STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02877

LEYENBIKHER FAR DER YIDISHER SHUL

Israel Steinbaum

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לייענביכער פאַר דער אידישער שול

דאָס דריטע לייענבוך

צוזאַמענגעשטעלט פון

י. שטיינבוים

באַצירונגען פון
א. גודלמאַן

צווייטע פאַרבעסערטע אויפלאַגע

פאַרלאַג „ערציאונג" — ניו יאָרק, 1927

הויפּטפאַרקויף ביים פאַרלאַג פון

מאַקס נ. מייזל, 424 גרענד סטריט, ניו יאָרק.

Copyright, 1926
by I. STEINBAUM
New York

לייענביכער פאַר דער אידישער שול

דאָס דריטע לייענבוך

אינהאַלט:

זייט

1. עפנט טירן (ליד) — פּרץ מאַרקיש — — — — — — — — 5
2. די ערד דרייט זיך ניט — ד. ב. סלוצקי — — — — — — — 6
3. אָנהייב פרילינג (ליד) — נחום י. — — — — — — — 13
4) דאָס בלינדע אינגל — א. י. גראָדזענסקי — — — — — — 14
5) א גאַסט פאַרט (ליד) — משה טייטש — — — — — 19
6) דער אָראַנג אוטאַנג — דאָראָשעוויטש (אידיש: ראַקאָווסקי־קאַפּלאַן — — — — — — — — — — — 20
7) זון אין הימל (ליד) — יצחק קאַצענעלסאָן — — — — — 26
8) שמואל מילנער — יהודה שטיינבערג — — — — — — 27
9) אין דער ווייט (ליד) — אברהם רייזען — — — — — — 35
10) דאָס ווייסע ציגעלע — אלפאָנס דאָדע — — — — — — 36
11) נאָך זונפאַרגאַנג (ליד) — נחום י. — — — — — — 43
12) צוויי חברים — יהודה שטיינבערג — — — — — — — 44
13) האַרבסט (ליד) — אברהם רייזען — — — — — — — 52
14) פאַרלאָרן דעם באַלאַבאָס — ז. ליבין — — — — — — 53
15) אויף די פעלדער (ליד) — אברהם רייזען — — — — — 60
16) דער בלינדער (ליד) — מאַני לייב — — — — — — 61
17) אַלבערטס פּסק — ז. ליבין — — — — — — — — — 62
18) זיידעשע פראָסט (ליד) — משה בראָדערזאָן — — — — 66
19) רייזעלע — אברהם רייזען — — — — — — — — — — 68

זייט

20) אין פעלד (ליד) — ז. סעגאלאָוויטש — — — — — — 71

21) דער פרעמדער (ליד) — מאַני לייב — — — — — — — 72

22) ווען דער פּאַפּאַ סטרייקט — ז. ליבין — — — — — — 77

23) מיין אינגעלע (ליד) — מאָרים ראָזנפעלד — — — — — 82

24) צוויי פרעסט — מ. חיימסאָן — — — — — — — — — 84

25) די נויט (ליד) — מאַני לייב — — — — — — — — — 89

26) אָיאַמאַ — י. גאָרדין — — — — — — — — — — — 93

27) דזשימי — מאָרים זארודין — — — — — — — — — — 99

28) אין זאָאָלאָגישן גאָרטן (ליד) — ה. לייוויק — — — — — 111

29) דער פאַר'כישופ'טער שפּיגל — וו. דאָראָשעוויטש
אידיש: ראַקאָווסקי־קאַפּלאַן — — — — — — — — — 112

30) דער צויבערמאַן (ליד) — יהואָש — — — — — — — 119

31) דער רעגן — וו. מ. דאָראָשעוויטש אידיש: ראַקאָווסקי 121

32) דאָס פלאַטערל און דער וואָרים (ליד) — נחום י. — — 127

33) דער לייב און דער העלפאַנט — דוד פּינסקי — — — 128

34) אַ שטיבל (ליד) — ז. וויינפּער — — — — — — — 132

35) אַן אומזיסטער חשד — לעאָן קאָברין — — — — — 134

36) חנה'לע (ליד) — נחום י. — — — — — — — — — 140

37) דער טרוימער — קאַליל גיבראַן (אידיש: נ. גראָס) — 141

38) אַ מעשה מיט אַ קו (ליד) — ז. וויינפּער — — — — 145

39) דער משכון — פּ. שילער — — — — — — — — — — 146

40) אַ געשלעג — י. אָפּאַטאָשו — — — — — — — — — 151

41) דער ווינט וואָס איז געווען אין כעס — משה קולבאַק — 156

עפנט טירן

עפנט טירן, קומט אין דרויסן,
רייסט די פענסטער, ברעכט זיי אויס;
נעמט אַריין דעם גאַסט דעם גרויסן —
קומט אַנטקעגן אים אַרויס.

ס'איז היינט יום־טוב אין די גערטנער,
אויף די גאַסן, אומעטום;
ס'איז היינט ליכטיק, זעט נאָר, הערט נאָר
ווי עס טאַנצן ווינטן אום.

הערט נאָר, ווי די צווייגן טרישטשען,
און דער טייך — ווי שרייט און ברומט;
הערט נאָר פייפן, הערט נאָר סוויסטשען —
קומט אין דרויסן, גיכער קומט!

פרץ מאַרקיש.

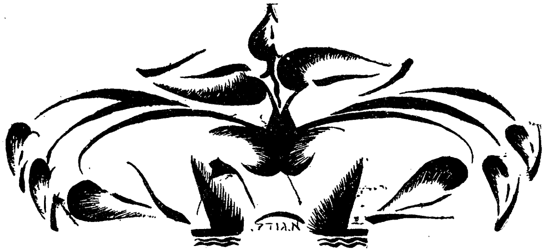

די ערד דרייט זיך ניט

בעני און יודי זיינען געווען חברים אינג־לאַך, וואָס האָבן ליב געהאט יעדע זאַך פארשטיין און אליין דערגיין מיטן שכל, וואָס און ווי אזוי טוט זיך אַלץ אויף דער וועלט.

אָפט פלעגן זיי כאַפּן א מיאוס׳ן פּסק פאר זייער וועלן אַליין דערקלערן און אויספאָרשן. נאָר דאָס מאַכט ניט אוים. אזעלכם טרעפט זיך אויך מיט גרויסע. גרויסע האָבן נאָך גרעסערע צרות פאר זייער וועלן וויסן אלצדינג. און בענ̇י און יודי האָבן זיך ניט איבערגע־שראָקן פאר די שמיץ, וואָס זיי פלעגן אָפט כאפן פאר צענע־מען דעם וואַנט־זייגער, אָדער פאר אויפרייסן די ספרונזשי־נעם פון דער ווייכער שטול, וואָס שטייט ביי יודים עלטערן אין זאַל, און נאָך פאַר אזעלכע זאכן. אדרבה, דאָס האָט זיי צוגעגעבן נאָך מער חשק זיך צוצוקלייבן ווען ניט איז אויך צום גראמאפאָן־קעסטל, וואָס ביי בענים עלטערן, און א קוק טאָן, וואָס דאָרט טוט זיך. דאָס אַלטע שפּיל־קעסטל האָבן זיי שוין לאנג צעשרויפט און צעדרייט און אָפּגעכאפּט זייער ערלאך אויסקומעניש פאר דער ארבעט, נאָר דאָס איז אלץ בלאָטע. דער עיקר איז, ווי אזוי שטעלט מען אויף צוריק אָט

די רעדלאך, זיי זאָלן זיך ווידער דרייען און שפּילן? און וואָס מיינט איר, זיי וואָלטן ניט דערגאַנגען דעם סוד? קאָנט איר ניט בענין און יודין. אז זיי וואָלטן וועלן, וואָלטן זיי גע־קאָנט. נאָר זיי האָבן ניט געוואלט ,ווייל זיי זענען פלוצלונג פארנומען געווארן מיט אן אנדערער זאך.

און געווען איז די מעשה אזוי: איינמאָל איז זיך יודי געזעסן אין שטוב. בעני איז גראָד ניט געווען מיט אים. פלוצלונג הערט ער, ווי אין צווייטן אלקער דערציילט דער לערער זיין שוועסטערל כייקען, אז די ערד דרייט זיך. האָט יודי צוערשט געמיינט, ער האָט א טעות, ניט איינגעהערט. איז אָבער ניין. דער לערער דערציילט ווידער אַמאָל בפירוש דאָס אייגענע: די ערד דרייט זיך! אָט האָסטו דיר א נייס!

איז יודי ארויסגעקראָכן פון אונטער דער קאַנאַפּע און איז אוועק צו זיין עלטערן ברודער יאָנין.

— יאָני, דער לערער זאָגט: די ערד דרייט זיך!

— וואָס דען, זי דרייט זיך ניט? אודאי דרייט זי זיך!

— האָט יאָני געענטפערט.

יודי איז געווען שרעקלאך איבעראַשט און איז זיך אוועק צו זיין בענין און אים דערציילט די נייס. בעני איז אויך געווען איבעראַשט: וואָס הייסט? אַנו לאָמיר קוקן. — האָט מען געקוקט און געקוקט ,ניין, מ׳זעט ניט. איז מען ביידע אַוועק צוריק צו יאָנין: די ערד דרייט זיך ניט! מען זעט ניט! האָט זיי יאָני גענומען דערקלערן און דערוויזן פון א ראיה מיט אַ שיף אויפן וואַסער און מיט בערג און מיט הימל — נאָר דאָס אלץ האָט זיך זיי עפּעס ניט געלייגט אויפן שכל;

אוןביידע חברים האָבן באַשלאָסן ביי זיך צו דערגיין די זאַך. האָט מען פאַרוואַרפן אַלע ארבעט און נאָר געקלערט, ווי אַזוי מען קען זען, ווי די ערד דרייט זיך.

איז בעני געפאַלן אויף אַן המצאה: שאַ, איך ווייס! אָט לאָמיר לויפן אין אַ ראָד לאַנג-לאַנג, וועלן מיר זען! איז מען געלאָפן אין אַ ראָד, אַרומגעיאָגט, ביז דער קאָפּ האָט זיך פאַרדרייט. דעמאָלט איז מען געבליבן שטיין, געפאַלן פון די פיס, זיך אָנגעכאַפּט איינער פאַרן צווייטן און געשריען: ס׳דרייט זיך! ס׳דרייט זיך! אָבער באַלד איז מען ווידער אַריינגעפאַלן אין ספיקות: ס׳אַ משל! ס׳גאָר דער קאָפּ דרייט זיך, אָבער די ערד נישט. וואָרים ווען די ערד זאָל זיך דרייען, וואָלט דאָך שוין אונזער שטוב באַדאַרפט שטיין אויף אַן אַנדער אָרט!

— אַודאי...

איז אונטערגעשפּרונגען יודי:

— שאַ, אָט איך וועל דיר ווייזן! קום!

און ער האָט אוועקגעפירט בענין אין קיך אַריין; דאָרט איז געשטאַנען אַ צעבער מיט וואַסער.

— זעסט, — האָט יודי גע׳טענה׳ט, — אַז מיר זאָלן, למשל, דרייען דעם צעבער, וועט זיך אויסגיסן דאָס וואַסער, צי ניין?

— לאָמיר פּרוּוון, וועלן מיר זען.

— ס׳גיסט זיך אויס! — האָט בעני אויסגעשריען מיט שמחה, — זעסטו. ווי באַלד אַזוי, ווען די ערד זאָל זיך

דרייען, וואָלט דאָך דער טייך זיך אויך געדארפט אויסגיסן? האַ, ניט אזוי?

אָבער די רגע איז אריין דאָס שטוב-מיידל מיט א בעזים אין האַנט און גענומען טרייבן און שמייסן יודין און בעניָן פארן ליאַפּ, וואָס זיי האָבן אָנגעמאכט אין קיך. אבער יודי און בעני האָבן געמאַכט פּליטה און אוועק צום טייך, זען צי ס'גיסט זיך אויס, צי ס'ווערט צעכליאַפּעט דאָס וואַסער פונם דרייען, וואָס די ערד דרייט זיך..

דער טייך איז געווען רואיק און גלאַט ווי אַ שפּיגל.

— נו, דו זעסט? ס'אַליגן! די ערד דרייט זיך ניט. ווי אזוי קאָן זיך די ערד דרייען? — האָט בעני געַ'טענ'עט, און יודי איז ווידער געפאלן אויף אַ געדאנק: ניין, מען דאַרף אויספּרואוון אַקוראַט. מען דארף דערוויזן יאָנין אז ס'אַליגן.

— ווייסטו וואָס? — האָט בעני געזאגט, — קום אויפן באַרג. אפשר וועלן מיר פונם באַרג זען.

איז מען אַוועק צום באַרג וואָס שטייט דאָרט אויסערן שטעטל. מען איז געווען שטאַרק פארפּאַליעט און פאַר־טראָגן. זיי האָבן פארגעסן אָנם ווארימעס, אָנם חדר, אָן אַלץ. שווער איז אָנגעקומען אביסל דאָס קריכן אויפן בארג דורך די בודיקעס און שטעכלקעס, אַז אָפּטמאָל איז מען שיר ניט אראָפּגעפאלן פונם שפּיץ, וואָס איז געווען זאמדיק און זיך געשאָטן אונטער די פיס; סוף כל סוף האָט מען זיך, ווי ניט איז, אַוועקגעשטעלט אויף אַ שטיקל האַרטער ערד און גענומען קוקן.

— דו זעסט? — פרעגט בעני, — ס'דרייט זיך?

— ניין, איך זע ניט, — ענטפערט יודי.

— איך אויך ניט! — זאָגט בעני.

— ס'אַליגן און מער ניט! — שרייט יודי, — די ערד קאָן זיך ניט דרייען. ווען זי זאָל זיך דרייען, וואָלטן מיר דאָך געפילט אונטער די פיס, וואָלטן מיר דאָך אומגעפאלן, הא, ניט אזוי?

— אַודאי! — האָט בעני גע'פסקנ'ט, — קום שוין אַהיים. איך בין הונגעריק.

געקומען זיינען זיי שפּעט, הונגעריק, מיד און אויסגע־שמירט און פול מיט שטעכלקעס. אין דער היים האָט אויף זיי געוואַרט אַ פיינער ברוך הבאָ...

— וואו זייט איר געווען? די גאַנצע שטאָט איז מען אויסגעלאָפן זוכן אייך! — האָט יודים מאַמע געשריען, — זע, אַ אינגעלע האָט זיך אויסגעשמירט? מירן דיר שוין צושטעלן א בענקעלע פאַרן רבי'ן.

יודין איז שוין ניט איינגעגאַנגען דאָס וואָרימעס, וואָס איז געווען קאַלט און אָן טעם, און ער האָט מורא געהאַט זיך ווייזן פאַרן טאַטן, פאַרן רבין. בעני האָט נאָך ערגער אָפּגעשניטן. ער האָט אַ גאַנצע שעה געוויינט פאַר בזיון און ווייטיק.

— אויף מאָרגן האָט מען זיך גענומען צו דער פראַגע:

— יאַני, די ערד דרייט זיך ניט! מיר האָבן גע־פּרואווט! — האָבן זיי מיט ניצחון געזאָגט צו יאַנין.

— גייט, שוטים! אַז ס'שטייט געשריבן אין דער געאָ־גראַפיע! — האָט יאַני אָנגעשריען אויף זיי.

— שאַ, ווייסט וואָס? — האָט יודי צו אים געזאָגט, — אָט וועל איך דיר באַווייזן, בעני, קום!

און ביידע חברים זיינען אַרויס אין דרויסן, מיטגעכאַפּט מיט זיך יאַנים ניי קאַמישן שטעקעלע. יאַני איז שוין געווען אַ גרויסער, האָט ער זיך געקויפט אַ קאַמישן שטעקעלע, זייער אַ שיין, דין שטעקעלע.

— יאַני, זעסט? — האָבן זיי צו אים דורכן פענסטער געשריען.

— לאָז צורו — האָט זיך יאַני אויסגעבייזערט און פאַרטיפט אין ביכל, וואָס ער האָט געלייענט ביים פענסטער.

יודי האָט גענומען דאָס שטעקעלע און אַריינגעשטעקט אין דער ערד.

— אָט, זעסטו, בעני? ס׳דרייט זיך? — האָט ער מיט אַ געלעכטער געפרעגט.

— אַוודאַי ניט! ס׳אַליגן! — האָט אים בעני אונטער־געהאַלטן.

— נאָך אַ מין ליגן! — האָט יודי צוגעגעבן, — ווייל פאַרוואָס, אַז עס דרייט זיך אַ ראָד און איך שטעק אַריין אין איר דאָס שטעקל, ווערט דאָס שטעקל צעבראָכן, און דאָ ניט? ווען די ערד זאָל זיך דרייען, וואָלט דאָך דאָס קאַמישן שטעקעלע זיך אויך באַדאַרפט צעברעכן? האַ, ניט אַזוי? אָט פאָרט אַביגדור דער וואַסער־פירער, וועל איך עס דיר שוין דערווייזן.

און ווי אַביגדור איז אונטערגעפאָרן, האָט יודי אַריינ־

גערוקט דאָס שטעקעל צווישן די שפּיצעס פון ראָד — און מיטאַמאָל:

— קנאַק, קנאַק, קנאַק!....

— דאָס קאַמישן שטעקעלע! דאָס שטעקעלע! — האָט יאַני אַ טויטער אויסגעשריען, בעת ער האָט דערהערט דעם קנאַק, אויפגעהויבן די אויגן און דערזען זיין שטעקעלע ליגן צעבראָכן אויף דרייען. ער איז אין אַ ווילדן כעס אַרויסגע־שפּרונגען דורכן פענסטער און גענומען זיך פאַר די צוויי פאַרשער...

צעשלאָגענע זיינען דערנאָך ביידע חברים געזעסן הינ־טער דער קלויז אויף דער ערד און געווישט די טרערן פון די אויגן.

— אָבער איצט זעסטו שוין, אַז די ערד דרייט זיך ניט!

— האָט יודי כליפּענדיק גע'טענ'עט.

— אודאי, — האָט בעני אונטערגעהאַלטן מיט אַ זיי־ענדיקן שלוקערץ, — אודאי דרייט זי זיך ניט...

ד. ב. סלוצקי.

אַנהייב פרילינג

דער הימל ריין, דער הימל בלוי,
עס שימערט און עס שיינט;
און פרעמדע מענטשן גריסן זיך
אַזוי ווי גוטע פריינט.

די גאַס איז פול מיט קינדערלאַך,
מען טאַנצט ביי יעדן הויז;
און פון אַ פענסטער שמייכלענדיק
אַ מוטער קוקט אַרויס.

ס'איז שיינענדיק און לעבעדיק,
און טומלדיק אַרום;
אין מיטן גאַס צוויי שפּערלינגלאַך,
צוויי קליינע טאַנצן אום.

— צוויי־טשיר, צוויי־טשיר, מיין טייערע,
ס'איז פרילינג, וואָס זאָגסטו?
— געוויס, מיין ליבער, — צוויטשערט אויך
זיין חבר'טע אים צו.

און ביידע אויף דער מיטן גאַס
צופרידן טאַנצן אום.
ס'איז לעבעדיק און טומלדיק
און שיינענדיק אַרום.

נחום י.

דאָס בלינדע אינגל

— דער הימל איז בלוי?

— יאָ, מיין קינד!

ער איז געווען אַ בלינדער. ער האָט אָבער אַמאָל אויך געזען דעם בלויען הימל און די שטראַלן, וועלכע ער האָט אַזוי ליב געהאַט; און איצטער, אין זיין בלינדקייט, האָט ער זיי נאָך מער ליב באַקומען.

— דער הימל איז בלוי?

— בלוי, מיין קינד.

אַרום אים איז געווען פינסטער.

— וואָס ברענט עס מיך אין קאָפּ, מוטער?

— די זון, מיין קינד.

ער האָט אויסגעצויגן די הענטלאַך אין דער הייך — צו דער זון, ווי וועלנדיק אַרומנעמען די וואַרימקייט פון די שטראַלן מיט זיינע אָרימס.

— זון! זון! זון!

ער האָט זיך געריסן פון אָרט מיט די אויסגעשטרעקטע הענטלאַך אין דער הייך, ווי גרייט, ווען ער זאָל פליגלען האָבן, אַוועקצופליען.

ער האָט דאָך דאָס אַלץ געהאַט גערן: דעם הימל, די זון, די שטראַלן, מיט וועלכע ער פלעגט ליב האָבן שפּילן אין „כאַפּעניש". דאָס איז דאָך אַלץ געווען אַזוי שיין — און ער האָט נישט פאַרשטאַנען, פאַרוואָס זעט ער דאָס ניט ווידער.

אַרום אים איז אַלץ פינסטער, און שטענדיק וועט עס אַזוי זיין?

— מוטער, איצט איז פרילינג?

— פרילינג, מיין קינד.

— ווי פאַריקעס יאָר?

— געווים.

פאַריקעס יאָר זיינען זיינע אויגן אָפן געווען.

— און ווי פאַריקעס יאָר שטייען דיביימער איצט מיט ווייס בליעכין?

— געווים, מיין קינד.

די מוטער האָט אים געגלעט איבערן קעפּל און געדריקט צו איר ברוסט זיין געזיכט.

אַרום האָט געבליט דער גאָרטן. דאָס גראָז איז שוין גוט גרין געווען און אַלערליי פאַרביקע בלימעלאַך האָבן זיך דערהויבן מיט זייערע קעפּלאַך.

ער האָט דאָס אַלץ ניט געזען: ניט דאָס גרינע גראָז, ניט די פאַרב פון די בלומען. ער האָט אָבער געשפּירט, אַז זיי זיינען דאָ, נאָר ער זעט דאָס ניט. און פאַרוואָס?

זיי זיינען געזעסן ביים ברעג טייכל, וואו ער פלעגט יעדעס יאָר, אין דער זעלביקער צייט, זיך שפּילן אין זאַמד און שליידערן שטיינדלאַך אין וואַסער. ער פלעגט ליב האָבן צו הערן דעם אָפּקלאַנג און דאָס שטילע מוזיקאַלישע שפּריטשען פון די פאַרביישווימענדיקע וועלן.

— מוטער, גיב מיר אַ שטיינדל.

זי האָט זיך איינגעבויגן צום ברעג און אים דערלאַנגט אַ וואַסער קעפּל.

ער האָט אָנגעשטעלט זיין געהער: פון וועלכער זייט דאָס וואַסער רוישט, און זיך געצילט.

ער האָט געהאַלטן אָנגעגרייט זיינע בלינדע אויגן, גע־וואָלט כאַפּן פונקט דאָס אָרט, וואו דער שטיין איז אַרונטער־געפאַלן. עס האָבן אָבער קוויטשענדיק אָפּגעהילכט פּלום־קענדיקע וואַסער־טראָפּנס, נאָר געזען האָט ער גאָרניט.

אַרום אים איז געווען פינסטער.

— מוטער, האָבן זיך אויפגעהויבן וואַסער־טראָפּנס אין לופטן? האָבן זיך געבילדעט רעדעלאַך אינם וואַסער?

די מוטער האָט אים שווייגנדיק געדריקט צו זיך און דאַן געענטפערט:

— געוויס.

— ווי האָבן זיי אויסגעזען, מוטער, ניט ווי פּערל?

ער האָט אַמאָל געזען פּערל. אויף זיין מוטערס האַלז זיינען זיי געהאַנגען, אַ מתנה פון פאָטער.

זי האָט אים געוואָלט ענטפערן: „ווי טרערן", ווייל אין אירע אויגן האָבן זיך באַוויזן טרערן, נאָר זי האָט זיך איינ־געהאַלטן.

ער האָט זיך מיט זיין קליינעם גופ'ל געטוליעט צו איר, געגלעט אירע הענט, דאָס געזיכט: „ווי זעט עס אויס?" און אָנגעטאַפּט די פייכטקייט.

— וואָס איז דאָס, מוטער? דו וויינסט?

די פרוי האָט זיך באַמיט צו שמייכלען און איינצוהאַלטן די טרערן, נאָר ענטפערן האָט זי קיין כוח ניט געהאַט.

— וויין ניט, מוטער!

ער האָט זיך דערשפּירט ניט גוט: פאַרוואָס וויינט די מוטער?

ער האָט דערהערט טריט: דער פאָטער.

ער האָט זיך, ווי דערפרייט און געלאָפן אַנטקעגן מיט אויסגעשטרעקטע הענט:

— פאָטער, פאָטער!

דער מאַן האָט אים אַ כאַפּ געטאָן, ער זאָל ניט אומפאַלן.

— פאָרזיכטיק, קינד.

און דאַן אים אויפגעהויבן אין זיינע אָרעמס און געקושט זיין שטערן.

האָסט היינט געבראַכט דאָס בלאַט, פאָטער?

— יאָ, מיין קינד.

— און דו וועסט עס איצט אויך לעזן נאָך מיטאָג?

— געוויס, געוויס.

ער האָט געדענקט, ווי דער פאָטער פלעגט יעדן נאָכ־מיטאָג פאַנאַנדערשפּרייטן די צייטונג. ער האָט עס פיל מאָל גענומען אין האַנט און געפּרואווט לייענען די געדרוקטע ווערטער, וואָס ער האָט ניט פאַרשטאַנען. די מוטער פלעגט דערביי לאַכן. אים האָט עס אָבער ווייניק געקימערט.

ער האָט פאַרלאַנגט די צייטונג, האָט עס גענומען אין זיינע הענט, אַריינגעגראָבן דערין זיינע בלינדע אויגן,

נאָר גאָרניט געזען. פינסטער. ער האָט אָנגעצייגט מיטן פינגער אויף אַ געווים אָרט:

— וואָס שטייט דאָ, פאָטער?

— שפּעטער, קינד.

דעם קינדס געזיכט האָט אויסגעדריקט ניט-באַפרידיקונג. ער האָט אַ וואָרף געטאָן די צייטונג און זיך געווענדט צו דער מוטער:

— דער הימל איז בלוי?

— איך האָב דאָך דיר געזאָגט, קינד.

— אָבער, ווי זעט עס אויס, מוטער?

פאַר אים איז נאָך ווייניק געווען בלויז דאָס באַוואוסטזיין, אַז דער הימל איז בלוי, ער האָט געדאַרפט אָנקוקן: צי איז ניטאָ דאָרט אַ ווייס וואָלקנדל?

אַרום אים איז אָבער אַזוי פינסטער.

אַך, פאַרוואָס איז דאָס אַלץ אַרום אים פינסטער? צי איז עס שטענדיק אַזוי געווען? ניין, ניין! פאַריקעס יאָר איז אַרום אים געווען ליכטיק. בלויז די נאַכט איז געווען אַזוי פינסטער.

ער האָט געלייגט זיין קאָפּ אין זיין מוטערס שויס, האָט מיט די הענט פאַרשטעלט די בלינדע אויגן. אויף אַ רגע האָט זיך אים געדוכט, אַז ער איז צוריק זעענדיק, נאָר עס האָט געדויערט איין רגע — און דאַן איז ווידער אַלץ אַרום אים געוואָרן פינסטער.

א. י. גראָדזענסקי.

אַ גאַסט פּאָרט

אַ גאַסט פּאָרט, אַ גאַסט פּאָרט —
עפנט אַלע בראָמען!
ניט אויף שליטן, ניט אויף רעדער —
טרעפט, ווי איז זיין נאָמען?
אַ גאַסט פּאָרט, אַ גאַסט פּאָרט —
גייט אַרויס מיט פּאָנעס:
פולע קעשענעס און הויפנס
ברענגט ער אונז מתנות.
ניט קיין ניס און ניט קיין עפּל,
ניט אַפילו באַרן;
און ער ברענגט אונז, און ער ברענגט אונז
פויגלאַך גאַנצן שאַרן.
ניט קיין ביכלאַך, ניט קיין צאַצקעס,
ניט אַפילו שטריקלאַך; —
און ער ברענגט אונז, און ער ברענגט אונז
גראָז אויף אַלע בריקלאַך.
גראָז אויף בריקלאַך, זאַמד אויף בערגלאַך —
וועלן מיר זיך שפּילן;
אַז מיר ווילן — איז אין פעלדלאַך,
און אויב ניט — אין מילן.
אַ גאַסט פּאָרט, אַ גאַסט פּאָרט,
עפנט אַלע בראָמען!
ניט אויף שליטן, ניט אויף רעדער —
פרילינג איז זיין נאָמען!

משה טייטש.

דער אָראַנג־אוטאַנג

א יעגער האָט זיך אַמאָל פאַרגלוסט כאַפּן אַן אָראַנג־אוטאַנג.

די אָראַנג־אוטאַנגען זיינען אָבער זייער קלוגע און פאָרזיכטיקע חיות. וויפל מיטלען דער יעגער האָט ניט אָנגעווענדט, האָט קיינס ניט געהאָלפן.

ווי נאָר דער מענטש פלעגט זיך באַווייזן צווישן די ביי־מער, וואו עס קלעטערן אַרום די אָראַנג־אוטאַנגען, פלעגן זיי בלייבן זיצן, אָנקוקן אים מיט גנב׳ישע אויגן, ווי זיי וואָלטן געטראַכט:

— אַהאַ! דו ביסט שוין געקומען נאָך אונז! ניין, דאָס וועט זיך דיר ניט איינגעבן! מיר זיינען ניט נאַרישער פון דיר!

פלעגט דער יעגער זיך אַרומדרייען אין וואַלד עטלאַכע שעה און לסוף געמוזט מיטנעמען זיינע זעק און שטריק און אַוועקגיין אַהיים מיט חרפּה.

קיין אָראַנג־אוטאַנג ניט געכאַפּט.

איינמאָל איז דער יעגער געפאַלן אויף אַ פּלאַן: גענומען אַ לאָגל, אָנגעגאָסן מיט סאַקי, געגאַנגען צום ברעג פון ים, אַוועקגעשטעלט דאָס לאָגל סאַקי און אַליין אָפּגערוקט זיך ווייט אָן אַ זייט.

אַוועק אַ שעה צייט, איז דער אָראַנג־אוטאַנג פאַרבייגע־

שפּרונגען, און דערשפּירט דעם ריח פון סאַקי. די אָראַנג־או־טאַנגען האָבן זייער ליב סאַקי. האָט דער אָראַנג־אוטאַנג זיך דערנענטערט צום לאָגל, אַ שמעק געטאָן דערינען און געזאָגט:

— אָי, טאַקע די אמת׳ע סאַקי! די אמת געשמאַקע משקה!

ער האָט שוין אויפגעהויבן זיין מאָרדעלע און געוואָלט צורוקן צום לאָגל.

— ניין! — האָט ער זיך אָפּגעהאַלטן, — דער לאָגל איז אונטערגעשטעלט; דאָס איז בכיון פון מיינעטוועגן, דאָס וויל מען מיך אַרייננאַרן. מ׳דאַרף זיין פאָרזיכטיק.

דער אָראַנג־אוטאַנג האָט זיך אַוועקגעזעצט אָן אַ זייט און געקוקט אין הימל אַריין.

אָבער דער ריח פון סאַקי האָט אים געשלאָגן אין נאָז און ער האָט ניט געקענט בלייבן גלייכגילטיק. האָט ער אָנגעהויבן טראַכטן.

— איטלאַכע סכנה ווערט קלענער, ווען מען ווייס פון איר פריער. אָט ווען איך, למשל, וואָלט ניט געוואוסט אַז פון סאַקי קען מען שיכור ווערן, וואָלט איך מיר צוגעגאַנגען צום לאָגל, וואָלט זיך אָנגעזויפט און אַנטשלאָפן געוואָרן, און ער, דער כיטרער מענטש, שטייט געוויס ערגעץ באַהאַלטן אין אַ ווינקל. וואָלט ער באַלד אַרויסגעקראָכן, געכאַפּט אַ שטריקל, אַרומגעבונדן מיך — און פאַרטיק. צי האָב איך ניט געזען, ווי מ׳האָט אַזוי אַרום געפאַקט מיינע חברים?

— צו מיין גליק ווייס איך אָבער, אַז דאָס איז אַ שאַרפע משקה. קיין סך טרינקען טאָר מען ניט דערפון.

— נישקשה, מענטשל! מעגסט זיך שטיין דאָרטן אין ווינקל. וועסט זיך ניט דערוואַרטן! איך בין קליגער פון דיר.

דער אָראַנג-אוטאַנג האָט ווייטער געטראַכט:

— מ׳דאַרף אים, דעם כיטרען מענטשל, באַווייזן אַ קונץ. — אָט וועל איך טאַקע אַ זופּ טאָן פון דער געשמאַקער משקה און ער וועט מיר גאָרניט קענען טאָן.

אויפגעהויבן זיך פון אָרט, צוגעגאַנגען צום לאָגל און אַריינגערוקט דעם שפּיץ מאָרדעלע:

אַ לעק מיטן צונג — אַ מחיה! עס צעגייט איבערן גאַנצן גוף.

דער אָראַנג-אוטאַנג האָט שוין געוואָלט אַ שטאַרקן זופּ טאָן. אָבער ער האָט זיך אָפּגעהאַלטן. מ׳דאַרף ניט נאָכגעבן דעם חשק.

אַוועקגעזעצט זיך און געוואַרט.

אָבער וואו איז דער מענטש? שוין-זשע האָט ער זיך דאָ ערגעץ וואו באַהאַלטן?

— נאַר וואָס דאַרף איך קלערן וועגן אים? אַביסעלע קרעפּטיקן זיך מעג איך געוויס. דאָס וועט מיר גאָרניט שאַדן.

צוגעגאַנגען נאָכאַמאָל צום לאָגל און געטאָן אַ שטאַרקן זופּ. ער האָט זיך באַלעקט און געפילט אַלע טעמ׳ען. אין קאָפּ האָט אָנגעהויבן שווינדלען.

דעם אָראַנג-אוטאַנג איז פּלוצים איינגעפאַלן: מ׳דאַרף דעם יעגער אָפּנאַרן. מאַכן אים צום נאַר.

ער איז צוגעגאַנגען צום לאָגל, געטאָן אַ שטאַרקן זופּ סאַקי, אָפּגערוקט זיך אָן אַ זייט און אויסגעצויגן זיך אויפן זאַמד.

— אָט אַזוי וועל איך זיך ליגן אויסגעצויגן, פּונקט ווי אַ שיכור. וועט דער יעגער קומען. וועט ווען מיך כאַפּן. אָט דאָ וועל איך זיך טאָן אַ כאַפּ, אַ שפּרונג און ניטאָ קיין שפּור. אַי, וועט ער עס בלייבן מיט אַ נאָז!

ליגט ער, דער קלוגער, פאַרזיכטיקער אָראַנג-אוטאַנג, די אויגן האַלב צוגעמאַכט, און פּריעט זיך אויף דער זון.

אַוועק אַ צוויי-דריי-מינוט — קיינער ניטאָ. אַפילו דער יעגער קען שוין די שטיק פון אָראַנג-אוטאַנג, ער איילט זיך ניט.

— פאַרוואָס קומט ער ניט? ווי לאַנג וועל איך דאָ וואַרטן? עס ווערט דאָך מיאוס גלאַט ליגן און וואַרעמען זיך אויף דער זון.

דער אָראַנג-אוטאַנג טוט זיך אַ שטעל אויף אַלע פיר, קוקט זיך אַרום און שפּירט אויף אַלע זייטן — ניטאָ קיין לעבעדיקער נפש.

— ש! ניטאָ וואָס מורא צו האָבן! מ'מעג נאָך אַ זופּ טאָן.

אַזוי האָט דער אָראַנג-אוטאַנג זיך אָפּגעשפּילט מיטן אומגעזעענעם שונא אַ פּאָר שעה, ביז וואַנען ביי אים איז געבליבן, אַז דער גאַנצער באַהאַלטענער שונא איז זיין אייגענע פאַנטאַזיע.

און שפּילנדיק זיך האָט ער דערוויל בּיסלאַכוויז, טראַפּנסווייז אויסגעזופּט די גאַנצע סאַקי, דער לאָגל איז אומגעפאַלן אַ ליידיקער.

דער אָראַנג־אוטאַנג האָט זיך שוין געקייקלט אויף זיינע פיר הענט, פּונקט ווי אַ קונצן־מאַכער, וואָס בּרעכט זיך און דרייט זיך אין גאַס פאַר עפּעס עסן. נאָר ער האָט עס ניט געפילט, ער איז שוין געווען שיכור — האָט זיך אים געדאַכט אַז ער גייט גלייך, נאָר די פּאַליעס פון ים טאַנצן פאַר אים אַ משונה'דיקן טאַנץ און די צווייגן פון די ביימער דרייען זיך, ווי ווילדע באַשעפענישן.

— מ'דאַרף זיך אַביסעלע צולייגן, — האָט ער גע־טראַכט, — ניט שלאָפן, חלילה, נאָר אַזוי זיך ליגן און קוקן אין דער וועלט אַריין.

פון לאָגל האָט ער זיך געמאַכט אַ גוט, ווייך קישעלע און האָט זיך צוגעשפּאַרט. זיינע געדאַנקען זיינען באַלד פאַרטומלט געוואָרן — ער איז איינגעשלאָפן.

אַז דער אָראַנג־אוטאַנג האָט שוין שטאַרק געכראָפּעט, איז געקומען דער יעגער, אונטערן אָרים האָט ער געטראָגן אַ זעקל מיט אַ בינטל שטריק.

אויף די שפּיץ פינגער האָט ער זיך צוגערוקט צום שלאָפנ־דיקן שיכור, פלינק פאַרוואָרפן אויף זיינע פיר הענט די פּעטליעס און צוגעצויגן שטאַרקער.

דער שיכור האָט דערפילט אַ ווייטיק, האָט ער זיך אַ כאַפּ געטאָן, אָבער שוין צו שפּעט. אַנטלויפן האָט ער ניט געקענט.

דער יעגער האָט אים באַלד אַריינגעוואָרפן אין זעקל, און פאַרוואָרפן אויפן פּלייצע.

דעם אָראַנג-אוטאַנג האָט לכתחילה שטאַרק פאַרדראָסן, וואָס ער ליגט דאָ אין דער פינסטערניש, אַ געפּענטעטער, נאָר אַזוי ווי ער איז נאָך ניט געווען אינגאַנצן אויסגעניכטערט און אין זעקל איז געווען ווייך צו ליגן — איז ער ווידער איינגעשלאָפן.

אויפגעוועקט האָט ער זיך שוין אין אַ גרויסער שטייג ביים יעגער אין הויז.

ער האָט געשאָלטן — ניט זיך אַליין פאַר דער שכרות, נאָר דעם מענטשן פאַר זיין פאַלשקייט.

אידיש: ראַקאָווסקי—קאַפּלאַן.

זון אין הימל

זון אין הימל! זון אין הימל!
שיק אונז, שיק אונז ליכט אַ סך,
ליכט אויף בערג און ליכט אין גריבער,
ליכט אין שטוב, ווי אויפן דאַך.

זון אין הימל! שיק דיין ליכט אונז
פאַר דעם פויגל אויפן צווייג;
פאר דעם לעמעלע אין שטעלכל,
פאר דעם הינדעלע אין שטייג.

שיק דיין ליכט פאַר אַלע, וואָס אָטעמט
אין דער שטאָט און אויפן פעלד!
פאר די מענטשן און פאר די גראָזן —
פאר דער גאנצער, גרויסער וועלט!

יצחק קאַצענעלסאָן.

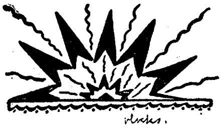

א.

שמואל מילנער

שמואל מילנער איז דער נאָמען פון אַ מאַן וועגן וועמען איך וויל אַייך דערציילן.

ער איז געווען זייער רייך, און האָט געוואוינט אין אַ גרויס, גראַם שטיינערן הויז, ווייט פון שטאָט, לעבן זיין מיל ביים ברעג טייך. דאָרט זיינען געשטאַנען נאָך א צען אַנדערע נידעריקע און איינגעפאלענע הייזלאך. די אַיינוואוינער פון די קליינע הייזלאך זיינען געווען פישער, און אַ טייל פון זיי האָבן אויך געאַרבעט אין מיל. אָבער שמואל האָט זיך מיט זיי קיינמאָל ניט גע׳חבר׳ט, ווייל ער איז געווען א שטאָלצער און האָט פיינט געהאט מענטשן. באזונדערס האָט ער פיינט געהאט זיין שכן, דעם פישער אַברהם, וואָס איז געווען זייער אַ גוטער און די פישער און אַלע אַנדערע מענטשן, וואָס האָבן אים געקענט, האָבן אים דוקא ליב געהאָט.

איינמאָל, אין אַ הייסן זומער טאָג, איז שמואל געקומען פון שטאָט. ווען ער איז דורכגעגאנגען פאַרביי די קליינע הייזלאַך פון זיינע שכנים, האָט ער געזען ווי אַלע טירן זיינען פאַרשלאָסן, ווייל די פישער זיינען אַרוים פישן. זיי האָבן מיטגענומען זייערע ווייבער און קינדער און זיינען אַוועק

ווייט פון ברעג. בלויז איין קליין אינגל, דער זון פון אַברהם, וואָס איז געקומען פון שולע, איז געזעסן ביים ברעג טייך און זיך אויסגעטאָן צום באָדן. און דאָס וואַסער אויף יענעם אָרט איז געווען טיף און שטורעמדיק, אַז אַפילו גרויסע מענטשן, גוטע שווימער, פלעגן מורא האָבן זיך דאָרט צו באָדן.

— דאָס אינגל זוכט אויף זיך דעם טויט, — האָט שמואל אַ טראַכט געטאָן, — ער וועט דאָך אַרונטערזינקען ווי אַ שטיין.

אָבער זיין שטאָלץ און שלעכטסקייט האָבן אים ניט דער־לאָזט פאַנאַנדערצורעדן זיך מיטן אינגל און אים וואָרענען ניט צו באָדן זיך אין אַזאַ געפערלאַך אָרט. ער איז אַוועק אַהיים און פאַרשלאָסן דעם טויער הינטער זיך. דאָס פלעגט ער אַלע מאָל טאָן, אָרעמע לייט זאָלן ניט קומען צו אים בעטן אַ שטיקל ברויט, אָדער אַ נדבה. ווען ער איז אַריין אין הויז, האָט ער גענומען די ביכער, וואו עס זיינען געווען פאַר־שריבן אַלערליי חשבונות און זיך אַוועקגעזעצט מיט זיי לעבן פענסטער, וואָס האָט אַרויסגעקוקט צום טייך.

אין אַ ווײַלע אַרום האָט שמואל אויפגעהויבן זיינע אויגן פון די ביכער און אַרויסגעקוקט צום טייך, וואָס איז געלעגן אַקעגן זיין פענסטער. און אים האָט זיך געדאַכט, אַז ער זעט עפּעס ענלאַכס צו אַ קאָפּ פון אַ קינד וויגנדיק זיך צווישן די כוואַליעס.

— דאָס איז אַוודאי דאָס ווילדע אינגל, אַברהם דעם

פישערס זון! — האָט שמואל אַ טראַכט געטאָן און האָט גע־וואָלט ארויסגיין רופן מענטשן צו ראַטעווען דאָס קינד. ער האָט אָבער באַלד חרטה געקראָגן: „ער איז שוין זיכער אַ דערטרונקענער, — האָט ער ביי זיך געטראַכט, — און אויב ער איז עס נאָך ניט, וועט ער זיכער דערטרונקען ווערן איי־דער עס וועלן זיך צוזאַמענקלייבן מענטשן אים אַרויסצו־שלעפּן פון וואַסער“. האָט ער ארונטערגעצויגן דעם פאָר־האַנג פון פענסטער און ווייטער אַריינגעקוקט אין זיינע ביכער.

ווי ער איז געווען פארטיפט אין די חשבונות, האָט זיך אים געדאַכט, אַז ער הערט עפּעס אַ טומל אין גאַס.

— דאָס האָט מען אים אַרויסגענומען פון וואַסער, — האָט שמואל אַ טראַכט געטאָן, — אָבער אַלע הייזער זיינען דאָך פאַרשלאָסן! זיי וועלן נאָך וועלן אַריינברענגען דאָס אינגל צו מיר אין הויז און מיר שטערן מיין רו.

און דער טומל אין גאַס ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער. אָט קלאַפּט מען שוין אין טויער. אים דאַכט זיך אַז מ׳איז אַריבערגעשפּרונגען איבערן טויער. מען האָט אויך אָנגע־הויבן קלאַפּן אין די טירן פון הויז. אָבער ער זיצט אין דער הייך און לאַכט זיך אויס פון זיי: „מיינע טירן זיינען שטאַרק, זיי וועלן ביישטיין די פישער!“. צו זיינע אויערן דערטראָגן זיך אויסגעשרייען: „שנעלער, ראַטעוועט! שטריק דערלאַנגט! זעק גיט אַהער!“

פּלוצים האָט ער דערהערט אַ קלאַפּעריי פון דאַך.

— וואָס איז דאָס? האָבן זיי געוואגט זיך אַריינצוּרייסן אין מיין הויז אַריין דורכן דאַך?

דאָס קלאַפּעריי און דער טומל זיינען געוואָרן אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער. פּלוצים האָט ער דערפילט א שטיקנדיקע היץ. די סטעליע פּלאַצט און א פייער גיט א זעץ אין צימער אריין.

דער אומגליקלאַכער שלעכטער האָט געהאַט אַ טעות. דאָס אינגל איז ניט דערטרונקען געוואָרן. דאָס איז בלויז אַ קלאָץ געשוואומען אויפן וואסער. אָבער גראד דאַן איז געוואָרן אַ פייער ביי אים אין קיך און האָט אויך דאָס הויז ארומגענומען. די פישער האָבן זיך דאַן אומגעקערט פון זייער פישן און זיינען שנעל געלאָפן ראַטעווען דאָס הויז. אָבער דאָס הויז איז געווען פאַרשלאָסן. מיט שווערער מי האָט זיך דעם פישער אַברהם איינגעגעבן אַרויפצוקלעטערן אויפן דאַך צו לעשן דאָס פייער. און ווען ער איז פאַרבייגעגאנגען דאָס פענסטער פון אויבערשטן גאָרן, האָט ער געזען, ווי שמואל פאַלט א גע׳חלש׳טער אין דעם צימער פול מיט רויך. האָט ער פארלאָזן דעם פלאַמענדיקן דאַך, האָט דורכגעבראָכן דאָס פענסטער, און איינשטעלנדיק זיין לעבן, האָט ער ארויסגעשלעפּט זיין אומגליקלאכן שכן פון פייער.

ב.

ווען שמואל האָט זיך אויפגעכאַפּט פון זיין שווערן שלאָף, האָט ער זיך אַרומגעקוקט און ניט דערקענט דאָס אָרט אויף וועלכן ער ליגט. אַלץ איז אים פרעמד. בלויז די שכנים, וואָס

דרייען זיך אַרום אים, דערקענט ער. און מער פון אַלעמען טוט פאַר אים אַברהם דער פישער. ער פאַרריכט זיין געלע־גער, פאַרבינדט זיינע וואונדן און גיט אים די מעדיצין.

ביסלאַכווייז איז ער געקומען צו זיין באַוואוסטזיין, און געוואוסט וואָס מיט אים טוט זיך: זיין הויז איז פאַרברענט, ער ליגט ביי אַברהם פישער אין הויז און זיין פאַמיליע האָבן די גוטע פישער גענומען צו זיך, און ס'איז שוין צוויי וואָכן זינט דאָס שרעקלאַכע אומגליק האָט זיך געטראָפן. ער ליגט אין הויז ביי אברהמ'ען דעם פישער, וועמעס אינגל האָט זיך געטרונקען פאַר זיינע אויגן און ער, שמואל, האָט ניט געוואָלט איבעררייסן זיינע חשבונות און אים ראַטעווען.

און ווי איבעראַשט ער איז פלוצים געוואָרן, ווען ער האָט געזען דאָס ווילדע אינגל אַריינלויפנדיק אין הויז אַ לעבעדיקן, אַ פריילאַכן, און זיין פאָטער שרייט אויף אים ער זאָל זיין רואיק, ווייל דער קראַנקער קען ניט פאַרטראָגן דעם טומל.

— וואָס איז דאָס? — קלערט ער אַ פאַרוואונדערטער, — איז די גאַנצע זאַך גאָר אַ חלום?

אָבער, ניין דאָס איז ניט געווען קיין חלום. ער גע־דענקט גאַנץ גוט, אַלץ געדענקט ער. ערשט שפּעטער האָט ער זיך דערוואוסט פון זיין טעות, אַז ניט דעם אינגלס קאָפּ האָט ער דאַן געזען צווישן די כוואַליעס, נאָר אַ שטיק האָלץ, וואָס איז געשוואומען אויפן וואסער. אָבער זיין געוויסן האָט אים זייער געפּלאָגט און יעדע גוטע זאַך, וואָס אברהם האָט

פאר אים געטאָן, איז פאר אים געווען ווי זאלץ אויף זיינע וואונדן. אַ פּאָר מאָל האָט ער זיך פּלוצים אויפגעהויבן פון זיין געלעגער און געוואָלט פארלאָזן דאָס הויז, אָבער אַברהם האָט אים ניט אַראָפּגעלאָזט פון בעט, ביז ער וועט אין גאַנצן געזונט ווערן.

אַזוי איז שמואל אָפּגעלעגן צוויי חדשים ביי אַברהמ'ען אין הויז און איז געווען געצוואונגען צו עסן די שפּייז וואָס אַברהם און זיין גוטע פרוי האָבן אים דערלאַנגט. און דאָס קליינע אינגל, וואָס האָט זיך געטרונקען פאר זיינע אויגן, האָט אים אַלע טאָג געבראַכט וואַסער פון טייך צו וואַשן זיינע וואונדן. שמואל האָט געביסן זיינע ליפּן פון ווייטיק און שאַנדע. אָפטמאָל איז אים איינגעפאַלן, אַז זיי ווייסן, וואָס מיט אים האָט געטראָפן פאַר דער שרפה: אַז ער האָט ניט געוואָלט אַרויסגיין פון הויז צו ראַטעווען זייער קינד פון וואַסער; אַז ער האָט ניט געוואָלט עפענען די טיר פון זיין הויז פאַר זייער דערטרונקען אינגל. אַליץ ווייסן זיי, און זיי זיינען אַזוי גוט צו אים, כדי גרעסער צו מאַכן זיין שאַנדע און שטאַרקער מאַכן זיין פאַרדרוס. „יאָ, דאָס ווילן זיי זיך אָן מיר אַזוי נוקם זיין, — האָט ער ביי זיך באַשלאָסן, — וואָרים איז דען מעגלאך, אַז איך זאָל גאָרניט האָבן גערעדט פון היץ די גאַנצע צייט און אויסגעזאגט מיין סוד?“

ג.

בּיסלאַכווייז, ביסלאַכווייז איז שמואל געזונט געוואָרן. דער דאָקטאָר האָט אים דערלויבט אַרויסצוגיין, און ווען ער

איז צום ערשטן מאָל אַרויס אין גאַס, האָט ער דערזען זיין גרויסן חורבן: פון זיין גרויס, שיין הויז, מיט וועלכן ער האָט אַלעמאָל שטאָלצירט, איז קיין זכר ניט געבליבן, און ס'איז קיין סימן ניטאָ פון זיין טייער מעבל און די גוטע געוועבטע ליילאַכער, אַלץ איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַש!

דעם גאַנצן טאָג איז שמואל געזעסן אויף זיינע בערג אַש און ביטער געוויינט. און ווי גערירט איז ער געוואָרן, ווען זיין שכן אַברהם איז צו אים צוגעגאַנגען פאַרנאַכט, און אים איבערגעגעבן אַ היפּשע סומע געלט, וואָס ער האָט פאַר אים צונויפגענומען צווישן די אָרימע פישער און צווישן זיינע באַקאַנטע אין שטאָט, ער זאָל קענען צוריק אויסבויען זיין אָפּגעברענט הויז.

— מען קען זיך קיינמאָל ניט אויסהיטן פון אַן אומגליק, — האָט אים אַברהם געטרייסט מיט אָפענער ליבשאַפט, — היינט האָט דיך אַן אומגליק געטראָפן, ווער ווייס צי וועט זיך מאָרגן מיט מיר אַזעלכעס ניט טרעפן? היינט דאַרפן מיר דיר העלפן, און מאָרגן, אַז מיר וועלן זיך אין דעם נייטיקן, וועסטו אונז העלפן. פיל זיינען די אומגליקן וואָס לויערן אויפן מענטשן. מיר אַלע זיינען דאָך פישער. יעדער פון אונז האַלט שטענדיק מלחמה מיט די כוואַליעס פון ים, און ווער נאָך איז אַזוי אויסגעזעצט צו אַן אומגליק, ווי אַ פישער?

— איך ווייס, צו וואָס דיינע ווערטער זיינען געצילט,— האָט דער אומגליקלאַכער געענטפערט, — יאָ, איך האָב

ניט געוואָלט ראַטעווען דיין זון. און אויב איך וועל אַייך מאָרגן זען, ווי איר אַלע טרינקט זיך אין טייך, וועל איך אַייך אויך ניט ראַטעווען; פֿאַסקודניאַקעס! איך וויל ניט אַייערע נדבות! — און ער האָט דאָס געלט אַ וואָרף געטאָן זיינע רעטער אין פּנים אריין, און איז אוועק פון יענעם אָרט.
און ביז היינט ווייס מען ניט, וואו ער איז אַהינגעקומען.

יהודה שטיינבערג.

אין דער ווייט

עס ווילט זיך מיר לאָזן
די שטאָט און דעם מאַרק,
און אָטעמען פרייער,
און אָטעמען שטאַרק!
און לאָזן די הייזער
מיט טויערן אַרום,
און גיין, וואו ס'איז אָפן
און פריי אומעטום!

און גיין, וואו ס'איז אָפן
און ליכטיק און ריין,
און לאָזן די הייזער
פון ציגל און שטיין!
און לאָזן די מויערן,
וואָס זיינען מיר ענג,
און גיין אין דער ווייט
אין דער ברייט, אין דער לענג!

א. רייזען.

דאָס ווייסע ציגעלע

א.

סעגען האָט קיין מזל ניט געהאט צו זיינע ציגעלאך.

זיי פלעגן ביי אים פאַרפאַלן ווערן, אלע אויף איין שטייגער: אין אַ שיינעם פרימאָרגן פלעגן זיי זיך אָפּרייסן פון שטריקל, אַוועקלויפן אין די בערג און דאָרט אין דער הייך פלעגט זיי דער וואָלף אויפפרעסן. קיין שום זאַך האָט זיי ניט געקאָנט אָפּהאַלטן: ניט די ליבע פונם באַלאַבאָס, ניט די מורא פארן וואָלף.

דאָס זיינען, ווייזט אויס, געווען ציגן, גרייט אויף אַלץ, אַבי האָבן פרישע לופט און זיין פריי.

סעגען האָט ניט אָנגעהויבן צו פאַרשטיין, וואָס איז מיט זיינע ציגן און ער האָט זיך שטאַרק גענומען צום האַרצן.

— א סוף — האָט ער געזאָגט, — די ציגן איז לאַנגווייליק ביי מיר. מער קויף איך ניט קיין איין ציג אַפילו.

ער האָט אָבער ניט אויסגעהאַלטן, און כאָטש עס זיינען שוין אומגעקומען ביי אים זעקס ציגן אויף איין און דעם זעלבן אופן, האָט ער דאָך געקויפט אַ זיבעטע. נאָר דאָס מאָל האָט ער אויסגעקליבן גאָר אַ יונג ציגעלע, כדי זי זאָל זיך בעסער צוגעוווינען צו אים.

— דאַנקען גאָט! — האָט זיך געטראַכט דער אָרעמער סעגען, — אָט איז כאָטש איינע, וואָס איר וועט ניט זיין אומעטיק ביי מיר.

סעגען האָט אָבער אַ טעות געהאַט. אויך דאָס ציגעלע האָט זיך פארבענקט.

איינמאָל האָט דאָס ציגעלע זיך פארקוקט אויף די בערג און א טראכט געגעבן:

— ווי גוט דאַרף זיין דאָרט אין דער הייך! ס'אַראַ פאַרגעניגן דאַרף זיין ארומצושפּרינגען דאָרט אין גראָז אָן אָט דעם מיאוסן שטריקל, וואָס רייבט אָן דעם האַלז און נאַקן! דאָס פּאַסט נאָר פאַר אַן אייזל, אָדער פאַר אַן עקסל זיך פיטערן אויף אַן אָפּגעצאַמטן פּלאַץ. ציגן דאַרפן האָבן אַ פריי פעלד.

פון דעמאָלט אָן איז איר נמאס געוואָרן דאָס גראָז פונם אָפּגעצאַמטן שטיק פעלד. עס האָט זי אָנגעכאַפּט אַ בענקעניש. זי איז געוואָרן מאָגער, האָט אויפגעהערט געבן מילך. עס איז געווען אַ רחמנות צו זען, ווי זי האָט אַ גאַנצן טאָג געצופּט דאָס שטריקל, אויסגעדרייט דעם קאָפּ צו די בערג, צעשפּרייט די נאָזלעכער און טרויעריק געמעקעט.

סעגען האָט זיך געכאַפּט, אַז עפּעס איז איר, דער ציג זיינער, נאָר ער האָט ניט געוואוסט וואָס... איינמאָל אינדערפרי, אַז ער האָט זי אויסגעמאָלקן, האָט זיך די ציג אויסגעקערעוועט צו אים און אַ זאָג געטאָן אויף איר לשון:

— הערט נאָר, באַלאַבאָס, ס'מיר אומעטיק באַ אייך, לאָזט מיך אָפּ אין די בערג.

— אַך, גאָט מײנער, זי אויך! — האָט סעגען דער־שראָקן אויסגעשריען און פון גרױס שרעק האָט ער איבער־געקערט דאָס מעלקשעפל און האָט זיך אוועקגעזעצט אויפן גראָז לעבן זײן ציגעלע.

— בלאַנקעטע, װאָס הײסט, דו װילסט מיך אװעק־װאַרפן?

— יאָ, הער סעגען.

— װאָס, ס'פעלט דיר דען גראָז?

בלאַנקעטע האָט געענטפערט:

— אָ, נײן, הער סעגען.

— אפשר איז דאָס שטריקל צו קורץ? װילסט, װעל איך צובינדן אַ לענגערס.

— נים נײטיק, באַלאַבאָס.

— װאָס־זשע דען דאַרפסטו, װאָס־זשע װילסטו?

— איך װיל גײן אין די בערג, הער סעגען.

— צי װײסטו דען ניט, אומגליקלאכע, אַז אין די בערג איז דאָ דער װאָלף? װאָס װעסטו טאָן, אַז ער װעט אָנקומען?

— איך װעל אים געבן אַ שטױס מיט די הערנער, הער סעגען.

— דער װאָלף לאַכט זיך אױס פון דײנע הערנער. ער האָט שױן גענוג ציגן מיר אױפגעפרעסן, און מיט אַביסל גרעסערע הערנער, װי דײנע. געדענקסט די אָרעמע אַלטי־טשקע רענאַד, װאָס איז דאָ געװען פאַראַיאָרן? ס'אַראַ גרױס ציג דאָס איז געװען, און אַ מין שטאַרקע און בײזע,

ווי אַ באָק! אַ גאַנצע נאַכט האָט זי זיך געראַנגלט מיטן וואָלף, און אינדערפרי האָט זי פאָרט דער וואָלף אויפ־געפרעסן.

— אומגליקלאכע רענאַד, נעבאַך!... אָבער דאָס מאַכט ניט אויס, הער סעגען, לאָזט מיך אַוועקגיין אין די בערג.

— גאָט מיינער! — האָט סעגען געזאָגט — וואָס איז געוואָרן מיט מיינע ציגן? אָט וועט דער וואָלף נאָך איינע פאַרצוקן. אָבער, ניין! איך וועל דיך ראַטעווען, כאָטש דו ווילסט ניט. און כדי דו זאָלסט זיך ניט אָפרייסן פון שטריקל, וועל איך דיך אויף שטענדיק פאַרשפּאַרן אין שטעלכל.

און סעגען האָט אַוועקגעטראָגן די ציג אין פינסטערן שטעלכל און האָט פאַרשלאָסן די טיר אויף אַ צווייענדיקן שלאָס. צום אומגליק האָט ער פאַרגעסן, אַז דאָרט איז פאַראַן אַ פענסטערל, און ווי נאָר ער האָט זיך אפּגעקערעוועט, האָט די ציג זיך ארויסגעכאַפּט פון דאָרט.

ב.

אַז דאָס ציגעלע איז געקומען אין די בערג אַריין, איז דאָרט געוואָרן אַ גרויסע פרייד. די אַלטע סאָסנעס האָבן נאָך קיינמאָל ניט געזען אַזאַ שיינקייט. מע האָט זי אויפגענומען ווי אַ קליינע פּרינצעסן. די קאַשטאַנען־ביימער האָבן זיך אָנגעבויגן ביז צו דער ערד, כדי צו גלעטן די ציג מיט די שפּיצן פון זייערע צווייגן. די גאָלדענע גרעזעלאך האָבן פאַר איר געמאַכט אַ וואַרע, בעת זי איז געגאַנגען. דער גאַנצער באַרג האָט זי אויפגענומען יום־טוב׳דיק.

איר שטעלט זיך פאָר, ווי אונזער ציג איז געווען גליק־לאַך! ניטאָ מער קיין שטריקל, ניטאָ מער קיין פלעקל... ניטאָ מער, וואָס זאָל זי ניט לאָזן שפּרינגען, רייסן די בלעט־לאַך, ווי איר גלוסט זיך. און וויפל גראָז דאָ איז פאַראַן! העכער איבער די הערנער! און וואָס פאַר אַ גראָז! גע־שמאַקע, דינינקע, מיט שפּיצן, טויזנטערליי מינים... אַביסל בעסער גראָז, ווי דאָרט אויפן אָפּגעצאַמטן פּלאַץ! און וויפל בלומען! גרויסע, בלויע גלעקעלאַך, פּורפּורנע פינגערהוטן מיט לאַנגע בעכערלאַך — אַ גאַנצער וואלד מיט ווילדע בלומען, וואָס פון זייער שטאַרקן זאַפט פאַרדרייט זיך דער קאָפּ.

בלאַנקעטע האָט פאַר קיין שום זאַך ניט מורא געהאט.

ג.

מיטאַמאָל האָט אַ בלאָז געטאָן אַ קאַלט ווינטל. דער באַרג איז געוואָרן פּיאָלעט. די נאַכט איז צוגעפאַלן.

— שוין! — האָט די קלוגע ציג געזאָגט און איז געבליבן שטיין שטאַרק פאַרוואונדערט.

— הו! הו!

זי האָט זיך דערמאַנט אָן דעם וואָלף. אַ גאַנצן טאָג איז ער איר, דעם נאַרישן ציגעלע, אפילו אויפן זינען ניט אַרויף... ווייט-ווייט אין טאָל האָט זיך אין דער זעלבער רגע געלאָזט הערן אַ שאַלן פון אַ האָרן. דאָס האָט סעגען זי גערופן.

—— הו! הו! — האָט געברומט דער וואָלף.

— קער זיך אום! קער זיך אום! — האָט געשריען דער האָרן.

בלאַנקעטע איז שוין געווען גרייט זיך אומקערן, נאָר זי האָט זיך דערמאָנט אָן דעם פלעקל, שטריק און אַרומגע־צאַמטן פעלד און זי האָט געפילט, אז זי וועט שוין מער דאָרט ניט קאָנען לעבן און ס'איז בעסער שוין בלייבן דאָ...

דער האָרן איז אנטשוויגן געוואָרן.

די ציג האָט דערהערט הינטער זיך א גערויש פון די בלעטלאך. זי האָט זיך אומגעדרייט און דערזען אין דער פינסטערניש צוויי קורצע און אָנגעשפיצטע אויערן מיט צוויי ברענענדיקע אויגן...

דאָס איז געווען דער וואָלף.

ער איז געזעסן אויף די הינטערשטע פיס א געוואלטיק גרויסער, ווי א פאַרגליווערטער, האָט געקוקט אויף דער קליי־נינקער ווייסער ציג און האָט זיך באלעקט פון פארגעניגן. דער וואָלף האָט געוואוסט, אז ער וועט זי אויפפרעסן און דעריבער האָט ער זיך בייז צעלאכט:

— האָ, האָ! סעגענס קליין ציגעלע! — און האָט אַ פיר געטאָן מיט זיין גראָבער, רויטער צונג איבער די רויטע יאסלעס.

בלאַנקעטע האָט פארשטאַנען, אז זי איז פארפאלן. זי האָט זיך דערמאָנט די געשיכטע מיט דער אַלטער רענאָד, ווי זי האָט זיך געראנגלט אַ גאַנצע נאַכט מיטן וואָלף, ביז זי איז גאנץ פרי פארצוקט געוואָרן.

דער מורא־דיקער וואָלף האָט זיך דערנענטערט און די קליינע הערנערלאך האָבן אָנגעהויבן ארומטאַנצן.

— אָ, ווען איך זאָל נאָר דערציען ביז עס וועט אָנהייבן טאָגן...

איינס נאָכן אַנדערן האָבן די שטערן זיך אָנגעהויבן אויסלעשן. בלאַנקעטע האָט מיט א טאָפּלטער קראפט גע־קלאפּט מיט די הערנער, אלץ טיפער האָבן זיך איינגעביסן דעם וואָלפס ציין...

אויפן האָריזאָנט האָט זיך באַוויזן א בלייכער ליכט־פּאַס. פון א פארם האָט זיך געלאָזט הערן א הייזעריק קרייען פון א האָן.

— אַ סוף! — האָט געזאגט די אָרעמע ציג, וואָס האָט נאָר געוואַרט אויפן טאָג כדי צו שטאַרבן, און זי איז א פאַל געטאָן אויף דער ערד, און איר ווייסער פוטער איז געווען אינגאנצן אין בלוט...

א. דאָדע.

נאָך זונפאַרגאַנג

אויף עפּעס וואַרטן באַרג און טאָל,
דער וואַלד הערט אויף צו ברומען ;
אַלץ נידעריקער נייגן זיך
צו דער ערד די בלומען.

דער טייך אַזוי ווי אַ שפּיגל גלאַט,
עס רירט זיך ניט דאָס וואַסער ;
עס ווערט דער אָוונט שטילער אַלץ,
אומעטיקער, בלאַסער...

און אויבן ווי אַ סטאַדע שאָף,
די קופּער־וואָלקנס ליגן ;
אַ פויגל ערגעץ גיט אַ זינג
און ווערט באַלד אַנטשוויגן.

נחום י.

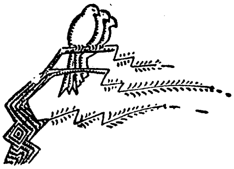

צווײ חברים

א.

יאַסקע און יאַסעלע זײַנען געווען צווײ שכנים און תּלמידים אין אײן שולע. יאַסעלע איז געווען געקלײדט שענער פֿאַר אַלע קינדער אין שטאָט, ווײַל זײַנע עלטערן זײַנען געווען די רײַכסטע. יאַסקע איז געווען דער בעסטער תּלמיד אין שולע.

אַז יאַסעלע פֿלעגט גאַנץ פֿרי אַרויסגײן אָנגעטאָן אינם נײַעם טולופּל, שטיוועלאַך — אויף צו שפּיגלען זיך אין זײ — אַ גוטן לעדערנעם ראַנצן־טאַש, מיט אַ פֿרײלאַך האַרץ און מונטער געזיכט — פֿלעגט אים יאַסקע נאָכקוקן דורכן פֿענס־טערל, פֿלעגט וואַרפֿן אַן אויג אויף זײַנע אַלטע, צעריסענע קלײדער, אויסגעדרײטע שטיוועלאַך, אומעטיקע פֿאָטער און מוטער און פֿלעגט זײער מקנא זײַן דעם אויסגעפּוצטן חבֿר.

אַזוי איז געווען אויף דער גאַס, ביז צום חדר.

אין חדר אָבער איז שוין יאַסקע געווען דער מיוחס.

און יאַסעלע פֿלעגט זען, ווי דער לערער האָט אַזוי ליב יאַסקען. די בעסטע צײכנס כאַפּט ער אויס; אויף וואָס מען פֿרעגט אים, האָט ער גרײט אַ תּשובֿה אויף דער צונג. און עס פֿלעגט אים אָננעמען אַ פֿאַרדרוס: פֿאַרוואָס? אַזאַ

קבצן? אַזאַ אָפּגעריסענער?! שענער וואָלט דאָך פּאַסן, איך זאָל האָבן די גוטע צייכנס! מיך זאָל דער לערער גלעטן איבערן בעקל!

איין טאָג איז יאָסעלע אַרויסגעגאַנגען פריער און האָט זיך אַוועקגעשטעלט וואַרטן אויפן חבר. ווי ער האָט אים נאָר דערזען פון ווייטן, האָט ער אים אָנגעהויבן רופן:

— אָפּגעריסענער!

— קעלבל! — האָט אים יענער אָפּגעצאָלט.

— באָרוועסער!

— קעצענער מוח!

אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט — די קינדער האָבן זיך דער־נענטערט מיט די פויסטן אין דער לופט.

— אַ נו, פּרואוו, הייב אָן!

— אַ נו, פּרואוו, ריר מיך אָן!

בייביידן האָט געברענט אַ פייער אין די אייגעלאַך, נאָר יעדערער האָט געוואָלט אַז שלאָגן דעם חבר, אַז בלייבן אַ גערעכטער. דערפאַר האָט יעדער פון זיי געוואָלט זיין — נישט דער אָנהייבער.

— נו, אָט האָב איך דיך אָנגערירט.

— און אָט האָב איך דיר אַ צופּ געטאָן.

און נישט צו וויסן, ווער ס'האָט באמת אָנגעהויבן, האָבן זיך ביידע חברים געפונען שוין אין מיטן געשלעג. ביידע האָבן זיך אַרומגעכאַפּט, ווי אמת'ע גוטע פריינט, און האָבן זיך געוואָרפן פון די פיס. קייקלענדיג זיך אויף דער ערד

האָבן זיי זיך נאָך געריסן און געביסן און האָבן נישט באַ־מערקט, ווי פון ווייטנס לויפט אָן אַ פּייעטאָן מיט דריי פערד. אַט־אַט פאָרט ער אויף זיי אַרויף.

— שטיי! אוי, אוי! — האָבן צוקוקער אין איין קול געשריגן.

נאָר די קינדער האָבן קיין געשרייען נישט געהערט, אויסער זייערע אייגענע, און פערד פאַרשטייען נישט קיין אידיש.

אַז מ׳האָט זיי אויפגעהויבן פון דער ערד אין חלשות, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז ביי איינעם איז אַ צעבראָכענער פוס, ביים צווייטן אַ צעבראָכענע האַנט. מ׳האָט זייביידן אַוועקגעפירט אין שפּיטאָל און אַוועקגעלייגט אין שכנות־דיקע בעטלאַך — איינעם קעגן צווייטן.

ב.

אַז יאָסקע האָט זיך אויפגעכאַפּט, האָט ער זיך אַרומ־געקוקט פאַרוואונדערט: ווער זיינען עם די הויכע ווענט? ווי קומען אַהער יענע גרויסע פענסטער? ווער זיינען די מיידלאַך אין ווייסע פאַרטוכער, וואָס שוועבן דאָ אַרום פון בעטל צו בעטל און לאָזן אומעטום אַזאַ שמייכעלע?... וואו איז ער? אַ חלום איז דאָס? און אפשר איז ער אויף יענער וועלט, אין גן־עדן?

ער פּרובירט אַ ריר טאָן מיט דער האַנט, און... אוי, אַ ווייטיק!

אויסגעדרייט דעם קאָפּ אויף אַ זייט, האָט ער דערזען

דעם חבר אַ בלייכן און האָט זיך דערמאָנט אָן אַלץ, וואָס ס'איז פאַרגעקומען. ער האָט זיך אָנגעשטויסן, אַז דאָ איז אַ שפּיטאָל.

עס האָט זיך אים פאַרוואָלט אויפהייבן אַ פויסט אַקעגן יענעם, נאָר — אוי! וואו איז די האַנט? אוי, אַ ברעכעניש דאָס איז!

ער האָט זיך צעוויינט. ער וויל פרעגן, וואו איז זיין פאָ־טער, זיין מוטער, די שוועסטערלאַך? נאָר ער האָט זיך דער־מאָנט, אַז דאָ, אין שפּיטאָל, לאָזט מען קיינעם נישט אַריין צו די קראַנקע. אַ פרעמדער איז ער דאָ. אַלץ און אַלע זיינען אים דאָ פרעמד. א חוץ דעם אַט, וואָס ליגט אַקעגן אים.

ער האָט זיך נאָך מער צעוויינט. אויף זיין געוויין האָט זיך געהערט אַ כליפּען פון דעם צווייטן בעטל. אַפּנים, יע־נער האָט זיך אויך דערפילט דאָ פרעמד.

באַלד איז אויסגעוואַקסן לעבן זיי איינע פון די ווייסע מיידלאַך, וואָס שוועבן דאָ אַרום, און האָט איינגעטיילט: דעם — אַ שמייכל, יענעם — אַ גלעט איבערן בעקעל. רואיק — זאָגט זי — קינדערלאַך, ליגט רואיק! מען דאַרף נישט וויינען. אין עטליכע טעג אַרום וועט איר דאָך געזונט!

אין אָנפאַנג פלעגט יאָסקע ניט קאָנען ליידן אויף זיך די האַנט פון יענעם ווייסן מיידל. ער האָט געבענקט נאָך דער מוטערס האַנט, נאָך אַ שמייכל פון זיינע שוועסטערלאַך. נאָר שפּעטער, אַז דאָס ווייסע מיידל האָט אָן אים פאַרגעסן, האָט עס אים געקרענקט און גליקלאַך איז ער געווען, אַז אים איז

צוגעפאַלן מער אַ שמייכל, ווי אַנדערע קראַנקע. ער האָט אָנגעהויבן בענקען נאָך די ווייסע מיידלאַך.

— די ווייסע מיידלאַך האָבן אונז ביידע גלייך ליב, — טראַכט ער זיך, — ווען זיי קומען צו מיר, פאַרגעסן זיי אויך נישט דעם חבר.

ג.

עס איז געווען פרייטאָג. דער וועכטער איז אַריינגעקומען און האָט ביידן אָנגעטאָן נייע קליידער, וואָס איז באַשטאַנען פון אַ העמד — און שוין. דאָס ערשטע מאָל האָט זיך יאָסקע דערזען אין קליידער גלייך מיט יאָסלען.

און דאָס ווייסע מיידל קומט אָפט צו זיי צו, און לויבט זיי ביידן פאַרן דאָקטאָר:

— טייערע קינדערלאַך! זיי פאָלגן אַזוי! חכמים זייַנען דאָס!

דאָס ערשטע מאָל הערט יאָסעלע, ווי מען לויבט אים גלייך מיט יאָסקען.

אין דער זעלבער פּאַלאַטע איז געלעגן אַ קראַנקער אין שטאַרקער, שטאַרקער היץ. ביי אים אויפן ברעטל איז געווען געשריבן: פּערציק מיט אַכט צענטל. דער קראַנקער האָט גערעדט פון פייער, געקריגט זיך מיט דער גאַנצער וועלט. דאָס ווייסע מיידל איז געשטאַנען זייער אַ פאַרזאָרגטע און האָט אים געלייגט אַ פענכער אייז צום קאָפּ.

און דער קראַנקער קריגט זיך מיט דער גאַנצער וועלט, מיט עפּעס איינעם, וואָס קיינער זעט אים נישט... פּלוצלונג

הייבט ער אויף די האַנט אין דער לופט... קליפּה! — שרייט ער — אַוועק פון מיר! עס הערט זיך אַ קנאַק איבער דער פּאַלאַטע... אַ געשריי... דאָס ווייסע מיידל פאַלט אויף דער ערד באַגאָסן אין בלוט. דער קראַנקער האָט איר פון היץ אַזאַ פּאַטש געגעבן.

דאָס ווייסע מיידל איז אַרויס פון דער פּאַלאַטע. קראַנקע האָבן זיך אויפגערעגט. יאָסקע מיט יאָסעלען קריצן מיט די ציינער. ווען זיי זאָלן קאָנען, וואָלטן זיי דעם קראַנקען צע־ביסן, צעריסן פאַר כעס.

זיי האָבן זיך ביידע אַזש צעוויינט פון צאָרן.

— אַ מכה וועט ער זי שוין זען לעבן זיך! — טרייסט זיך יאָסעלע, און זאָגט עס צו זיך הויך אויפן קול.

— נישט קראַנק איז ער אַליין זיך צו לייגן דעם פּענ־כער! — איז זיך אויך יאָסקע נוקם.

נאָר באַלד נאָכדעם האָט זיך ווידער געוויזן דאָס ווייסע מיידל, שוין אָפּגעוואַשן פונם בלוט, מיט אַ געשוואָלענער באַק. זי האָט זיך ווידער אַוועקגעשטעלט ביים קראַנקן, פאַרזיכטיק פאַריכט דעם פּענכער אויפן קאָפּ, געמאָסטן די היץ, און אַז זי האָט אָפּגעקראָגן דעם טערמאָמעטער, האָט זי זיך פאַרקוקט אויף אים. צוויי טרערן האָבן זיך אַרויסגעקייקלט פון אירע אויגן.

יאָסעלע מיט יאָסקען האָבן זיך ברוגז'ערהייט איבער־געקוקט.

— דאָס ווייסע מיידל איז אַ מלאך, — האָט זיך ביי איי־נעם אַרויסגעריסן פון מויל.

— זי האָט אונז אַלע אַזוי ליב ! — זאָגט דער צווייטער.

אַ גאַנצע נאַכט נאָכדעם האָט זיך יאָסעלען גע׳חלומ׳ט ווייסע מלאָכים מיט געשוואָלענע באַקן און פּערל פאַלן זיי פון די אויגן.

אין דערפרי האָט ער זיך אויפגעכאַפּט, אַרומגעקוקט און דערזען, ווי ביים חבר איז די דעק אַראָפּגעפאַלן. יענער מאַטערט זיך זי אויפצוהייבן, נאָר דער פוס איז אים אַזוי באַנדאַזשירט, אַז ער קאָן זיך קיין ריר נישט טאָן.

יאָסעלע האָט אויסגעשטרעקט דעם פוס און אויפגעהויבן מיט אים די דעק. יענער האָט מיט בליצנדיקע אייגלאַך אויף אים געקוקט.

שפּעטער מיט אַ שעה האָט זיך יאָסעלען געוואָלט אַ טרונק. לעבן אים איז געשטאַנען אַ פלעשל קעפיר, נאָר ער האָט מיט דער קראַנקער האַנט נישט געקאָנט דערלאַנגען דערצו. ער האָט נאָר געקוקט אַהין מיט דורשטיקע אויגן און באַלעקט די פאַרטריקנטע ליפּעלאַך.

יאָסקע האָט זיך אָנגעשטויסן. ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנט און דערלאַנגט דעם חבר דאָס פלעשל קעפיר.

יענער האָט אים אָפּגעצאָלט מיט אַ פריינטלאַכן שמייכל.

יאָסקע ! — הייבט יאָסעלע גלייך אָן, — ווייסט וואָס איך טראַכט ? אַז איך וועל אויסוואַקסן, וועל איך דאָך מסתמא זיין אַ רייכער ! נו, וועל איך אויסבויען אזא שפּיטאָל.

— און איך, יאָסעלע, ווייסט וואָס? איך וועל אויס־וואַקסן אַ דאָקטאָר! טאַקע אין דיין שפּיטאָל!

— יאָ, יאָ! און מיינע מיט דיינע שוועסטערלאַך וועלן מיר מאַכן פאַר ווייסע מיידלאַך. יאָ, יאָסקע?

— יאָ, יאָ! אַזוי ווי אָט אונזערע פון דאַנען!

אוןביידע חברים האָבן פאַרפירט אַ שטילן ליבלאַכן פלוידער, ווי צוויי פייגעלאַך אויף איין צווייגל און האָבן זיך גענומען וואַרטן, ביז זיי וועלן גרויס ווערן.

יהודה שטיינבערג.

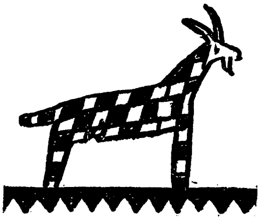

האַרבסט

ס'איז דער האַרבסט געקומען,
ס'וועלקן בוים און בלום.
געלע בלעטער זע איך
וואַלגערן זיך אַרום.

ס'קומט אַ ווינט אַ קאַלטער,
פייפט אַ לידל צו,
און די אָרימע בלעטער
האָבן ניט קיין רו.

הייבן זיך און טאַנצן
טויטערהייט, אָן מאַכט,
און דער ווינט דער בייזער,
פייפט און שפּילט און לאַכט.

אברהם רייזען.

פאַרלאָרן דעם באַלאַבאָס

א.

ל אַ נ ג ז אַ ם, אָפּשטעלנדיק זיך יעדע וויילע, האָט דאָס פערד געפירט דעם וואָגן מיט עפּל. נאָכן וואָגן זיינען נאָכגעגאַנגען אַ מאַן פון אַ יאָר פערציק און אַ אינגל פון אַ יאָר צוועלף. דער מאַן איז דאָס געווען דער אייגנטימער, דער באַלעבאָס פון דעם וואָגן מיט די עפּל, און דאָס אינגל — סעמי האָט ער געהייסן — איז געווען אַ געדונגענער העלפער, אַן אויסשרייער, און צו דערזעלבער צייט אַן ארויפטרעגער פון די עפּל צו די קונים.

דאָס איז געווען דער אָנהייב פון ווינטער און דער סוף פון דעם טאָג. דאָס וועטער איז אויסגעפאַלן אַ שלעכטס, אַ צרה׳דיקס: עס האָט געבלאָזן אַ קאַלטער, שניידנדיקער ווינט, און עס האָט ניט אויפגעהערט צו שפּריצן אַ קאַלט רעגנדל, וואָס האָט דורכגענומען דורך און דורך מיט פייכטקייט און מיט קעלט.

אַ לייכט זומערדיק דזשעקעטל און אַ פּאָר לייכטע קורצע „קניהייזלאַך", האָבן שלעכט באַשיצט דאָס אָרימע אינגל פון דעם גרויזאַמען וועטער. פון די הייזלאַך האָט זיך אין טייל ערטער אַרויסגעזען דאָס הוילע לייב, און פון זיי־

נע צעריסענע שיך האָבן אַרויסגעשטעקט די פינגער. דאָס אינגל האָט זיך געיאָזשעט און געטרייסלט פון קעלט — און אפשר אויך פון הונגער. זיין קליין אויסגעדאַרט פנים איז געווען בלאָס און בלוי, אָנגעשוואָלן פון פייכטקייט און אי־בערגעפראָרן פון קעלט.

— „פייוו סענטס איי האָל לאָט!" — האָט עפּעס מיט אַ באַנומענעם קול אויסגעשריען דער באַלעבאָס.

— „עי, אַפּלז!" — האָט נאָכגעשריען סעמי מיט אַ הײ־זעריקער, קינדערשער, האַרצרייסנדיקער שטימע.

קיינער האָט אָבער קיין עפּל ניט געבעטן און דאָס פערד האָט געגעבן אַ טראָט ווייטער.

— ווילן מיר באַלד פאָרן אַהיים? — האָט סעמי גע־פרעגט זיין באַלאַבאָס, און עס האָט אים געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן.

דער באַלאַבאָס האָט אין אָט דעם שלעכטן טאָג אויך שלעכטע געשעפטן געמאַכט, און ער האָט ניט גערעכנט פאַר נייטיק צו ענטפערן אויף זיין אינגלס פראַגע.

— „פייוו סענטס איי האָל לאָט!"

— „עי, אַפּלז!"

עס זיינען פאַריבער נאָך איי־ניקע מינוטן.

— ווילן מיר באַלד פאָרן אַהיים? — האָט סעמי ווײ־טער געפרעגט, און זיין קינדערש האַרץ האָט געקלעמט פאַר ווייטיק.

דער באַלאַבאָס האָט אַ לאַנגזאַמען, בייזן, שאַרפן בליק

געגעבן אויפֿן קינד, און אויף זיין פּנים האָט זיך אויסגעצייגט אַ ווילדע הנאה. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דער מאַן וויל זיין ווילדע אומצופרידנקייט פון זיינע היינטיקע שלעכטע גע־שעפטן אויסגיסן אויף זיין געדונגענעם אינגל.

— ווען איך וואָלט וויסן, — האָט דער באַלאַבאָס גע־ענטפערט, — אַז דו ביסט אַזאַ פויל אינגל, וואָלט איך דיך אפילו אומזיסט ניט גענומען.

— איך פויל זיך ניט, — האָט סעמי געענטפערט, — מיר איז קאַלט. און זיין קול האָט געציטערט פון טרערן.

— קאַלט? — האָט אים איבערגעריסן דער באַלאַבאָס, — וואָס אַרט עס מיך? אַ קוואָדער וועסטו דאָך ווען נעמען.

— „פייוו סענטס איי האָל לאָט!"...

— „עי, אַפּלז!" — האָט אויסגעשריען אַ שטים פול מיט טרערן.

און דאָס פערד איז זיך לאַנגזאַם געגאַנגען און געגאַנגען. סעמי האָט דערפילט, אַז ער פאַלט פון די פיס און ער האָט זיך אָנגעהאַלטן אָן וואָגן.

ב.

— נעם גיי אַריין אַהער, — האָט דער באַלאַבאָס אָנ־געצייגט סעמין אויף אַ געוויס הויז, — אָבער קלאַפּ אָן אין טיר: ווען דו וועסט פאַרקויפן, קום גלייך אַראָפּ נעמען נאָך אַן עמער מיט עפּל; ווען ניט, גיי איבערן דאָך אין דעם צווייטן הויז. געשווינד!

און סעמי איז אַוועק אין דעם אַנגעצייגטן הויז. דאָס איז געווען אַ פלעט-הויז. דער קאָרידאָר איז געווען באַדעקט מיט קאַרפּעט און מיט דאַמף געוואַרעמט. סעמי האָט גענומען קלאַפּן פון טיר צו טיר. קיינער האָט אָבער קיין עפּל ניט געדאַרפט. ביי די שכנים אין די צימערן האָט שוין פייער געברענט. פון אייניקע דירות האָבן זיך געהערט פריילאַכע קינדערשע פּלאַפּלעריי און געלעכטער און פון אייניקע האָבן זיך געטראָגן טענער פון פּיאַנעס.

אָט קלאַפּט סעמי אָן אין טיר. מען עפנט; עלטערן צוזאַמען מיט די קינדער זיצן ביים טיש און מען טרינקט טיי.

— „אַפּלז?" — פרעגט סעמי.

— „נאָו!" — ענטפערט מען און מען פאַרהאַקט בייז די טיר.

אין אַ צווייטן פלאַץ זעט סעמי, ווי די קינדער זיצן זיך און עסן. דער הונגעריקער סעמי דערפילט דעם גערוך פון די עסנוואַרג, און זיין פאַרקלעמטע האַרץ פאַנגט אָן נאָך שטאַרקער ווייי צו טאָן. נאָך אין אַ פלאַץ עפנט זיך האַסטיק די טיר און אַ פריילאַך, שיין געקליידט מיידעלע ווייזט זיך.

— עני, אַהערצו קום, — דערהערט זיך הינטער אים אַ קול פון אַ פרויענצימער, — לויף ניט אַרום איבערן האָל, וועסט זיך נאָך פאַרקילן.

באַלד צייגט זיך די פרוי און נעמט צו צוריק דאָס מיידעלע.

אַזוי גייט סעמי ביזן העכסטן שטאָק, און קיין עפּל האָט

ער ניט פאַרקויפט. סעמי נעמט גיין אויף די טרעפלאַך, וואָס פירן צום דאַך, נאָר ער האָט דערפילט, ווי דער רעגן שמייסט אָן דער בלעך פון דאַך און ער בלייבט אַ ווײַלע שטיין. אין קאָרידאָר איז וואַרים און טרוקן. סעמין, דעם מידן, איבער־געפּראָרענעם אינגל, פאַרווילט זיך אָפּרוען.

— פון וואַנען וועט דער באַלאַבאָס וויסן ? — טראַכט דאָס קינד, — ער וועט מיינען אַז איך האָב זיך עטוואָס לענ־גער פאַרזאַמט. סעמי זעצט זיך אַוועק, ווי אַן אונטערגע־האַקטער און שפּאַרט זיך אָן אָן דעם עמער מיט די עפּל.

סעמי האָט זיך פאַרטראַכט וועגן די קינדער, וואָס האָבן געגעסן, געטרונקען און געשפּילט... ער נעמט זיך פאָר־שטעלן, אַז ער איז אויך איינער פון זיי און אַז ער עסט, אַז ער טרינקט, אַז ער שפּילט... אין קאָרידאָר איז טרוקן און וואַרעם, אַ דרעמל האָט גענומען שמידן סעמיס צעווייק־טע, צעפּראָרענע גלידער... ער האָט עפּעס אַזוי ווי דער־שראָקן אַ כאַפּ געטאָן זיך, אָבער באַלד איז ער ווייטער אַנט־שלאָפן געוואָרן.

דער באַלאַבאָס האָט לאַנג אויף זיין אינגל ניט געוואַרט ; ער האָט זיך געהאַט זיין טרוקענע רעכענונג : דער טאָג האָט זיך שוין געענדיקט ; דעם אינגל דאַרף ער שוין סאַי־ווי־סאַי שיקן אַהיים ; אַ קוואָדער איז ער דאָך אים שולדיק, און דער עמער צוזאַמען מיט די עפּל איז דאָס ניט ווערט.

און ער האָט זיך גענומען ווייטער פאָרן ; ער איז דאָס שוין געפאָרן אַהיים.

ג.

ווער ווייס, ווי לאַנג סעמי וואָלט געשלאָפן, ווען אַ שכנה פון דעם הויז וואָלט ניט געגאַנגען אַ קוק געבן, אויב דער ווינט האָט ניט צעשמיסן די וועש, וואָס איז געהאַנגען אויפן דאַך.

סעמי האָט דערפילט, ווי עמיצער האָט אים געגעבן אַ טופּ מיטן פוס... ער האָט זיך אַ כאַפּ געגעבן ניט טויט ניט לעבעדיק. מיט שרעק האָט ער אַ קוק געגעבן אַרום זיך. לעבן אים איז געשטאַנען אַ גרויסע, דיקע, געזונטע פרוי.

— אַוועק פון דאַנען, דו לויפער! — האָט די פרוי זיך צעשריען, — דאָ איז קיין פּלאַץ ניט צום שלאָפן.

„אַפּלז!“ — האָט סעמי אַ שטאַמל געגעבן, האַסטיק אויפגעהויבן זיך און ער האָט געכאַפּט לויפן אַראָפּ די טרעפּ. ווען סעמי איז אַרוים פון האָל איז שוין געווען פינסטער.

— „עי, אַפּלז!“ — האָט ער אויסגעשריען און גענומען מיט די אויגן זוכן דעם וואָגן מיט די עפּל, דער וואָגן איז אָבער מער ניט געווען.

אַ פאַרלוירענער, אַ דערשראָקענער האָט דאָס אינגל גע־נומען אַרומלויפן. ער איז אַוועקגעלאָפן אין עוועניו, פון דאָרטן אין גאַס, פון דער גאַס ווייטער אין עוועניו... דער וואָגן מיט די עפּל איז פאַרלאָרן געגאַנגען.

אין איין מינוט האָט סעמי זיך פאָרגעשטעלט זיין היים, וואו מען נייטיקט זיך אין דעם קוואָדער; זיין טאַטן, וואָס וועט אים שלאָגן, ווען ער וועט קומען אַזוי, אָן אַ פּעני פאַר־

דינסט; ער איז געבליבן שטיין, ווי אַ צעטומעלטער; ער האָט ניט געוואוסט, וואוהין צו לויפן. אַהיים האָט ער יעדנפאַלס געשראָקן זיך צו קומען...

און דער רעגן האָט גענומען שמייסן שטאַרקער און שטאַרקער...

ז. ליבין.

אויף די פעלדער

אויף די פעלדער ווייִנען ווינטן —
גיי נישט, קינד, אין פעלד;
אויף די פעלדער שלייכט דער אומעט
און באַקלאָגט די וועלט.

אויף די פעלדער גייט אום איינער
מיט אַ גרויען זאַק;
און אַ צווייטער — הויט און ביינער —
מיט אַ טעמפּער האַק.

אויף די פעלדער שטייען ביימלאַך,
ציטערן פאַר שרעק;
און אַ פייגעלע אומהיימלאַך
קלאָגט און פליט אַוועק.

אויף די פעלדער הערט זיך טרויערן
און דו ווייסט ניט ווער...
גיי נישט, קינד, דו וועסט באַדויערן
און זיך פילן שווער...

א. רייזען.

דער בלינדער

אין די וויגן ווײנען קינדער,
וויגן מאַמעס צו:
— ליוליִנקע, ליו ליו.
מיט אַ טאָרבע גייט אַ בלינדער,
שלעפּט זיך צו זיין רו.

קלאַפּט דער בלינדער אין אַ טויער,
איז דער טויער צו;
זיפצט דער בלינדער אין זיין טרויער:
גאָט, פאַרנעם כאָטש דו!

און ביים טויער ליגט דער בלינדער,
דעקט די נאַכט אים צו.
ווײנען אין די וויגן קינדער,
וויגן מאַמעס צו:
ליוליִנקע, ליו ליו!

מאַני לייב.

אַלבערטס פּסק

ל ב ע ר ט איז ניין יאָר אַלט. ער איז קליין-געוויקסיק, דאַר און בלאַס. אין סקול איז פאַר אים קיין אָרט ניט אויסגעקומען, איז ער פאַרבליבן אין הויז.

אַלבערטס טאַטע איז אַ קנאָפּ-לאָך-מאַכער, אָבער ער וועט שוין זיין מלאָכה אינגאַנצן פאַרגעסן, וואָרים, שוין זייער, זייער לאַנג, אַז ער גייט אַרום ליידיק.

טאָג אין טאָג גייט ער אַרום זוכן אַרבעט, ער שלעפּט זיך אַרום פון פרימאָרגן ביז נאַכט, אָבער — ניט פאַר אייך געדאַכט, — קיין אַרבעט זעט זיך ניט. ער איז שוין שוואַרץ ווי אַ קויל, אים איז שוין דאָס לעבן ניט ניחא.

אַלבערטס מאַמע איז אַ פאַרדינערין: זי וואַשט וועש, זי קריגט עפּעס הייזלאַך אַרויסצופּאַרטיקן, אָבער, — וואָס זאָל איך אַ סך רעדן? — עס קלעקט ניט אויף טרוקן ברויט.

אַלבערט האָט נאָך אַ קליין שוועסטערל, עמעלע. זי איז נאָך קיין יאָר ניט אַלט, און ווען איר ווילט זיך עסן, אָדער ווען איר איז קאַלט, מאַכט זי קולות אונטערן הימל. אַלבערט האָט זייער ליב זיין קליין שוועסטערל און ווען ער האָט נאָר אַ פרייע מינוט, שפּילט ער זיך מיט איר, קושט זי און וואַרעמט מיטן מויל אירע קליינע הענטלאַך, וואָס זיינען שטענדיק בלוי און קאַלט.

פאַרנאַכט פעדלט אַלבערט מיט צייטונגען, און אינדער־פרי קריגט ער פאַר דער פאַמיליע קוילן און האָלץ. יעדן פרימאָרגן, זינט עס האָט זיך געשטעלט דער קאַלטער ווינ־טער, גייט אַלבערט אַרויס מיט אַ קערבעלע אין די הענט. ער גייט אַרויס איבער די גאַסן, האַלט די אויגן צו דר׳ערד, און ווען ער געפינט אַ קויל, אָדער אַ שטיקל האָלץ, קלייבט ער עס אויף. אָפט, פרירט די קליינע עמעלע, וואַרטנדיק אויף אַלבערטס קערבעלע.

ווען אַלבערט טרעפט אָן אין גאַס אויף אַ וואָגן קוילן, וואָס מען האַלט אין אַראָפּשיטן, האַלט ער עס פאַר זיין מזל. ער וואַרט איבער ביז מען ענדיקט דאָס אַראָפּשיטן, דער־נאָך גייט ער צו מיט זיין קערבעלע, און דאָס־רוב קלייבט ער דאָ אויף עטלאַכע קוילן מיט אַמאָל.

אַלבערט קומט אַהיים אַ צעבראָכענער אויף ברעקלאַך, אָבער די מאַמע קושט אים אָן און הייצט איין אין שטוב. דעמאָלט זעצט זיך אַלבערט אַוועק מיט דער קליינער עמע־לען ביים אויוון, און ער איז גליקלאַך.

די לעצטע נסיעה האָט אָבער אַלבערטן זייער און זייער ניט אָפּגעגאָלטן.

דאָס איז געווען א קאלטער, קאלטער ווינטער־טאָג. די זון האָט אַפילו געשיינט, אָבער דער פראָסט האָט זיך פון איר אויסגעלאַכט — ער האָט געקיניגט. ער האָט געבימן און געבימן אויף טויט.

די מאַמע וואָלט אפשר אַלבערטן אין אַזאַ פראָסט גאָר־ניט אַרויסגעלאָזט קלייבן קוילן, אָבער די קליינע עמעלע

איז עפּעס געוואָרן קראַנק. זי האָט געשלוקערצט און געציטערט ווי אַ בלאַט. האָט די אָרימע מאַמע אָנגעטאָן איר גוטן זונעלע אין אַ באַרג מיט שמאַטעס און אים אויסגעריכט מיט זיין קערבעלע.

אַלבערט איז אַרויס אין דרויסן. די ביטערע קעלט האָט זיך דורכגעקליבן דורך די שמאַטעס, און האָט אים צערטלאַך אַרומגענומען, אַזוי, אַז עס האָבן אים גענומען ציטערן אַלע אברים. אָבער אים האָט דערפאַר אויך גענומען גליקן: ער האָט עטלאַכע מאָל נאָכאַנאַנד באַגעגנט וועגן, וואָס האָבן אַראָפּגעשאָטן קוילן און יעדעס מאָל האָט ער אויסגעמאַכט ניט שלעכט.

עס האָט אים גענומען שטעכן אין די פינגער פון די הענט און פון די פיס און ער האָט זיך שוין געלאָזט לויפן אַהיים, טראָגנדיק מיט זיך אַ „שיין ביסל" קוילן. אַך, ווי קאַלט ס'איז אים געווען! ער האָט געפילט, אַז ער ווערט פאַרפרוירן. אָבער אָט איז פאַר זיינע אויגן נאָך אַ וואָגן; די קוילן האָט מען שוין באַלד אַראָפּגעשאָטן און ער דאַרף לאַנג ניט וואַרטן.

אַלבערט האָט זיך אָפּגעשטעלט. ער האָט גענומען קלאַפּן אַ פוס אָן אַ פוס.

און אָט זיינען די קוילן שוין אַראָפּגעשאָטן. אַלבערט גייט צו מיטן קערבעלע און נעמט אויפקלייבן די שטיקלאַך איבערגעלאָזטע קוילן. פלוצלונג קריגט ער אַ שטאַרקן שטויס מיט אַ פוס...

דאָס דערשראָקענע אינגל שפּרינגט אויף פאַרציטערט.

לעבן אים שטייט אַ גרויסער, פאַרשוואַרצטער קוילנמאַן און שרייט.

אַלבערט האָט געוואָלט נעמען לויפן, אָבער דער קוילנמאַן כאַפּט אים אָן, רייסט אַרויס דאָס קערבעלע פון זיין האַנט, שיט ארויס די גאַנצע קוילן, פאַרשליידערט דאָס קערבעלע אויף אַ האַלבער גאַס ווייט.

ביים קינד פאַרקלעמט דאָס האַרץ פאַר ווייטיק. די אויגן ווערן מיט טרערן פאַרלאָפן. ער הייבט אויף דאָס קערבעלע, גיט זיך פון ווייטן אַ קרום אויפן צערייצטן קוילנמאַן, און וויינענדיק שלעפט ער זיך אַוועק אַהיים.

אוי, וועט דאָרט די קליינע עמעלע היינט פרירן!...

ז. ליבין.

זיידעשי פראָסט

אין אַ וואַטע שפּענצערל,
אין אַ וואַרעם קאַפּטער,
גייט אַרום אַ טענצערל,
מיט די פיסלאַך קלאַפּט ער.

קלאַפּט ער אוים מיט די פיסעלאַך
ניגעלאַך פון פריידן.
פירט ער ווינטער, פירט ער קעלט —
פירט ער אום זיין זיידן.

און דער ווייסער זיידע פראָסט
בלאָזט אין זיין טרומייטער.
הינקענדיק אויף ביידע פיס,
היפּערט ער און גייט ער.

גייט ער איבער וואַלד און פעלד,
איבער גראָז און גרעזער.
שפּרייזט דאָס אייניקל מיט אים —
רויטלט אַלע נעזער.

אַלץ באַציט זיך מיט אַ גלאָז —
גלאַנציק אויסגעבעטן —
ניט צו שטעלן מיט אַ פוס,
מיט אַ פוס צו טרעטן.

גייען מענטשעלאַך אין גאַס,
וואַנדלען אום און האַנדלען;
קויפן און פאַרקויפן זיך
ראָזשינקעס מיט מאַנדלען.

אַז מען האַנדלט איילט מען זיך:
האָט עס פיינט דער זיידע,
שטעלט ער אונטער זיינע פיס
הינקענדיקע ביידע.

פאַלן מענטשעלאַך אויף גליטש,
קוילערן זיך איבער —
לאַכט דעריבער אַלטער פראָסט,
פרייט ער זיך דעריבער.

גייען זיי טאָג איין, טאָג אוים,
איינקל מיט זיידע,
ביידע וואַרעם אָנגעפּעלצט
און געריוטלט ביידע.

משה בראָדערזאָן.

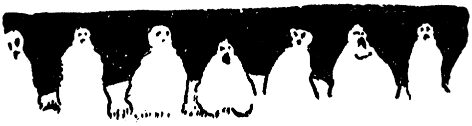

רייזעלע

אַז די אַכט־יאָריקע רייזעלע שטייט אויף אינדערפרי, רייבט זי אויס די פאַר־שלאָפענע אייגעלעך, קוקט זיך אום אין אַלע פיר ווינקעלאַך פון דעם קליי־נעם שטיבעלע און זוכט עפּעס.

זי זוכט די מאַמע. נאָר די מאַמע איז שוין לאַנג אַוועקגעגאַנגען אין מאַרק מיטן קויש עפּל, און רייזעלע זיפצט אָפּ:

— אַזוי גיך איז זי שוין אַוועקגעגאַנגען!

פויל טוט זי אָן דאָס אַלטע, צעריסענע קליידעלע, וואַשט זיך און געפינט עפּעס אַ שמאַטע, ענלאַך צו אַ האַנטוך און ווישט זיך אָפּ.

דערמאָנט זי זיך, אַז די מאַמע האָט אַ גאַנצע נאַכט גע־הוסט, געפּאַכט מיט דער נשמה. זי האָט איר דערלאַנגט קאַלט וואַסער מיט אַ שטיקל צוקער, נאָר עס האָט ניט גע־האָלפן. די מאַמע האָט אויף איר עפּעס אַזוי מאָדנע גע־קוקט. „רייזעלע”, — האָט זי געזאָגט, — „דו האָסט אויף מיר רחמנות?” זי האָט ניט געענטפערט. זי האָט זיך נאָר פאַנאַנדערגעוויינט און איז אַוועקגעלאָפן אין אַ ווינקעלע, שטאַרקער אויסוויינען זיך. מער געדענקט זי ניט. זי ווייס נאָר, אַז איר האָט זיך אַ גאַנצע נאַכט גע׳חלומ׳ט.

— זי איז שוין געזונט, — טרייסט זיך רייזעלע, אַזוי וואָלט זי דאָך אין מאַרק ניט געגאַנגען.

זי גייט צו צום טיש און געפינט דאָרט גרייט פאַר איר אָנבייסן — אַ שטיקל ברויט און אַ ביסל מילך אין אַ צעבראָכן גלאָז.

אַז זי עסט אָפּ דאָס אָנבייסן, ווערט איר אומעטיק. זי בעט גאָט, עס זאָל פינסטערלאַך ווערן, און די מאמע זאָל שוין קומען.

זומער קען זי זיך נישט איינהאַלטן און לויפט אין מאַרק זען, וואָס מאַכט דאָרט די מאַמע, און כאָטש די מאַמע האַלט זיך שטענדיק אין קלאָגן, אַז זי האָט גאָרנישט געלייזט, פלעגט דאָך רייזעלע קלייבן נחת שטייענדיק נאָענט לעבן דער מאַמען. איר נחת פלעגט זי דייטלאַך אויסדריקן, ווען אַ קונה פלעגט אונטערקומען צום קאָשיק עפּעל און געבן עפּעס צו לייזן. זי פלעגט פריילאַך אויסרופן:

— מאַמעלע, דו לייזט!

נאָר די מאַמע פלעגט דאָס רוב טרויעריק ענטפערן:

— אַז אָך און ווי מיין טאָכטער, צו דער לייזונג!

ווינטער אָבער פלעגט רייזעלע דעם פאַרגעניגן אויך ניט האָבן. קיין שיך האָט זי קיינמאָל ניט געהאַט, און לויפן אין מאַרק אַ באָרוועסע איז קאַלט. די מאַמע זאָגט, מען קען זיך פאַרקילן און חלילה שטאַרבן. און שטאַרבן האָט זי געוואוסט, איז זייער אַ ביטערע זאַך. ווען איר טאַטע איז געשטאָרבן, געדענקט זי ניט, נאָר זי ווייס, אַז ער ליגט דאָרט ווייט הינטער דער שטאָט אויפן בית-עולם אין אַ טיף גרוב און קען פון דאָרט קיינמאָל נישט אַרויס, אפילו זומער אויך ניט... קיינמאָל ניט, דעריבער היט זי זיך, און זי זיצט ווינטער אַ

גאַנצן טאָג אין שטוב, און וואַרט ביז וואַנען עס ווערט פינס־טער, ווען די מאַמע דאַרף קומען.

— שוין פינסטער — גייט זי צו אַלע ווײלע צום פענס־טער, — באַלד, באַלד קומט זי.

נאָר עס קומט איר אוים נאָך פיל צו וואַרטן. אין דעם קליינעם שטיבעלע מיט די פּאַפּירענע קליינע שייבלאַך ווערט פינסטער, בשעת אויפן גאַס איז נאָך גוט ליכטיק, און עס ציט זיך רייזעלען אַזוי לאַנג די צייט.

— עס איז דאָך שוין פינסטער, פאַרוואָס קומט זי ניט ?

— זיפצט זי מיט אומגעדולד.

און אַז אין קליינעם שטיבעלע ווערט שוין די פינס־טערניש געדיכט און רייזעלע קען שוין ניט זען, וואָס אַרום איר געפינט זיך, דאַמאָלס דערהערט זי אַ קלאַפּ אין טיר, איר קליין הערצעלע שפּרינגט שיר נישט אַרוים פאַר שמחה, און זי צעזינגט זיך :

— די מאַמע גייט, די מאַמע גייט !

עס קומט צו גיין די מאַמע, אַ פאַרפראָרענע, שטעלט אַוועק דעם קאָשיק לעבן טיר, און רופט אוים :

— וואו ביסטו, רייזעלע ?

— אָט בין איך, מאַמע, דאָ לעבן בעט,—צינד אָן פייער !

די מוטער רייבט אָן א שוועבעלע, און צינדט אָן דאָס לעמפּעלע. א שוואכער שיין באַלייכט דאָס שטיבעלע. נאָר פאַר רייזעלען איז גענוג — זי דאַרף נאָר דערזען די מאַמע ; און זי זעט זי פאַרן רויכיקן פייער גאַנץ גוט, און זי ווערט פריילאַך.

אברהם רייזען.

אין פעלד

איך בין היינט אין פעלד געגאַנגען
און קיינעם נישט געטראָפן,
נאָר פּלוצלונג איז אַ שליטעלע
מיט אימפּעט אָנגעלאָפן.

אין שליטן איז געזעסן ווער,
געלאַכט הויך און געזונגען;
די גלעקלאַך האָבן מיטגעלאַכט
און וויט־ווייט אָפּגעקלונגען.

צעשראָקן פון דער האַסטיקייט
ביך איך נאָך לאַנג געשטאַנען.
געקוקט אין וויטן פעלד אַריין,
געקוקט און נישט פאַרשטאַנען.

אַך, אפשר איז דאָס גליק אַזוי
מיט האַסט פאַרבייגעפלויגן ?
באַוויזן זיך און גלייך מיט שניי
פאַרשאָטן מיינע אויגן ?

ז. סעגאַלאָוויטש.

דער פרעמדער

קאַלט און פינסטער איז די נאַכט,
טיר און טויער צוגעמאַכט;
פענסטער בלינדע, אָן אַ שיין
שטאַרן אין דער נאַכט אַריין.
קאַלט און פינסטער, קאַלט און שפּעט,
שלאָפט זיך יעדער אין זיין בעט.
שלאָפן, שלאָפט נאָר ניט דער ווינט,
און די בילנדיקע הינט.
און דער פרעמדער שלאָפט נאָך ניט, —
און מיט וואַקלענדיקע טריט,
און אין שמאַטעס שטיק אויף שטיק,
און פאַרגאַרטלט מיט אַ שטריק,
מיט אַ טאָרבע אויף די הענט,
שאַרט ער האַרט זיך ביי די ווענט.

זעט ער ווייט אַ פּאַלאַץ שטיין,
לאָזט ער זיך צום פּאַלאַץ גיין.
ביז עס קרייט דער ערשטער האָן,
קלאַפּט ער אין דעם פּאַלאַץ אָן:
סטוק, סטוק, סטוק! — ווער קלאַפּט אין טיר?
— גוטע מענטשן, עפנט מיר!
איך בין עלנד אויף דער וועלט,

מיד פון הונגער און פון קעלט...
סטוק, סטוק... — פּרעמדער, גיי אַוועק,
אונזער קליינעם קינד ניט וועק!
זאַט און וואַרים און ליו־ליו,
שלאָפט זיך אונזער קינד אין רו...
בייגט דער פרעמדער איין דעם קאָפּ,
קערט זיך פון דעם פּאַלאַץ אָפּ.

זעט ער ווייט אַ שטיבל שטיין,
לאָזט ער זיך צום שטיבל גיין.
ביז עס קרייט דער ערשטער האָן,
קלאַפּט ער אין דעם שטיבל אָן:
סטוק, סטוק, סטוק — ווער קלאַפּט איר טיר?
— גוטע מענטשן, עפנט מיר!
איך בין עלנד אויף דער וועלט,
מיד פון הונגער און פון קעלט...
און דער פרעמדער וואַרט ניט פיל,
עמיץ שאַרט זיך אין דער שטיל
ביי דער טיר און ביי דעם שלאָס,
קומט אַרויס דער באַלאַבאָס:
— פרעמדער, פרעמדער, קום אַריין,
וועסט מיין גוטער אורח זיין.
און דער פרעמדער בייגט זיך איין,
קריכט אין שטיבל קוים אַריין.
קומט אַריין און אָטעמט שווער.

קוקט אַהין און קוקט אַהער,
און ער זאָגט אַרויסעט גלייך:
— נו, אַ פינסטערניש ביי אייך!
ענטפערט אים דער באַלאַבאָס:
— קויפן נאַפט ניטאָ פאַר וואָס.
—וו־וו־וואו, און איז ביי אייך דאָ קאַלט,
ממש ווי אין מיטן וואַלד.
ענטפערט אים דער באַלאַבאָס:
— קויפן האָלץ, ניטאָ פאַר וואָס.
— הייסט עס, ס'איז ניט פריילאַך דאָ,
און קיין ברויט איז אויך נישטאָ?
ענטפערט אים דער באַלאַבאָס:
— קויפן ברויט, ניטאָ פאַרוואָס.
אָך און וויי צו מיינע זינד,
אַז מיין הונגעריק קינד
האָט געוויינט פאַרשמאַכטערהייט:
„טאַטע, גיב אַ שטיקל ברויט!
און אָן כחות ליגט עס שטיל,
איצטער אויפן האַרטן דיל...

קראַצט דער פרעמדער זיך דעם קאָפּ,
לאָזט זיך אויפן דיל אַראָפּ,
שפּרייט זיין אַלטע טאָרבע אויס,
און ער זאָגט אַזוי אַרויס:
— אַז ס'איז פינסטער דאָ און קאַלט,

ממש ווי אין מיטן וואַלד,
אַז קיין ברויט איז אויך ניטאָ,
ליג איך מיך זיך אָט־אָ־דאָ...
איז ווי נאָר ער זאָגט אַזוי,
טוט דער ערשטער האָן אַ קריי.
ווי עס קרייט אַזוי דער האָן,
צינדט דער לאָמפּ אַליין זיך אָן,
און דער אויוון, גוט און פיין,
הייצט מיט האָלץ אַליין זיך איין,
און עס ווערט אַליין דער טיש
פול מיט טעלער פלייש און פיש,
און מיט חלות און מיט ברויט,
ווי אויף יום־טוב צוגעגרייט.

און דער פרעמדער — אָט געווען,
אָט געווען און אָט געזען —
פלוצלונג טוט אַ זאָג, און לאַכט:
— באַלאַבאָס, אַ גוטע נאַכט!
און ער פליט, ווי ער איז גרויס,
דורך אַ שפּאַלט פון טיר אַרויס.
— אָ, אָ, נסים, אָדער וואָס?
טראַכט ביי זיך דער באַלאַבאָס.
נאָר ער זעט: דער אויוון ברענט,
און דער לאָמפּ באַלייכט די ווענט,
און דער טיש אַ פולער שטייט,

מיט מאכלים צוגעגרייט.
טראַכט דער באַלאַבאָס ניט פיל,
הייבט ער אויף דאָס קינד פון דיל,
וואַשן זיי זיך, עסן פרום,
זעצן זיך ביים טיש אַרום,
עסן זיי און לויבן גאָט
פאַר זיין חסד און גענאָד.

און אין דרויסן פייפט דער ווינט,
און אין פאַלאַץ וויינט דאָס קינד.
לויפט מען איבער פאַלאַץ אום,
און מען זוכט אַ לאָמפּ אַרום.
זוכט מען דאָרט און זוכט מען דאָ,
און קיין לאָמפּ איז אַלץ נישטאָ.
און אַלץ שטאַרקער וויינט דאָס קינד,
און אין דרויסן פייפט דער ווינט,
און עס בילן בייז די הינט.
נאָר דעם פרעמדן אַרט עס ניט,
און מיט וואקלענדיקע טריט,
מיט דער טאָרבע אויף די הענט,
שאַרט ער האַרט זיך ביי די ווענט.
שאַרט ער זיך אַזוי אַוועק —
אין דער נאַכט, אין וויטן וועג.

מאני לייב.

ווען דער פאפא סטרייקט.

עס איז א ווינטער-נאכט.

דרויסן איז א ברענענדיקער פראסט און א שניידנדיקער, קאלטער ווינט. דרויסן איז סיביר, — און אין צימער? אין צימער איז ניו יארק.

און עס איז קאלט, ווי אויף דרויסן, ווייל אין צימער וואוינט אן ארבעטער, א אידישער הויזן-מאכער; און פון יעדן ווינקעלע קוקט ארויס די ביטערע, שטיקנדיקע נויט, ווייל דער הויזן-מאכער איז אין סטרייק.

דער סטרייקער איז ניטא אינדערהיים: ער איז אויף א מיטינג. די פרוי זיינע זיצט ביים אויוון און נייט עפעס מיטן נאדל — דאס פאריכט זי אויס וועש פאר שכנים, העלפנדיק דערמיט דעם מאן אין זיין סטרייק.

דאס פייער אין אויוון גייט אויס. אפנים, אז דעם סטרייקערס פרוי האט שוין דערשפירט די קעלט; אט האט זי געעפנט א דעקל און אריינגעקוקט אין אויוון. האט זי א שווערן, טיפן זיפץ געגעבן, געווארפן א טרויעריקן בליק אויף דעם לערן קוילן-שעפל און איז ווייטער געבליבן פארטראכט און שווער פארזארגט.

און עס איז שטיל אין צימער. בלויז דער ווינט קלאפט אין די פארפרוירענע שויבן, און אמאל אין א ווילע רייסט ער זיך אריין אין קוימען פון קאמין און וויינט אזוי הארצ-

רייסנדיק, אַזוי טרויעריק, עפּעס ווי ער וואָלט אויך געהאַט אַ ביטער האַרץ פון אַ הויזן־מאַכער, אַ סטרייקער...

— מאַמע, — האָט זיך דערהערט אַ קינדיש שטימעלע פון שלאָפצימער; און די מאַמע וואַרפט די אַרבעט און לויפט אַהין. דאָרט שלאָפט איר צירעלע, איר איינציק דריי־יאָריק קינד.

צירעלע איז געווען באַהאַלטן אין אַ גאַנצן ים מיט שמאַטעס; האָט זי דאָס אַלץ אַראָפּגעוואָרפן און וויל אַרויס־גייט פון בעט.

— וואוהין, מיין קינד? — פרעגט די מוטער און פרואווט צוריק איינדעקן דאָס מיידעלע.

— מאַמע, נעם מיך צום אויוון, מיר איז קאַלט, — בעט זיך צירעלע.

— עס איז דאָרטן אויך קאַלט, צירעלע.

— שיט אַריין קוילן, — גיט דאָס קינד אַן עצה.

— ניטאָ, מיין נחת, קיין קוילן, — זיפצט דעם סטריי־קערס פרוי.

— פאַראַן.

— ניטאָ, מיין לעבן, אָט וועל איך דיר ווייזן דאָס שעפל.

און די מוטער גייט אין קיך, נעמט דאָס לערע קוילן־שעפל און ווייזט עס צירעלען.

צירעלע קוקט אַריין אין שעפל, און גיט דערביי אַ טיפן, קינדישן זיפץ.

— ניטאָ מער קיין קוילן, — זאָגט צירעלע, און איר קינדיש פּנים׳ל ווערט אַזוי ערנסט טרויעריק.

— ניטאָ מער, — באַשטעטיקט די מוטער.
— גיי ברענג, — ראַט דאָס קינד.
— ניטאָ קיין געלט, מיין האַרץ.
— ניטאָ קיין פּענים? — פרעגט דאָס קינד איבער.
— יע, מיין נשמה, ניטאָ קיין פּענים.
— דער טאַטע ברענגט ניט?
— יע, צירעניו, דער טאַטע ברענגט ניט.
— פאַרוואָס?
— ווייל עס איז אַ סטרייק, מיין טאָכטער.

צירעלע קוקט אויף דער מוטער אַזוי בענקנדיק, אַזוי טרויעריק, הגם דאָס לעצטע, וואָס די מוטער האָט איר געזאָגט פאַרשטייט זי ניט.

— שלאָף, צירעניו.
— איך וויל עסן, מאַמע.
— גלייך, מיין קינד.

און די מאַמע גייט אין קיך, שניידט אָפּ אַ שטיקל ברויט, זוכט עפּעס אין אַלמער, געפינט גאָרניט, און געבנדיק ווייטער אַ שטילן, טיפן זיפץ, קערט זי זיך אום צוריק אין שלאָפצימער צו איר הונגעריק קינד.

— נאַ, מיין קינד.
— וואָס איז דאָס?
— ברויטעלע.
— איך וויל ניט, מאַמע.
— פאַרוואָס, צירעניו?
— באַשמיר מיט פּוטער

— ניטאָ, מיין נחת, מאָרגן וועל איך באַשמירן; דער־
נײַלע עס אַזוי.

— איך וויל ניט.

— גיב פוטער, — ווידערהאָלט דאָס קינד איר ערשטע פאָדערונג.

— קינד מיינס, וואָס וואָלט איך דיר ניט וועלן געבן, אַז עס וואָלט געווען, נאַרעלע מיינס? — רעדט די מוטער איין איר קינד.

צירעלע וויל אָבער ניט גלויבן, און ווייזט אויפן אַלמער.

די מוטער ברענגט די לערע פוטער־כלי צום בעט. צירע־לע קוקט אויף איר מיט בענקנדיקע בליקן, און לאָזט אַרויס אַ שטילן, האַרצרייסנדיקן זיפץ.

— ניטאָ מער קיין פוטער, מאַמע? — זאָגט דאָס קינד טרויעריק און פירט פאַנאַנדער די הענטעלאַך.

— ניטאָ מער, מיין לעבן, — ענטפערט די מאַמע מיט אַ קול פון טרערן.

— ניטאָ קיין פענים, — דערקלערט די יונגע צירעלע.

— יע, מיין טאָכטער, ניטאָ קיין פענים.

— דער פאַפאַ ברענגט ניט?

— ניין, מיין נשמה, ער ברענגט ניט.

— פאַרוואָס, מאַמע?

— איך זאָג דאָך דיר, מיין אויג אין קאָפּ, ער סטרייקט.

אַ ווײַלע שווייגט דאָס קינד, דערנאָך גיט עס פּלוצלונג אַ פרעג:

— וואָס איז דאָס, מאַמע?

— וואָס, מיין קינד?

— פאַרוואָס דער פּאַפּאַ ברענגט ניט קיין פּענים?

— ער סטרייקט, מיין קינד.

— ווער איז דאָס? — פרעגט צירעלע ווייטער.

— קיינער ניט, מיין קינד, דאָס איז אַ סטרייק.

— וואָס איז דאָס, מאַמע?

— אַ סטרייק, מיין נשמה.

— אַ בוגימען?

— ניין, מיין קינד, קענסט עס ניט פאַרשטיין... וועסט עלטער ווערן, וועסטו פאַרשטיין.

דער ווינט שטאַרקט זיך, און הייבט אָן אַזוי ווי מיט אַכזריות צו קלאַפּן אין די שויבן. עס ציטערט דאָס גאַנצע הויז. צירעלע דריקט זיך צו צו דער מאַמען און ציטערט פאר שרעק.

— איז דאָס דער סטרייק, מאַמע?

— נאַריש קינד, דאָס איז דאָך דער ווינט.

צירעלע הערט זיך איין, טוליעט זיך צו דער מאַמען און נעמט אָן חשק עסן דאָס שטיקל טרוקענע ברויט...

פון דער מאַמעס אויגן קאַפּען אַרונטער טרערן אויפן קינדס קעפּעלע, און פון קינדס אויגן קאַפּען אַרונטער טרערן און פאַרנעצן דאָס טרוקענע שטיקל ברויט...

ז. ליבין.

מיין אינגעלע

איך האָב אַ קליינעם אינגעלע,
א זונעלע — גאָר פיין!
ווען איך דערזע אים, דאַכט זיך מיר
די גאַנצע וועלט איז מיין.

נאָר זעלטן, זעלטן זע איך אים,
מיין שיינעם, ווען ער וואַכט;
איך טרעף אים תמיד שלאָפנדיק,
איך זע אים נאָר ביינאַכט.

די אַרבעט טרייבט מיך פרי אַרויס,
און לאָזט מיך שפּעט צוריק;
אָ, פרעמד איז מיר מיין אייגן לייב,
אָ, פרעמד מיין קינדס אַ בליק!

איך קום צעקלעמטערהייט אַהיים,
אין פינסטערניש געהילט;
מיין בלייכע פרוי דערציילט מיר באַלד,
ווי פיין דאָס קינד זיך שפּילט.

ווי זים עס רעדט, ווי קלוג עס פרעגט:
„אָ, מאַמאַ, גוטע מאַ,
ווען קומט און ברענגט אַ פעני מיר
מיין גוטער, גוטער פאַ?"

איך שטיי ביי זיין געלעגערל
און זע און הער און — שאַ!
אַ טרוים באַוועגט די ליפּעלאַך:
„אָ, וואו איז, וואו איז פאַ?"

איך קוש די בלויע אייגעלאך.
זיי עפנען זיך: „אָ, קינד!"
זיי זעען מיך, זיי זעען מיך
און שליסן זיך געשווינד.

„דאָ שטייט דיין פאַפאַ, טייערער,
אַ פענעלע דיר נאַ!"
אַ טרוים באַוועגט די ליפּעלאַך:
„אָ, וואו איז, וואו איז פאַ?"

איך בלייב צעווייטיקט און צעקלעמט,
פאַרביטערט און איך קלער:
ווען דו וואַכסט אויף אַמאָל, מיין קינד,
געפינסטו מיך ניט מער.

מאָרים ראָזענפעלד.

צוויי פּרעסט

א.

פּאַציירן זיך איבערן פעלד צוויי פּרעסט, צוויי לייבלאַכע ברידער, קלאַפּן אַ פוס אָן אַ פוס, רייבן אַ האַנט אָן אַ האַנט.

רופט זיך אָפּ איין פּראָסט צום אנדערן:

— ברודער פּראָסט, רויטער־נאָז, לאָמיר זיך אַביסל פריילאך מאכן, גוט דורכפרירן די מענטשן!

ענטפערט דער צווייטער:

— ברודער פּראָסט, בלויער־נאָז, אויב מיר ווילן די מענטשן דורכפרירן, דאַרפן מיר פריער פון פעלד אַרויס. דאָ זיינען אַלע שטעגן פאַרוויט, אַלע וועגן פארשנייט, מע קען ניט דורכגיין, ניט דורכפאָרן. לאָמיר בעסער אַ לויף טאָן אין געדיכטן וואלד אריין. דאָרטן איז אפילו ניט אזוי פריי, אָבער מיר וועלן געווים עמיצן אָנטרעפן אויפן וועג און האָבן מער פארגעניגן ווי דאָ.

גערעדט און געטאָן.

און ס'האָבן זיך אַוועקגעלאָזט ביידע פּרעסט, ביידע לייבלאַכע ברידער, אין געדיכטן וואלד אריין. זיי לויפן, כאַפּן אויפן וועג אַ שטיף, אַ שפּרונג פון איין פוס אויפן צווייטן, טוען א שנעל איבער די סאָסנעס און יאָדלעס.

דער אַלטער יאָדלע־וואַלד קנאַקט, דער סאָסנע־וואַלד סקריפּעט.

לויפן זיי אַדורך איבערן ווייסן שניי — שפּרייט זיך אויף אים אַן אייז־קאָרע אויס; קוקט ערגעץ פון אונטערן שניי א גרעזעלע ארויס — גיבן זיי אַ בלאָז אַזוי, אז ס׳ווערט באַלד מיט פּאַטשערקעס באַצויגן.

פלוצלונג דערהערן זיי פון איין זייט — א גלאָק, פון אַנ־דערן — א גלעקעלע; מיטן גלאָק פּאָרט א פּריץ, מיטן גלע־קעלע — א פּויער.

האָבן די פּרעסט גענומען זיך אַן עצה האַלטן און זיך מישב זיין, ווער וועמען זאָל פרירן. דער פראָסט, בלויער־נאָז, וואָס איז געווען דער אינגערער, זאָגט: „איך רעכען, אז איך וועל זיך בעסער אַ יאָג טאָן נאָכן פּויער, איך וועל אים גיכער דורכנעמען; זיין פּעלצל איז אַן אלטער, א פארלאַ־טעטער; דאָס היטל — דורך און דורך אין לעכער; די לאַפּ־צעס אויף די פיס — אַלטע און צעריסענע. דו ברודערל, ביסט דאָך שטאַרקער פון מיר, לויף דו נאָכן פּריץ. זעסט ס׳אַראַ טייערן בערן־פּעלץ ער טראָגט? זיין הוט איז א פּיקסענע, די שטיוול — פון וואָלפנפעל. ניט פאר מיינע כוחות אים בייצוקומען!

דער פראָסט רויטער־נאָז ענטפערט גארניט. ער שמייכלט נאָר אין בערדל אריין.

— אַי, ברודערל, דו ביסט נאָך יונג! — זאָגט ער — נאָר זאָל זיין, ווי דו ווילסט: לויף דו נאָכן פּויער, און איך וועל זיך אַ יאָג טאָן נאָכן פּריץ. פאַרנאַכט וועלן מיר זיך

ווידער טרעפן, וועלן מיר שוין דערגיין, וועמען איז די אר־בעט שווערער צוגעגאנגען. דערווייל זיי געזונט.

— זיי געזונט, ברודער!

ב.

אַ פייף, אַ קנאַק, און ביידע לויפן אוועק.

אַז די זון איז פארגאנגען, האָבן זיי זיך ווידער צוזאמענ־געטראָפן אין פרייען פעלד און גענומען נאָכפרעגן איינער ביים אַנדערן:

— נו, וואָס הערט זיך, דו האָסט מסתמא געהאט גענוג מאַטערניש מיטן פריץ, — זאָגט דער אינגערער, — און ארויסגעקומען איז געווים דערפון גארנישט. און ס'איז קיין וואונדער ניט, א שווער שטיקל ארבעט אים דורכצונומען...

דער עלטערער שמייכלט זיך רואיק.

— אַך, ברודער פראָסט, בלויער־נאָז, דו ביסט נאָך יונג, און, זאָלסט מיר מוחל זיין, נאָך גאָר אַ גרויסער נאר; איך האָב אים אזוי מכבד געווען, אז ער וועט זיך אזוי גיך ניט דערוואַרימען.

— וואָס הייסט? און זיין פוטער, און דאָס היטל, און די שטיוול?

— דאָס האָט ניט געהאָלפן. איך בין פארקראָכן צו אים אין היטל, אין פוטער, אין די שטיוול און האָב אים גענומען סמאַליען!... ער דרייט זיך, קאָרטשעט זיך טוליענדיק זיך אין פוטער און טראכט זיך: „איכ'ל אַקאָרשט מיט קיין גליד ניט א ריר טאָן, אפשר וועט מיך דער פראָסט ניט בייקומען".

אָבער ס'הייבט זיך גאָרניט אָן! אָט דאָס האָב איך טאַקע געמיינט. איך האָב זיך צו אים אַזוי א נעם געטאָן, אַז ער איז אין שטאָט קוים א לעבעדיקער ארוים פון שליטן... נו, און דו, וואָס האָסטו עפּעס אויפגעטאָן מיט דיין פויערל?

— אַך, ברודער פראָסט, רויטער-נאָז! דו האָסט מיר גוט אָפּגעטאָן, וואָס דו האָסט מיר ניט געגעבן צו פארשטיין, מיט וועמען איך וועל האָבן צו טאָן. איך האָב געמיינט, איך וועל אים, דעם פויערל, פאַרפרירן און צום סוף האָט זיך אויסגע־לאָזן, אז ער האָט מיר גאר אנגעבראָכן די ביינער.

— ווי אזוי קומט דאָס?

— אָט אזוי! ער איז געפאָרן, ווי דו האָסט מסתמא באַ־מערקט, נאָך האָלץ; אויפן וועג האָב איך אים אָנגעהויבן דורכצונעמען. אָבער ער שרעקט זיך ניט אָפּ; פארקערט, ער זידלט זיך נאָך: „אָ. דו פראָסט, אזוינער און אזוינער!"...

— דאָס האָט מיך גאָר פארדראָסן, און איך האָב אים גענומען נאָך מער קנייפּן און שטעכן. אָבער ניט לאנג האָט געדויערט מיין פארגעניגן. ער איז געקומען אויף אָן אָרט, איז ארויסגעקראָכן פון שליטן און האָט זיך גענומען פאר דער האק. איך טראַכט זיך בשעת מעשה: „איצט איז די רעכטע צייט אים דורכצופרירן!" בין איך פארקראָכן צו אים אונטערן פּעלצל און אָנגעהויבן אים צו בייסן; אבער ער, ס'זאָל אים דאָס אַרן אַ האָר! ער פאָכעט מיט דער האַק אזוי, אַז שפּענדלאך פליען אין אלע זייטן. אַ שוויים האָט פון אים ארויסגעשלאָגן. איך פיל, עס איז שלעכט, איך וועל ביי אים אונטערן פעלצל נישט אויסהאלטן; צום סוף האָט פון אים

אזש גענומען שלאָגן א פּארע. איך האָב געזען, וואָס גיכער זיך אָפּצוטראָגן. איך שטיי און קלער, וואָס זאָל איך דאָ טאָן? און דער פויער ארבעט און ארבעט, ס'איז אים גאָר היים גע־וואָרן. איך טו אַ קוק — ער וואַרפט גאָר מיטאמאָל אראפּ פון זיך דאָס פעלצל. דאָ האָב איך זיך דערפרייט: „וואַרט, וואַרט! — טראַכט איך זיך — איך וועל דיר שוין ווייזן ווער איך בין!" דאָס פעלצל איז אינגאַנצן נאָס; נו, בין איך אין אים אַריינגעקראָכן, פארקליבן זיך אין אלע זיינע שפּעלטע־לאַך און האָב אים אזוי דורכגעפּראָרן, אז ער איז געוואָרן ממש, ווי א קאָרב. נו פּרוב אָקאָרשט זיך איצטער אָנטאָן!

דער פויער האָט געענדיקט זיין ארבעט און גענומען גיין צו זיין פעלצל. מיין הארץ צאַפּלט זיך פאר שמחה: איצט וועל איך דאָס אַביסל קלייבן נחת!

דער פויער דערזעט דאָס פעלצל, הייבט ער דאָס מיך אָן צו זידלען! „זידל זיך, זידל זיך — קלער איך, — אָבער פּטור ווערן פון מיר וועסטו פאָרט ניט!

אָבער ער האָט זיך אויסגעקליבן א לאנגען סענקעוואַטן שטעקן און האָט דאָס אָנגעהויבן קלאַפּן דאָס פעלצל! ער קלאַפּט דאָס פעלצל און הערט ניט אויף מיך צו זידלען. איך וויל שוין וואָס גיכער אנטלויפן, האָב איך מיך אָבער אזוי פארפּלאָנטערט אינם וואָל פונם פעלצל, אז איך קען פון דאָרטן ניט ארויסקריכן! און ער האקט כסדר. קוים מיטן לעבן בין איך אַרויס פון זיינע הענט. איך האָב געמיינט, ס'איז שוין א סוף צו מיינע יאָרן. מיינע ביינער טוען מיר נאָך איצטער וויי..."

מ. חיימסאָן.

די נויט

אין ברוקלין אין אַ שטיבל,
אָן ווענט און אָן אַ דאַך,
האָט זיך געוואוינט אַן אָרימאַן
מיט קינדערלאַך אַ סך.

און דאָרט ביי זיי אין שטיבל
איז ניט געווען קיין ברויט,
ווייל דאָרט, אין שטיבל, האָט מיט זיי
געוואוינט די בייזע, גרויע נויט.

דער אָרימאַן פלעגט אויפשטיין
אַז שלאָפן פלעגט די וועלט,
און גיין צופוס ביז אין ניו־יאָרק
פאַרדינען עפעס געלט.

און אַז די זון פלעגט אויפגיין
און ביז די זון פאַרגייט —
די קינדער פלעגן וויינען שטאַרק:
— אוי, מאַמע, מאַמע, ברויט!

די מאַמע פלעגט דאָס זען
און וויינען שטילערהייט
און טרייסטן אירע קינדערלאַך:
— וואָס דאַרפט איר, קינדער, ברויט?

איר ווייסט דאָך, אַז דער טאַטע
איז אין ניו־יאָרק אַוועק.
ער וועט אייך ברענגען פון ניו־יאָרק
צוויי גרויסע, פולע זעק, —

צוויי פולע זעק מיט חלות,
מיט עפּל און מיט ניס,
מיט קיכעלאַך און שאָקאָלאַד
און טאָרט, ווי האָניק זיס.

די קינדער פלעגן הערן,
זיי האָבן זיך געפרייט,
און פלעגן שוין דעם גאַנצן טאָג
ניט בעטן מער קיין ברויט.

און שטילינקע און גוטע,
געוואַרט ביז שפּעט ביינאַכט
און זען צי דער טאַטע האָט
צוויי זעק אַהיים געבראַכט!

דער אָרימאַן פלעגט קומען
ביינאַכט, פאַרזאָרגט און מיד,
און זאָגן צו די קינדערלאַך:
— היינט האָב איך גאָרנישט ניט.

די קינדער נעמען וויינען:
— אוי, ברויט, אַ שטיקעל ברויט!
דער טאַטע שווייגט, די מאַמע זיפצט
און ווינטשט אויף זיך דעם טויט.

די גרויע נויט ביים אויוון —
זי זיצט זיך אויף איר שטיין,
און זעט אַלץ, און פרייט זיך אַלץ,
און שאַרפט זיך אַלץ די ציין.

נאָר איינמאָל האָט געטראָפן,
געשלאָפן איז די וועלט;
דער אָרימאַן גייט אין ניו־יאָרק
פאַרדינען עפּעס געלט.

אָט ערשט איז ער פון שטיבל
צופוס אַזוי אַוועק, —
און פּלוצלונג קומט ער באַלד צוריק
און טראָגט צוויי פולע זעק.

צוויי פולע זעק מיט חלות,
מיט עפּל און מיט ניס,
מיט קיכעלאַך און שאָקאָלאַד
און טאָרט ווי האָניק זיס.

און נעמט די קינדער וועקן, —
ער וועקט זיי און ער לאַכט:
— שטייט אויף, איר ליבע קינדערלאַך,
זעט וואָס איך האָב געבראַכט!

נו, האָט מען דאָס אין שטיבל
אַביסל זיך געפרייט! —
נאָר ניט געפרייט האָט זיך מיט זיי
די בייזע, גרויע נויט.

פון שרעק איז זי געוואָרן
אַ קליינע, קליינע גריל,
און איז פאַרקראָכן אונטער דיל
און האָט צעוויינט זיך שטיל.

מאַני לייב.

אַיאַמאַ

א

געשען איז דאָס אין ברוקלין.

עס איז געווען נאַכט. אין אַ וואַרימען ליכטיקן צימער זיינען געזעסן די קינדער. ווילי, אַ אינגעלע פון אַ יאָר אַכט, האָט געבויט אַ הייזעלע פון אַלטע קאַרטן. העלען, אַ מיידעלע פון אַ יאָר פינף, האָט זיך געשפּילט מיט איר ליאַלקע — אַ שיינע קוקלע מיט בלאָנדע, אַביסל שוין שמוציקע האָר, און מיט גרויסע, בלויע אויגן. גערופן האָט מען זי: פּרינצעסע. זי, די פּרינצעסע, איז געווען איינגעוויקלט אין אַ שיינער קאָלדרע, געמאַכט פון שיינעם קאָלירטן זייד. העלען האָט איר גאַנץ ערנסט געראָטן צו גיין שלאָפן, וואָרים ס׳איז שוין געווען אַכט אַ זייגער. דער עלטערער ברודער, דייווי, איז געזעסן און האָט געלייענט אַ בוך. די מאַמע האָט עפּעס געניייט.

פּלוצלונג האָט עמיצער אַ קלאַפּ געגעבן מיט דער דרויסנדיקער טיר, און אלע האָבן דערהערט, ווי עני, אַ מיידעלע פון אַ יאָר זיבן, שרייט מיט גרויס שמחה! „מאַמע, זע, וואָס איך האָב געבראַכט! זע, מאַמע, טייערע!“

אַלע קינדער האָבן זיך אויפגעכאַפּט פון זייערע פּלעצער

און אין שטוב איז אַריינגעלאָפן ענִי מיט פאַרפּלאָנטעטע בעק־לאַך. אין די הענט האָט זי געהאַלטן אַ קליין שוואַרץ הינ־טעלע, מיט גלאַטע האָר, ווי סאַמעט, און מיט אַ פּאָר שיינע, קלוגע אויגן. ווילי האָט געגעבן אַ שפּרונג און האָט איבער־געקערט זיין קאַרטן־הויז. העלען האָט שוין פאַרגעסן איר געליבטע פּרינצעסע און האָט געטאַנצט לעבן הינטעלע מיט פרייד.

די מאַמע האָט אָבער געמאַכט אַ בייז פּנים און געהייסן באַלד דאָס הינטל אַוועקטראָגן צוריק. עס איז דאָ גענוג צו ראַמען און צו אַרבעטן, אָן אַ הינטל אין שטוב.

ענִי האָט אָנגעהויבן בעטן, העלען האָט זיך צעוויינט, ווילי האָט צוגעזאָגט אַליין אַכטונג געבן אויפן נייעם פריינד, און די גוטע מאַמע האָט ענדלאַך ניט געקאָנט אָנטזאָגן — דאָס הינטל איז געבליבן אין שטוב.

שפּעטער ווי אַלע מאָל, זיינען אין דער נאַכט די קינדער געגאַנגען שלאָפן. מען האָט דעם גאַסט געקעמט, געוואַשן, געגעבן מילך, געגעבן צוקער, געשפּילט זיך מיט אים, גע־טראָגן אים אויף די הענט, געקושט, געקוואָלן פון זיינע חכמות, און געקריגט זיך איבער אים.

ענדלאַך האָט מען אים אָנגעהויבן צוקלייבן אַ נאָמען. העלען האָט פאָרגעלייגט: „פּרינץ“. דער קליינער מיוחס איז געלעגן אויף דער זיידענער קאָלדרע, לעבן דער פּרינצע־סע. ווילי האָט געזאָגט: „קוראַפּאַטקין!“ דער גאַסט האָט זיך ניט גערירט פון אָרט. ענִי האָט אַ געשריי געטאָן:

„אָיאַמאַ!“ דאָ האָט זיך דער שטיפער אַ כאַפּ געטאָן פון אָרט, געגעבן אַ שלעפּ מיט זיינע קליינע ציינדלאַך דעם זיידענעם צודעק און האָט אָנגעהויבן מאַכן קונצן. העלען האָט זיך געהאַלטן ביי די זייטן לאַכנדיק. ווילי האָט געטופּעט מיט די פיס פאַר פרייד, און עני האָט געפּאטשט: „בראַוואָ!“ און אַלע האָבן געשריען: „אָיאַמאַ! אָיאַמאַ! אָיאַמאַ!

דער זייגער שלאָגט ניין. אָיאַמאַ שלאָפט ווי א פּרינץ אויף דער זיידענער קאָלדרע. די פּרינצעסע קוקט אויף אים מיט אירע צוויי קאַלטע, גלעזערנע אויגן. און די קינדער זאָגן שטיל: „אַ גוטע נאַכט, אָיאַמאַ, אַ גוטע נאַכט!“

ב

עס איז אַוועק דריי וואָכן.

אָיאַמאַ לעבט אין נחת און אין פריידן. עס איז אים וואַרים און גוט. ער עסט פון דעם בעסטן און טרינקט פון דעם שענסטן. ער איז געוואָרן פעט און קיילאַכדיק. ער האָט נישט קיין זאָרג און איז אַ גוטער ברודער מיט אַלע קינדער, ער איז זייער ליבלינג.

נאָר די מאַמע איז מיט אָיאַמאַן נישט צופרידן. ער פּלאָנטערט זיך איר אונטער די פיס, כאַפּט זיך אָן מיט די ציין און שלעפּט זיך נאָך, ווען עס ליגט גאָרנישט אין זינען מיט אים צו שטיפן. ער שלעפּט דאָס טישטוך אַראָפּ פון טיש און ברעכט גלעזער און שאָלן.

איינמאָל, ביינאַכט, זאָגט די מאַמע צום עלטסטן זון: „דייווי, נעם די קאַר און פאַרפיר אַיאַמאַן אַזוי ווייט, אַז ער זאָל ניט קענען קומען צוריק.

עני בעט, ווילי טען'עט, העלען וויינט — עס העלפט נישט קיין זאַך: דייווי טוט אָן זיין אויבעראָק, וויקלט איין אַיאַמאַן אין אַ שוואַרצן טיכל און גייט... אַיאַמאַ פילט קיין זאַך נישט, פריילאַך און זאָרגלאָז, שפּילט ער זיך מיט זיין אַלטן באַקאַנטן דייווי.

די קינדער זעען, אַז די מאַמע האַלט זיך ביי איר וואָרט, און אַז די שטונדע פון צעשיידן זיך איז געקומען, זיצן זיי שטיל און טרויעריק און באַטראַכטן זייער געליבטן אַיאַמאַן צום לעצטן מאָל. ווען, אָבער, דייווי גייט אַרויס, און די טיר גיט אַ קלאַפּ נאָך אים, צעוויינט זיך עני אויפן קול, ווילי מאַכט אַ בייז פּנים, און העלען דריקט צו זיך די פּרינצעסע, און פון איר אויג פאַלט אַראָפּ אַ גרויסע, קלאָרע טרער.

ג

„איסטערן פאַרקוויי" האָט זיך גערופן די גאַס אויף וועלכער דייווי האָט אַרויסגעוואָרפן אַיאַמאַן און איז אַנט־לאָפן. עס איז אַ ברייטע גאַס מיט גרויסע ביימער פוןביידע זייטן און אין מיטן שטייט אויף אַ הויכן פונדאַמענט אַ מאָ־נומענט פון גענעראַל סלאָקום, — אַ באַגולדעטער גענעראַל אויף אַ באַגולטן פערד.

עס איז געווען אַ פינסטערע קאַלטע נאַכט. אַ שטאַר־

קער ווינט האָט געבלאָזן, און שווערע, שוואַרצע וואָלקנס האָבן באַדעקט די הימלען. איאַמאַ איז געבליבן אַליין... אַ דערשראָקענער, אַ דערפראָרענער איז ער געלאָפן אין אַלע זייטן. ר׳האָט אָנגעשמעקט דייוויס טריט, און האָט זיך גע־לאָזן לויפן. ווען ער האָט זיך אָבער איבערצייגט, אַז אַלע זיינע האָפענונגען זיינען אומזיסטע, האָט ער אָנגעהויבן וויינען ווי אַ קליין קינד. נאָכדעם האָט ער באַשלאָסן זיך זוכן נייע פריינד, און ווער עס פלעגט פאַרבייגיין, פלעגט ער נאָכלויפן, וויינען און בעטן. אָבער ער האָט עטלאַכע מאָל געקראָגן אַ בריק מיטן פוס.

לאַנג האָט איאַמאַ אומגעוואַנדערט אין דער פינסטער. ענדלאַך, אַ פאַרפרוירענער, אַ הונגעריקער, אַ דערשראָקע־נער איז ער צוגעקראָכן צו די טרעפּ, אויף וועלכע עס איז געשטאַנען דער באַגולדעטער גענעראַל מיטן פערד, האָט אַנידערגעלייגט זיין קעפּל אויפן האַרטן שטיין און האָט צו־געמאכט זיינע אויגן. זיין יונג קערפּערל האָט יעדע ווײַלע געגעבן אַ ציטער און זיינע אויגן זיינען געווען פול מיט טרערן.

שפּעט ביינאַכט איז אַ שיכור׳ער טרעמפּ געגאַנגען מיט איסטערן פאַרקוויי צו פּראָספּעקט פּאַרק, וואו ער האָט גע־האָפט צו געפינען פאַר זיך אַ ליידיקע באַנק צום שלאָפן. זיינע קליידער זיינען געווען אַלט און צעריסן, זיינע שטיוול אויסגעטראָטן, און ער האָט געציטערט פאַר קעלט.

לעבן גענעראַלס מאָנומענט האָט ער זיך אָפּגעשטעלט,

האָט זיך אָנגעבויגן און באַמערקט דעם עלנדן אָיִאַמאַ. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזט צו אים, האָט אים צוגעדריקט צו זיך, און איז געבליבן שטיין אויף די טרעפּ פון דעם מאָנומענט.

דיביימער האָבן גערוישט. דער שטאַרקער ווינט האָט דורכגעריסן די וואָלקנס, און די לבנה האָט באַלויכטן די ביידע היִמלאָזע, אַרויסגעוואָרפענע טרעמפּס, וואָס זיינען געשלאָפן אונטער דעם באַגולדעטן מאָנומענט מיט אַ שווערן, אומרואיקן שלאָף...

י. גאָרדין.

דזשימי

יונגע, פרישע פרימאָרגנדיקע זון האָט זיך דורכגעריסן דורך דעם פאַרשטויבן קעלער־פענסטער און האָט זיך פריילאַך צעלאַכט גלייך דזשימין אין פנים אַריין. זיין טונקל־ברוינע הויט האָט אַ גלאַנץ געטאָן אונטער דער לאַכעדיקער זון און זיינע אויגן האָבן זיך פריער, ווי ביי אַ בייבי, פאַרזשמורעט און דערנאָך זיך ברייט אויפגעעפנט.

— היינט איז גראַדואירונג־טאָג! — איז אים דורכגעלאָפן אין קאָפּ.

עס איז אים גלייך געוואָרן פריילאַך. ער האָט זיך דערמאָנט אין די גוטע צייכנס, וואָס ער האָט געקראָגן ביים לעצטן עקזאַמען, און זיין לערערן האָט פאַר אַלע שילער אים געלויבט פאַר זיין פלייסיקייט און גוטער אויפפירונג.

— דו ביסט אַ וואוילער יונג, דזשימי! — האָט צו אים געזאָגט דער פרינציפּאַל אַליין נעכטן און האָט אים פריינטלאַך אַ קלאַפּ געטאָן איבערן פלייצע.

דזשימין האָט זיך געוואָלט אַראָפּשפרינגען פון בעט, זיך איבערקוליען, זיך אַ באָרע טאָן מיט עמיצן. די פרייד האָט אים געהויבן פון אָרט. היינט איז דער לעצטער טאָג אין פּאָבליק־סקול! פון היינט אָן הייבט ער שוין אָן צו ווערן אַ גרויסער! נאָר אין קעלער איז געווען שטיל, האָט ער אַ טראַכט געטאָן, סע מוז נאָך זיין פרי, און די מאַמע זיינע מוז

נאָך שלאָפן אַודאי אין צווייטן צימער. האָט ער זיך צוריק אויסגעצויגן אויף זיין מאָגערן צעריסענעם מאַטראַץ. עס איז געווען אַזוי זים צו ליגן מיט פאַרמאַכטע אויגן און ניט דאַרפן זיך איילן, און ניט מורא האָבן צו פאַרשפּעטיקן אין קלאַס! און ווי גוט עס איז צו זיין אַ גרויסער.

ער וועט קענען טאָן, וואָס ער וויל, גיין וואוהין אים גלוסט זיך. ער וועט געפינען אַרבעט, וועט אַרויסהעלפן דער מאַמען...

— אוי, איך דאַרף אָפּקערן די שטיגן! — האָט ער זיך פּלוצלונג אַ כאַפּ געטאָן, — אפשר איז שוין גאָר שפּעט און די מאַמע טוט עס שוין?

— מאַמע, מאַמע! — האָט ער אַ רוף געטאָן. קיינער האָט ניט געענטפערט. ווייזט אויס, אַז די מאַמע אַרבעט שוין אַרום הויז.

דזשימי האָט זיך אין איילעניש גענומען אָנטאָן. ער האָט ניט געוואָלט דערלאָזן, אַז זיין שוואַכע מאַמע זאָל דאַרפן טאָן נאָך זיין אַרבעט אויך. יעדן פרימאָרגן, איידער ער פלעגט אַוועקגיין אין סקול, פלעגט ער אָפּקערן פאַר דער מאַמען די שטיגן און דעם טראָטואַר. פאַרוואָס זאָל ער האָבן גראָד היינט פאַרשפּעטיקט, ווען ער איז פריי?

— שעמען מעגסטו זיך, דו גרויסער נאַר! — האָט ער אויף זיך אַליין געבייזערט, זוכנדיק די זאַכן. אָבער, ווי אויף צו להכעיס, איז איין זאָק געווען אונטערן בעט, דער צווייטער — אונטערן טיש, די שיך האָבן אינגאַנצן געפעלט, און דזשימי האָט זיך אַרומגעיאָגט פון איין ווינקל אין צווייטן

און ניט געקענט, ווי געוויינטלאַך, אַפּזוכן זיין צעזייט און צעשפּרייט אַנטועכץ.

— אויב איך וועל נאָכאַמאָל אין אָוונט אַוועקלייגן מיינע זאַכן אויף איין אָרט, זאָל איך...

ער האָט ניט געוואוסט, וואָס פאַר אַ שלעכטע זאַך ער זאָל זיך ווינטשן, אויב ער וועט זיין וואָרט ניט האַלטן. ער איז געווען זייער אין כעס אויף זיך.

— וואָס איילסטו זיך אַזוי, דזשימי? דאַרפסט דאָך היינט ניט גיין אין סקול, — האָט ער דערהערט דער מו-טערס קול.

— אָ, מאַמע! איך דאַרף דאָך אָבער אָפּקערן די שטיגן.

— נישקשה, איך האָב עס שוין אַליין געטאָן.

— צו וואָס האָסטו עס געדאַרפט טאָן? — האָט ער געפרעגט, — דו ווייסט דאָך, אַז איך טו דאָס יעדן טאָג. זאָסט קאַרג אַרבעט?

— היינט איז דאָך דיין לעצטער טאָג אין סקול, דזשימי. וויל איך דו זאָלסט האָבן יום-טוב.

— מאַמעניו, דו ביסט גוט, ווי גאָלד! — האָט פריילאָך אויסגעשריגן דאָס אינגל און מיט איין שפּרונג איז ער שוין געווען צוריק אין בעט.

זיין מאַמע, אַן עלטערע אויסגעדאַרטע פרוי, האָט זיך מיד צוגעזעצט אויף זיין בעטל. דזשימי האָט באַמערקט איר מידקייט און דאָס האַרץ האָט אים פאַרקוועטשט, קוקנדיק אויף איר.

— מאַמע, ווייסט, אָט אין גיכן, גאָר גיך טאַקע, וועל

איך אָוועקגיין אַרבעטן. איך וועל זיך אויסלערנען עפּעס אַ גוטע מלאכה און איך וועל פאַרדינען אַ סך געלט. לאָך ניט, מאַמע, — האָט ער געזאָגט, באַמערקנדיק איר שמייכל, — דו וועסט זען, איך וועל פאַרדינען אַ סך געלט און כ׳וועל קויפן אַ קליינע הייזקע, און דו וועסט דאָרטן וואוינען און זיין די באַלאַבאָסטע, און מיר וועלן דאָרטן האָבן אַ גאָרטן, און בלומען און נאָך זאַכן, און דו וועסט ניט דאַרפן אַרבעטן! איך וועל דיך ניט לאָזן. איך וועל אַלצדינג אַליין באַזאָרגן.

— הלואי זאָל עס אמת זיין, מיין זון, — האָט זי געענטפערט מיט אַ זיפץ, — מיר, שוואַרצע, קענען זייער ווייניק גוטס דערוואַרטן פון לעבן, די ווייסע האָבן אַלץ פאַרכאַפּט פאַר זיך.

— אָבער פאַרוואָס איז דאָס אַזוי, מאַמע? מיט וואָס בין איך ערגער פון די ווייסע קינדער? איך בין אזוי גוט, ווי זיי; אין סקול לערן איך זיך ניט ערגער פון זיי, און איך בין אַזוי קלוג ווי זיי, און שטאַרק ווי זיי. וואָס בין איך שולדיק, אַז איך בין געבוירן געוואָרן מיט אַ שוואַרצער הויט און זיי מיט אַ ווייסער? מאַמע, דו וועסט זען, עס וועט שוין זיין גוט. און דו מוזט היינט גיין מיט מיר אין סקול צום קאָנצערט! אַלע מאַמעס זיינען איינגעלאַדן, האָט די לערערן געזאָגט.

— ניין, קינד, איך וועל ניט גיין. די ווייסע חברה וועלן נאָך חוזק מאַכן פון מיר.

— זאָלן זיי נאָר וואָגן! — האָט זיך דזשימי אָנגעצונדן פון כעס. — איך וועל זיי שוין ווייזן.

— נו, גוט, גוט, מירן שוין זען. אָבער שטיי שוין אויף, עס איז שוין שפּעט.

די אַלטע איז אַוועק אין קיך צוגרייטן אַ גלאָז קאַווע, און דזשימי האָט זיך לאַנגזאַם אָנגעטאָן. ער האָט טרויעריק באַטראַכט זיינע פֿאַרלאַטעטע הויזן און אויסגעקרימטע שיך, און עס האָט זיך אים גערדאכט, אַז די יום־טובדיקייט פֿון טאָג איז געוואָרן עפּעס טונקעלער פֿון אַזעלכע מלבושים. אָבער ער האָט גאָרניט געזאָגט. וואָס זאָל מען טאָן, אַז די מאַמע קען ניט קויפֿן קיין נייע? ער האָט זיך געטרייסט, אַז אַ בלוזע האָט ער דערפֿאַר אַ נייע, און די שיך וועט ער אָפּפּוצן, און די הויזן וועט סיי ווי סיי קיינער ניט באַמערקן. — עס וועט שוין זיין גוט, — האָט ער געטראַכט, ווי זיין שטייגער איז געווען.

— מאַמע, — איז ער צו צו דער מוטער אין קיך, — וואו איז מיין נייע בלוזע?

— אָט דאָרטן אויפֿן שטול הענגט זי, זעסט ניט?

ער האָט אויפֿגעהויבן די בלוזע און איז געבליבן שטיין אַ פּאָר חידוש׳טער.

— מאַמע, וועמעס ווייסער אָנצוג הענגט דאָס דאָ? דאָס האָסטו אויסגעוואַשן פֿאַר עמיצן?

— דאָס איז ניט קיין געוואַשענער, דאָס איז אַ נייער, — האָט זי געענטפֿערט.

— אָבער פֿאַר וועמען איז דאָס? און די ווייסע לייוונטענע שיך וועמעס זיינען?

— דאָס איז אַלץ פאַר דיר, — האָט זי געזאָגט, קוקנדיק אויף אים מיט אַ גליקלאַכן שמייכל.

— פאַר מיר? דו האָסט געקויפט פאַר מיר? וואו האָסטו גענומען געלט?

— וואָס אַרט דיך? איך האָב אָפּגעשפּאָרט. איך האָב ניט געוואָלט, אַז דו זאָלסט אויסזען היינט אָרימער פון אַנדערע קינדער.

טרערן האָבן זיך געשטעלט דזשימין אין די אויגן פאַר פרייד. ער איז צוגעפאַלן צו דער מאַמען האָט איר אַ קוש געטאָן אין דער צעקנייטשטער שוואַרצער באַק, האָט זי אַרומגענומען און גענומען טאַנצן מיט איר איבערן קיך.

— לאָז שוין אָפּ, משוגענער, לאָז שוין, — האָט זי זיך געוועלט א גליקלאַכע און צופרידענע.

— מאַמעניו, דו וועסט זען, איך וועל דיר שוין אָפּדאַנקען. דו וועסט זען, עס וועט שוין זיין גוט! — האָט ער אויסגעשריען אַ פריידיקער.

ער האָט געשווינד אַראָפּגעוואָרפן פון זיך די אַלטע זאַכן, האָט זיך איבערגעטאָן אין די נייע און איז צוגעלאָפן צום שפּיגל זיך באַקוקן. אַ פּראַנט! און ער האָט זיך גאַרניט וואָס צו שעמען פאַר קיינעם.

ער האָט אָפּגעגעסן איילנדיק און איז אַרויס אין גאַס. אים האָט זיך געוואָלט, אַז אַלע זיינע חברים פון סקול זאָלן אים זען אַן אויסגעפּוצטן; אָבער גראַד, ווי אויף צו להכעיס, איז קיינער נאָך ניט געווען אין גאַס. ער האָט זיך דורכגע-

דרייט אַ פּאָר מאָל פאַרן הויז און איז אַוועקגעגאַנגען אין פּאַרק.

עס איז נאָך געווען פרי, איז ווייניק ווער געווען אין פּאַרק. וואו ניט וואו איז געזעסן אַ פרוי מיט אַ קינדער־וועגעלע. דאָס גראָז אַרום דיביימער איז געווען אַזוי קיל און שמעקענדיק, און דזשימין האָט אַ צי געטאָן זיך אויסצוציען אונטער אַ בוים. אָבער דער נייער אָנצוג האָט אים געשטערט. אַ שאָד שמוציק מאַכן אַזאַ ווייסן שיינעם אָנצוג. ער האָט נאָך קיינמאָל אַזאַ ניט געהאַט. ער האָט זיך אַרומגעדרייט אַ ווײַלע, ביז די זון האָט אָנגעהויבן צו בריען צו שטאַרק, האָט ער אויסגעשפּרייט אַ צייטונג און האָט זיך אויסגעצויגן אויפן גראָז אונטער א בוים. דורך דער גרינער נעץ פון בלעטער האָט ער געקוקט צום בלויען הימל, צו די ווייסע וואָלקנדלאַך, וואָס זיינען זיך פּאַמעלאַך געשוואומען, און דזשימי האָט געטראַכט, אַז עס וואָלט גוט געווען, ווען ער קען אַזוי אַ הייב טאָן זיך צום הימל, זיך אַרויפכאַפּן אויף אַזאַ דורכזיכטיק וואָלקנדל און אַוועקשווימען מיט אים ערגעץ ווייט, ווייט, אין דעם וואונדערלאַכן לאַנד, וואו יענע גוטע צויבערינס וואוינען, וועגן וועלכע ער האָט געלייענט אין די מעשה׳לאַך.

לאַנג איז ער געלעגן אַ פּאַר׳חלום׳טער ביז די זון איז צוגעקומען אויך צו זיין באַהעלטעניש און עס איז געוואָרן היים.

מען דאַרף גאָר צוגיין צום טייך, אפשר וועט מיך עמי־צער אַרויפנעמען אויף אַ שיפל.

ער האָט זיך אויפגעכאַפּט פון פּלאַץ און איז פריילאַך אַוועקגעלאָפן צום טייך. די הענט אין די קעשענעס, איז ער זיך געגאַנגען אַרום און וואַסער, צופייפנדיק. ער האָט געוואַרט, אַז אַ באַקאַנטער אינגל זאָל אונטערקומען מיט אַ שיפל, וועט ער זיך אויך אַריינכאַפּן.

— העי, ניגער, וואָס האָסטו זיך אַזוי אויסגעפּוצט היינט? — האָט ער דערהערט אַ רוף הינטער זיך.

ער האָט זיך אומגעקוקט. אויף אַ באַנק, ניט ווייט פון וואַסער, זיינען געזעסן פינף אינגלאַך, אַ ביסל עלטער פון אים, און האָבן שפּאָטיש געקוקט אויף אים.

— וואו האָסטו גענומען אַזאַ נייעם אַנצוג? האָסטו אים אַוועקגע׳גנב׳עט? — האָט אַריינגעוואָרפן אַ צווייטער פון דער חברה.

— העי, ניגער, נאַ דיר אַ שטיקל זייף און וואַש אָפּ דיין שמוציקע צורה! — האָט אַ דריטער צוגעגעבן.

אין דזשימין האָט דאָס בלוט אַ קאָך געטאָן. אָבער ער האָט זיך איינגעהאַלטן.

— האַלטסט ס׳מויל, איר יונגאַטשעס! ווער טשעפּעט אייך? — האָט ער רואיק געענטפערט.

— העי, ניגער, ווער איז דיין טאַטע געווען, אַ שוואַרצער קודלאַטער הונט, מסתמא, אַזוי ווי דו? — האָט איינער אַ פרעג געטאָן און די איבעריקע אינגלאַך האָבן זיך פרעך צעלאַכט.

— איר זייט אַליין הינט. מיין טאַטע איז געווען אַ

גוטער, ערלאַכער מאַן! — האָט מיט כעס אַ געשריי געטאָן דזשימי און האָט זיך אַ לאָז געטאָן צו זיי.

זיין כעס האָט פאַרשאַפט אַ בייזע הנאה די אינגלאַך.

— כאַ, כאַ, כאַ, אַן ערלאַכער מאַן! מיר ווייסן אייך, שוואַרצע מאַלפּעס. איר זייט אַלע גנבים. זאָג דעם אמת: ווער האָט אָט דעם אָנצוג אַוועקגע'גנב'עט, דו צי דיין מאַמע?

אַלע פינף אינגלאַך זיינען איצט געשטאַנען אויף די פיס, אויפגערעגטע, זוכנדיק אַן אויסרייד אָנצוהייבן אַ גע־שלעג.

— מיין מאַמע איז אַ גנב'טע? דו געמיינע בריאה, ווי וואַגסטו דאָס צו זאָגן?

דזשימי איז צוגעלאָפן און האָט אָנגעכאַפּט דעם אינגל, וואָס האָט באַליידיקט זיין מאַמען, ביים קאָלנער.

— דער ניגער וויל זיך שלאָגן, דער ניגער וויל זיך שלאָגן, — האָבן זיך אַלע פינף צעלאַכט.

— איני, מיני, מייני, מאָו,
קעטש ע ניגער ביי די טאָו,
איף הי האָללערס, לעט הים גאָו,
איני מיני, מייני מאָו, —

האָט פּלוצלונג אויסגעזונגען איינער פון דער באַנדע, אָנ־כאַפּנדיק דזשימין ביים פּוס.

דזשימי האָט אים אַ שליידער געטאָן פון זיך, האָט זיך אַרויסגעדרייט פון זייער מיט און האָט אויסגעשריגן:

— ווער פון אייך וויל זיך שלאָגן — קום אַרויס! איך בין גרייט זיך צו שלאָגן מיט יעדן פון אייך!

זיינע אויגן האָבן געברענט פון כעס און באַליידיקונג. ער האָט זיך אויסגעבויגן, און זיינע קליינע שטאַרקע הענט מיט די פאַרקוועטשטע פויסטן האָט ער אויסגעשפּרייט פאָרויס, גרייט צו ווערן זיך קעגן זיינע שונאים.

די פינף אינגלאַך האָבן זיך איבערגעקוקט, איבערגעוואונקען און זיך צעלאַכט.

— ווי געפעלט אייך דער ניגער, ער וויל זיך דאָך שלאָגן!

זיי האָבען זיך אַ נעם געטאָן פאַר די הענט און אין אַ רגע האָבן זייערע הענט אין אַ רינג זיך פאַרשלאָסן אַרום דזשימין.

— נו, ניגער, שלאָג זיך! — האָבן זיי שפּאָטיש גענומען טאַנצן אַרום אים, צופּנדיק אים ביי די האָר, ביים נאָז, ביים אָנצוג.

דזשימי האָט דערזען מיט וועמען ער האָט צו טאָן. מיט אַ בלינדן כעס האָט ער גענומען קלאַפּן מיט די פויסטן אַרום זיך, מערסטנטייל ניט טרעפנדיק קיינעם, ווייל ער האָט זיך ניט געצילט. ווי בייזע חיות זיינען זיינע שונאים געשטאַנען אַרום אים און געריסן און געשלאָגן אים, ניט אַרויסלאָזנדיק אים פון רינג.

— חברה, לאָמיר דעם ניגער אַריינוואַרפן אין וואַסער!

— האָט פּלוצלונג אויסגעשריגן איינער פון די אינגלאַך.

— אין וואַסער, אין וואַסער! — האָבן אונטערגעכאַפּט די איבעריקע.

פינף פּאָר הענט האָבן אַ נעם געטאָן דזשימין, וואָס האָט ווילד און פאַרצווייפלט געקעמפט, נאָר זיי זיינען גע־ווען שטאַרקער פון אים.

— נישקשה, ניגערל, וועסט זיך אָפּבאָדן, וועסטו ווערן ווייס! — האָט איינער געשריגן.

זיי האָבן אים דערשלעפּט צום ברעג און מיטן גאַנצן כוח אַריינגעשליידערט אין וואַסער.

— הוראַ! — האָבן זיי אַלע אויסגעפּלאַצט אין אַ ווילדן געשריי.

— וואָס האָט איר געטאָן?

די פינף אינגלאַך האָבן זיך דערשראָקן אומגעקוקט. פאר זיי איז געשטאַנען אַ אינגל פון זייער עלטער. ער איז געווען הויך און שיין, זיין געזיכט איז געווען בלאַס פאר אויפרע־גונג און די גרויסע בלויע אויגן האָבן געבליצט פאַר כעס.

די אינגלאַך האָבן פאַרשעמט זיך איבערגעקוקט.

— הינט! — האָט דער ניי־געקומענער אַ שפּיי געטאָן אויף זיי און איז צוגעלאָפן צום ברעג צו ראַטעווען דזשימין.

דאָס וואַסער איז געווען ניט טיף. דזשימי איז אַרויסגע־שוואומען און איז מיט דער הילף פון דעם ניי־געקומענעם אַרויסגעקראָכן פון וואַסער. ער איז געשטאַנען מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ, ניט אויפהייבנדיק די אויגן צו קיינעם. דאָס וואַסער איז אין שטראָמען גערונען פון זיינע האָר. פון דעם נייעם אָנצוג, פון די נייע לייוונטענע שיך.

די אינגלאַך זיינען ווי מייז צעלאָפֿן זיך. נאָר דער ניי־געקומענער איז געבליבן.

— נעם זיך ניט צום האַרצן, דזשימי, — האָט ער געזאָגט, — עס וועט זיך אויסטריקענען, און דו האָסט זיך בראַוו געשלאָגן, איינער קעגן פֿינף, האָסט זיך ניט וואָס צו שעמען.

דזשימי האָט גאָרניט געענטפֿערט. זיין האַרץ איז געווען פֿאַרביטערט און צעבראָכן און ס'האָט זיך אים געוואָלט וויינען. אָבער ער האָט שטאָלץ איינגעהאַלטן די טרערן.

— דזשימי, דו קענסט מיך דאָך. איך וואוין דאָס צווייטע הויז פֿון דיר, הערי ראָזנבערג, געדענקסט? לאָמיר זיין פֿריינט, דזשימי, ווילסט? גיב מיר דיין האַנט, — האָט הערי וואַרים געזאָגט, אַריינקוקנדיק דזשימין אין פּנים.

דזשימי האָט פֿון אונטערן שטערן אַ קוק געטאָן אין הערים בלויע גוטע אויגן, און הייסע טרערן האָבן זיך, קעגן זיין ווילן, אַ גאָס געטאָן פֿון זיינע אויגן.

מאָריס זארודין.

אין זאָאָלאָגישן גאָרטן

נאַכט און רעגן. אַלע חיות
שלאָפן שוין אין שטייג.
נאָר דער פלינקער אייכנהאָרן
שפרינגט פון צווייג צו צווייג.

ליידיק אַלע בענק אוןביידלאַך,
אַלע וועגן — נאַס;
קומען זוכן אַ באַהאַלטונג,
היימלאָזע פון גאַס.

זעצט זיך איינער אויף אַ בענקל,
און פון פנים — גיסט;
זיינע הענט — זיי האָבן נאָר וואָס
זיך געשאַרט אין מיסט.

קוקן ערגעץ, ווי דורך גראַטן,
זיינע אויגן טויט,
און פון בוזים אויף די גראָזן
פאַלט אַ שטיקל ברויט.

נאַכט און טרויער. פון די ביימער
שיט אַ רעגן־שטויב,
און פון שלאָף מיט גוואַלדן פלוצלונג
גיט אַ שפרונג דער לייב.

ה. לייוויק.

דער פאַר׳כשוף׳טער שפּיגל

(א)

אַר לאַנג-לאַנג, אין פאַרצייטיקע יאָרן, האָט אין אַ יאַפּאַנישן דאָרף עטשיגאָ געוואוינט אַ יונג פּאָר-פאָלק. דער מאַן האָט געהייסן מאַטסו-סאַן און דאָס ווייב — דזאָ-סאַן. די יונגע לייט האָבן זיך זייער ליב געהאַט און געפירט אַ רואיק שטיל לעבן.

איינמאָל האָט דער מאַן מאַטסו-סאַן געדאַרפט פאָרן אין דער שטאָט מאַטסו-יאַמאַ צוליב געשעפט. פאַרן פאָרן האָט זיין געליבט ווייב, די שיינע דזאָ-סאַן, אים געבעטן, ער זאָל איר ברענגען עפעס אַ מתנה פון וועג.

מאַטסו-סאַן האָט איר צוגעזאָגט.

זיי האָבן זיך האַרציק געזעגנט, און ער איז אַוועקגעפאָרן.

אין מאַטסו-יאַמאַ האָט מאַטסו-סאַן זייער גוט פאַרדינט. אין אַ קורצער צייט אַרום איז ער געקומען צוריק אַהיים און מיטגעבראַכט אַסך גאָלד און שיינע גוטע זאַכן.

— און דאָס איז פאַר דיר! — האָט דער מאַן געזאָגט און דערלאַנגט דעם ווייב אַ שפּיגל.

אין יענע יאָרן האָט מען נאָך אין יאַפּאַניע ניט געוואוסט

פון קיין שפּיגל. מענטשן, דערהויפּט יונגע מיידלאַך, פּלעגן זיך אַמאָל אָפּשפּיגלען אין קלאָרן, ריינעם טייך־וואַסער, אָדער אין אַ גלאַנציקער קופּערנער כלי, אָבער דאָס פּנים איז קיינ־מאָל ניט געזען געוואָרן ריכטיק, ווי עס איז אין דער אמת׳ן.

(ב)

ווען די שיינע דזאָ־סאַן האָט דעם קיילאַכדיקן, בליש־טשענדיקן שפּיגל גענומען, האָט זי אין זיין געשליפענעם גלאָז אַ שיינע ליכטיקע צורה דערזען. דאָס איז געווען איר אייגן פּנים, אָבער זי האָט עס ניט געוואוסט.

— וואָס איז עס אַזוינס? ווער שמייכלט עס אַרויס צו מיר אַזוי איידל און צאַרט? — האָט זי דעם מאַן געפרעגט פאַר׳חידוש׳ט.

מאַטסו־סאַן האָט זיך פאַנאַנדערגעלאַכט.

— ליבע דזאָ־סאַן, דאָס איז דאָך אַ שפּיגל. אין אים שפּיגלט זיך אָפּ אונזער אייגן פּנים. דו זעסט זיך אַליין, דיין אייגן ליבלאַך האַרציק שמייכעלע.

ס׳איז שווער צו באַשרייבן די שמחה פון דזאָ־סאַן. זי האָט געטאַנצט און געשפּרונגען און ניט אַרויסגעלאָזן דאָס שפּיגעלע פון האַנט: געקוקט און געשמייכלט אין אים אַריין און געקליבן נחת, ווי עס בלישטשען איר צוריק די אויגן און עס שמייכלען איר צוריק די ליפּן און עס שיינט צוריק דאָס גאַנצע ליכטיקע פּנים.

— אַך, סאַראַ קלוגע מענטשן די וועלט פאַרמאָגט! — האָט זי אויסגעשריען, — ווי זיי קענען עס דאָרטן אין די

שטעט אָפּמאָלן אַ פּנים פון אַ מענטשן, וואָס זיי האָבן אים קיינמאָל ניט אָנגעזען!...

(ג)

פון יענער צייט אָן איז מאַטסו־סאַנס הויז געווען געראָטן אין אַ שטייגל מיט אַ לוסטיק שפּרינגעדיק פייגעלע. גאַנצע טעג פלעגט די שיינע דזאָ־סאַן האַלטן דאָס שפּיגעלע און איינקוקן זיך אין איר שיינעם ליכטיקן פּאָרטרעט. דערביי פלעגט זי אונטערטאַנצן און אונטערשפּרינגען, און צו איר שמחה איז גאָר קיין גרענעץ ניט געווען.

נאָר אַלץ האָט זיין צייט.

דזאָ־סאַן האָט געבוירן אַ מיידעלע, וועמען די עלטערן האָבן אַ נאָמען געגעבן אי־סאַן. צוגעקומען אַ מענטש, איז צוגעקומען פאַר דזאָ־סאַן אַ פרישע דאגה און פרישע אַרבעט אין שטוב. דעם טייערן אוצר, דעם שפּיגל, האָט זי באַהאַלטן אויפן דעק פון אַ קופערט, און איבערגעגעבן זיך מיט לייב און לעבן, צו דערציען איר טאָכטער.

די טאָכטער איז געוואַקסן און אויסגעוואַקסן אַ שיין מיידל. עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז די גאַנצע פריילאַכקייט און לעבעדיקייט איז אַריבער פון דער מאַמען צו דער טאָכטער. וואָס בלייכער עס זיינען געוואָרן די באַקן פון דזאָ־סאַן, אַלץ רויטער זיינען געוואָרן אי־סאַנס בעקלאַך. זיי זיינען אָבער אַזוי געראָטן געווען איינע אין די אַנדערע, אַז ווען אי־סאַן איז אַלט געוואָרן פערצן יאָר, האָט דער פאָטער זיי ביידן אַריינגענומען און געזאָגט:

— איך האָב איצט צוויי אײ־סאַנס — אַ יונגע און אַן עלטערע.

(ד)

אַזוי זיינען אַריבער טעג, חדשים און יאָרן. פאַרביי די ציימן פון פרייד און אָנגעקומען צייטן פון זאָרג.

דזאָ־סאַן איז שטאַרק קראַנק געוואָרן, פון טאָג צו טאָג איז זי שוואַכער געוואָרן, אירע כוחות זיינען אויסגעגאַנגען, און אַלע האָבן געוואוסט, אַז זי שטאַרבט אַוועק.

— צי וועל איך דיך שוין מער קיינמאָל ניט זען, טייערע מאַמע? — האָט אײ־סאַן געוויינט מיט ביטערע טרערן ביי איר קראַנקער מוטער צוקאָפּנס.

— מיין קינד, — האָט דזאָ־סאַן געענטפערט, — וועסט מיך זען, וועסט מיך אייביק זען, ווען דו וועסט נאָר וועלן. איך וועל שטענדיק זיין מיט דיר, נאָר דו וועסט מיך ניט זען אַזעלכע ווי איצט, אַן אַלטיטשקע, אַ קראַנקע; דו וועסט מיך זען אַזעלכע, ווי דו האָסט מיך געזען אַמאָל, ווען דו ביסט נאָך געווען אַ קליינטשקע! דו געדענקסט, ווען דו ביסט נאָך געווען גאָר אַ קינד, בין איך געווען פריילאַך, יונג און שיין, ווי דו איצט. איצט בין איך אַלט און דער גלאַנץ פון מיין פּנים איז אַראָפּ. ווען איך וועל שטאַרבן, עפן אויף דעם קופערט, וועסטו אויפן דעק געפינען אַ שפּיגעלע. אין יענעם שפּיגעלע איז פאַראַן מיין פּאָרטרעט. ער איז געמאַכט געוואָרן, ווען איך בין נאָך געווען גאָר יונג און שיין. ווען דו

וועסט זיך פֿאַרבענקען נאָך מיר, זאָלסטו נעמען דאָס שפּי־
געלע און איינקוקן זיך אין מיין בילד.
דזאָ־סאַן האָט דאָס געזאָגט און איז געשטאָרבן.

(ה)

לאַנג האָט אי־סאַן געוויינט און געטרויערט. זי האָט
ניט געקענט טרייסטן זיך נאָך איר געשטאָרבענער מוטער.
נאָר נאָכדעם האָט זי זיך דערמאָנט איר מוטערס ווערטער
וועגן דעם פּאָרטרעט.

זי האָט אויפגעעפֿנט דעם קופערט און אַרויסגעצויגן
דעם טייערן גלאַנציקן אוצר, וואָס איז געלעגן איינגעפּאַקט
אין אַ שיין רעמעלע.

ווען זי האָט דעם פּאָרטרעט דערזען, האָט זי אַזש אויס־
געשריען פֿון גרויס פֿרייד.

אויף איר האָט געקוקט מיט פֿריילאַכע און גליקלאַכע
אויגן איר מוטער; ניט די קראַנקע אַלטע מוטער, נאָר די
יונגע, לוסטיקע, וועמען אי־סאַן האָט געדענקט פֿון די יונגע
קינדערשע יאָרן, שוין לאַנג־לאַנג...

אי־סאַן האָט זיך ניט געקענט אָפּרייסן פֿון שפּיגל. זי
האָט געקושט דער מוטערס פּנים, איינגעגעסן זיך אין אים
מיט די אויגן און געטאַנצט און געשפּרונגען פֿון שמחה.

און פֿון דאַמאָלסט אָן האָט אי־סאַן אָנגעהויבן פֿאַר־
ברענגען גאַנצע טעג מיטן פֿאַר'כשופֿ'טן שפּיגל. זי האָט
זיך ניט געקענט זאַט אָנקוקן אויף איר ליבער טייערער
מוטער. זי פֿלעגט שטענדיק ריידן מיט איר. די מוטער

פלעגט איר גאָרניט ענטפערן, אָבער זי, אי־סאַן, פלעגט באַמערקן נאָכן שמייכל און גלאַנץ פון אירע אויגן, אַז די מוטער פאַרשטייט איר.

אַזוי זיינען אַדורכגעגאַנגען יאָרן.

(ו)

איינמאָל האָט זיך אין דאָרף אָפּגעשטעלט אַ גייסטלאַכער: דער חכם פון דער גרויסער געטין קאַ־נו.

דער גייסטלאַכער האָט דערזען, ווי אי־סאַן קוקט אין שפּיגל און לאַכט צו אים און רעדט מיט אים.

— וואָס טוסטו? — פרעגט ער זי.

— איך רייד מיט מיין טייערער מוטער! — ענטפערט אי־סאַן, — איך קוק אויף איר פּנים און פריי זיך זעענדיק, ווי זי איז גליקלאַך און פריילאַך.

— און וואו איז דיין מוטער? — האָט דער גייסטלאַכער ווידער געפרעגט.

— מיין מוטער איז געשטאָרבן! — האָט אי־סאַן געזאָגט, — נאָר זי האָט מיר אין רעמל איר פּנים געלאָזן, כדי איך זאָל זי קיינמאָל ניט פאַרגעסן.

— דו קינד, נאַריש קינד! צי איז דאָס דיין מאַמעס פּנים? דאָס איז דאָך אַ שפּיגל. אין אים שפּיגלט זיך אָפּ, פּונקט ווי אין קלאָרן טייך־וואַסער, דיין אייגן פּנים!

אי־סאַן האָט אָנגעשטעלט אויערן און אויגן. זי האָט ניט געוואָלט גלייבן.

דער הייליקער האָט ווייטער גערעדט:

— גיב מיר נאָר אַהער, ליב קינד, דעם שפּיגל.

אי־סאַן האָט דערלאַנגט דעם היילִיקן דעם שפּיגל. אירע הענט האָבן דערביי געציטערט.

דער גייסטלאַכער האָט אָנגעשטעלט דעם שפּיגל אַנט־קעגן זיין אייגן פּנים.

— שטעל זיך הינטער מיר און קוק זיך איין.

אי־סאַן האָט זיך געשטעלט.

— וואָס זעסטו דאָרט?

— איך זע דיך, הייליקער, און הינטער דיר מיין מו־טער... מיין אייגן פּנים!

אי־סאַן האָט עס אַרויסגערעדט און געפאַלן אין חלשות.

(ז)

ווען מ׳האָט אויפגעמונטערט די קליינע אי־סאַן, האָט זי אָנגעהויבן קלאָגן און יאָמערן:

— מאַמע, טייערע מאַמע! איצט ערשט האָב איך דיך אַ צווייט מאָל פאַרלאָרן, שוין אויף אייביק פאַרלאָרן.

עס זיינען געקומען אירע פריינדינען און זי געטרייסט, אָבער זי האָט קיין טרייסט ניט אָנגענומען. איר פאָטער האָט זי געפּרואווט באַרואיקן, אָבער זי האָט זיך ניט באַרואיקט.

*

און די געטין קאַ־נו האָט צוגעקוקט אַלץ, וואָס דאָ איז געשען, און זי האָט דעם היילִיקן פאַרשאָלטן, פאַרוואָס ער האָט ביי דער קליינער אי־סאַן איר טרייסט צוגענומען.

ראַקאָווסקי—קאַפּלאַן.

דער צויבערמאַן

קומט דער גוטער צויבערמאַן
אויף אַ גילדערנעם געשפּאַן;
האָט ער אויגן מילד און שוואַרץ
און אַ דימענטענעם האַרץ.
שטעלט ער זיך אין מיטן מאַרק,
הייבט ער אָן צו רופן שטאַרק:
— כ׳האָב מתנות אַלערליי,
קומט און קלייבט זיך אויס פון זיי.

ווערט אַ טומל און געלאַף,
זעלטן מאַכט זיך אַזאַ טראַף;
איילט זיך יעדער צו דעם גליק,
בלייבט אַ קינד ניט אין דער וויג.
זאָגט דער צויבערמאַן און לאַכט:
— כ׳האָב פון אַלצדינג מיטגעבראַכט;
זאָגט מיר יעדער זיין באַגער,
איין באַגער נאָר און ניט מער.
האָט איר צייט אַ פערטל שעה
און דערנאָך בין איך ניטאָ.

— איין באַגער נאָר און ניט מער,
אויסצוקלייבן זייער שווער.
קלער אַהער און קלער אַהין,
פאָלג אַ גאַנג מיך און געפין,
וואָס איז בעסער : דאָס צו יענץ —
שרייען אַלע ווי די גענז.

פון די אַלע מענטשן פיל
ווייס ניט איינער, וואָס ער וויל.
זיינען אַלע אין אַ קלעם.
פרעגט מען יענעם, פרעגט מען דעם.
— וואָס נעמט ער ? און וואָס נעמסטו ?
און אין מיטן : טרו־טרו־טרו !
בלאָזט אַ זילבערנער טראָמפּייט,
און פאַרשוואונדן שטילערהייט
איז דער גוטער צויבערמאַן
מיט דעם גילדערנעם געשפּאַן.

יהואָש.

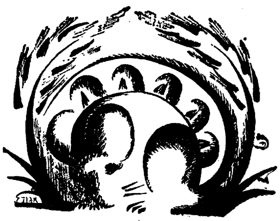

דער רעגן

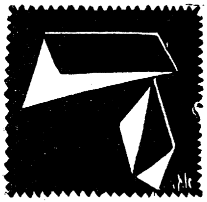

ע ר זון פון הימל, דער קיסר לי־אַ־אַ, איז געשטאַנען ביים פענסטער פון זיין פּאָרצעלייענעם פּאַלאַץ.

ער איז געווען זייער יונג, דערי־בער איז ער אויך געווען גוט. ער איז שטענדיק געווען אַרומגערינגלט מיט פּראַכט און גלאַנץ. דאָך האָט ער קיינמאָל ניט אויפגעהערט צו קלערן וועגן די אָרימע און אומגליקלאַכע פון זיין לאַנד.

איינמאָל איז אַ רעגן געפאַלן. טייכן האָבן זיך געגאָסן. דער הימל האָט געוויינט, און קוקנדיק אויף אים האָבן זיך פון די ביימער און בלומען אויך טרערן געגאָסן.

אַן אומעט איז אָנגעפאַלן אויפן קיסר, און ער האָט אַ געשריי געטאָן:

— שלעכט איז יענע, וועלכע האָבן קיין הוט ניט אין אַזאַ רעגן דעם קאָפּ זיך צו באַדעקן!

און ניט קלערנדיק, האָט ער זיך געווענדט צו זיין קאַמערהער:

— איך וואָלט זייער געוואָלט וויסן, וויפיל אַזעלכע אומ־גליקלאַכע עס געפינען זיך אין מיין הויפּטשטאָט פּעקין.

דזונג־כי־דזונג האָט אַ נייג געטאָן מיטן קאָפּ, אַ פאַל געטאָן אויף די קני און געענטפערט:

— ליכטיקע זון! צי איז דאָ עפּעס אימעגלאַכעס פאַרן

הערשער פון די הערשערס? נאָך ביזן זון־אונטערגאַנג וועט דיין וואונטש דערפילט ווערן!

דער קיסר האָט גנעדיק אַ שמייכל געטאָן, און דזונג־כי־דזונג האָט זיך ווי אַ פייל פון בויגן אַ לאָז געטאָן צום ערשטן מיניסטער סאַן־טשי־סאַנו און מיט אומרו געזאָגט:

— אונזער הערשער, דעם טאַטן פון מאָרגנשטערן, באַ־אומרואיקן די אַלע, וועלכע גייען אַרום אָן אַ הוט אין אונזער פּעקין, און ער וואָלט נאָך היינט געוואָלט וויסן, ווי גרויס עס איז די צאָל זייערע.

— עס געפינען זיך דאָ ביי אונז גענוג אַזעלכע טויגע־נישטן! — האָט געענטפערט סאַן־טשי־סאַנו. — פונדעסט־וועגן...

און ער האָט גלייך געהייסן רופן צו זיך דעם ראַט פון שטאָט, פאַי־כי־וואָ.

— שלעכטע נייעסן זיינען פון הויף אָנגעקומען! — האָט ער געזאָגט, ווען פאַי־כי־וואָ האָט איינגעבויגן זיין קאָפּ אַלס סימן פון אויפמערקזאַמקייט. — דער הערשער פון אונזערע לעבנס האָט באַמערקט אומאָרדנונגען.

— ווי? — האָט מיט גרויס שרעק אויסגעשריען פאַי־כי־וואָ — צי עקזיסטירט דען דאָ ניט אַ שיינער באַשאָטנטער גאָרטן, וואָס פאַרשטעלט פּעקין פון דעם קיסרס פּאַלאַץ?

— איך ווייס ניט ווי אַזוי עס האָט געטראָפן, — האָט געענטפערט סאַן־טשי־סאַנו, — נאָר זיין מאַיעסטעט באַאומ־רואיקן די אַלע טויגענישטן, וועלכע גייען אַרום אין אַ רעגן

אַן הוטן. ער וויל נאָך היינט וויסן די צאָל פון זיי אין פּעקין. גיב גלייך אַ פאַראָרדנונג!

— מען זאָל צו מיר גלייך ברענגען דעם אַלטן כּלב כּוּאַרדזונגען! — האָט אין אַ מינוט אַרום פאַראָרדענט פאַי-כי-וואָ.

און ווען דער אָנפירער פון דער שטאָט-פּאָליציי איז צו אים געקומען, אַ בלאַסער פון שרעק, איז דער מאַנדאַרין אָנגעפאַלן אויף אים מיט די פאַרשידנסטע קללות.

— דו פוסטער קאָפּ, דו טויגענישט, דו פאַרעטער! דו ווילסט, אַז מען זאָל אונז אַלעמען, מיט דיר צוזאַמען, אָנטאָן אַ שטריק אויפן האַלז!

— דערקלער מיר די סיבה פון דיין צאָרן, — האָט זיך געבעטן כּוּאַרדזונג, וואָס האָט זיך געוואַלגערט אונטער די פיס פון מאַנדאַרין, — איך וויל פאַרשטיין דיינע טרייסט-ווערטער, אַנדערש וועט די שפּראַך פון דיין חכמה זיין פון מיר פאַרבאָרגן אויף אייביק!

— אַלטער כּלב איינער! דו האָסט באַדאַרפט חזירים פּאַשען, איידער זיין אַן אויפזעער פון דער גרעסטער שטאָט אין דער וועלט! דער הערשער פון כינע האָט באַמערקט, אַז ביי דיר אין שטאָט איז אַן אומאָרדענונג: איבער די גאַסן שלעפּן זיך אַרום אויסוואורפן, וואָס האָבן אַפילו קיין היטל ניט אָנצוטאָן אין אַ רעגן-צייט, זאָלסט מיר ביז ביינאַכט געבן צו וויסן וויפיל אַזעלכע געפינען זיך אין פּעקין.

— אַלץ וועט זיין דערפילט אין דער גרעסטער אָרדע-

נונג, — האָט געענטפערט כואַר-דזונג, בשעת ער האָט זיך נאָכאַמאָל אָנגעקלאַפּט מיטן קאָפּ אָן דער פּאָדלאָגע.

אין אייניקע סעקונדן אַרום איז ער שוין אַרומגעלאָפן איבער דער שטאָט, געטראָטן מיט די פיס די פּאָליציי, וואָס האָט זיך גלייך געהאַט צונויפגעקליבן אויפן געוואַלט פון זייער האַר, דעם גאַנג.

— איר אויסוואורפן! אַ העלפט פון אייך וועל איך אויפהענגען און די צווייטע העלפט וועל איך אויסבראָטן אויף הייסע קוילן! אַזוי גיט איר אַכטונג אויף דער שטאָט! אין אַ רעגן-צייט גייט מען ביי אייך אַרום אָן הוטן אין די גאַסן! אין פאַרלויף פון אַ שעה זאָל מען אויסכאַפּן אַלע די, וואָס האָבן קיין הוטן ניט!

די פּאָליציי האָט זיך גלייך גענומען אויסצופירן דעם שטרענגען אָנזאָג. אַ גאַנצע שעה האָט געדויערט דאָס געיעג איבער פּעקין.

— האַלט אים! כאַפּט אים! — האָט געשריען די פּאָליציי, נאָכיאָגנדיק זיך נאָך די, וואָס האָבן קיין הוטן ניט געהאַט.

זיי האָבן זיי אַרויסגעשלעפּט פון הינטער אַלע פּלעצער, פון הינטער אַלע טויערן פון אַלע הייזער — מיט איין וואָרט, מען האָט אַרויסגעשלעפּט פון אַלע ערטער, וואו נאָר די הוילקעפּיקע האָבן זיך באַהאַלטן.

און אין אַ שעה אַרום, אין איין מינוט, זיינען אַלע הויל-קעפּיקע געשטאַנען אין תפיסה-הויף.

— וויפיל זיינען זיי? — האָט געפרעגט כואַר-דזונג.

— צוואנציק טויזנט אַכט הונדערט איין־און־זיבעציק,
— האָבן די פּאָליציאַנטן געענטפערט, בוקנדיק זיך ביז דער ערד.

— די תּלינים ! — האָט פאַראָרדנט כואַר־דזונג.

אין אַ האַלבער שעה אַרום זיינען שוין 20,871 קיטייער געלעגן אָן קעפּ אויף דעם תּפיסה־הויף.

די 20,871 קעפּ זיינען געוואָרן אַרויפגעשטעקט אויף פּיקעס און אַרומגעטראָגן איבער דער שטאָט, אַלע זאָלן וויסן און מורא האָבן. כואַר־דזונג איז באַלד אַוועק מיט אַ באַריכט צו פאַי־כי־וואָ, פאַי־כי־וואָ איז אַוועקגעגאַנגען צו סאַן־טשי־סאַנו, און סאַן־טשי־סאַנו האָט וועגן דעם געמאָלדן צו דזונג־כי־דזונג.

עס האָט אָנגעהויבן נאַכט צו ווערן. דער רעגן האָט אויפגעהערט. אַ לייכט ווינטל האָט אַ בלאָז געטאָן אויף די ביימער. בריליאַנטענע טראָפּנס האָבן אַראָפּגעטריפט פון די ביימער און געפאַלן אויף די שמעקנדיקע בלומען.

אין גאַנצן גאָרטן האָט געהערשט דער בעסטער ריח. לי־אָ־אַ איז געשטאַנען ביים פענסטער פון זיין פאָרצעלייענעם פּאַלאַץ און זיך געקוקט מיט דעם שיינעם בילד.

נאָר זייענדיק יונג און גוט, האָט ער אין דעם אויגנבליק אויך ניט פאַרגעסן זיינע אומגליקלאַכע.

— דו האָסט זיך דאָך געוואָלט דערוויסן, — האָט ער זיך געווענדט צו דזונג־כי־דזונג, — וויפיל מענטשן ביי אונז אין פּעקין האָבן קיין היטלען ניט, כדי זיך צו פאַרדעקן פון רעגן ?

— דער ווילן פון גרויסן הערשער פון דער וועלט איז דערפילט געוואָרן! — האָט געענטפערט מיט אַ נידעריקן נייג דזונג-כי-דזונג.

— זאָג דעם אמת! וויפיל האָסטו אָנגעציילט אַזעלכע?

— אין גאַנץ כינע איז ניטאָ קיין איין מענטש, וואָס זאָל ניט האָבן קיין הוט אָנצוטאָן אין אַ רעגן-צייט. איך שווער דיר, אַז איך זאָג דעם ריינעם אמת!

און דזונג-כי-דזונג האָט אויפגעהויבן די האַנט און איינגעבויגן דעם קאָפּ אַלס סימן פון אַ היילקער שבועה.

דאָס פּנים פון גוטן קיסר האָט זיך באַלויכטן מיט אַ גליקלאַכן און פריילאַכן שמייכל.

— אַ גליקלאַכע שטאָט! אַ גליקלאַך לאַנד! — האָט ער אַ געשריי געטאָן, — און ווי גליקלאַך בין איך, וואָס אונטער מיין הערשאַפט פילן זיך אַלע גליקלאַך!

און אַלע אין הויף זיינען געווען גליקלאַך, זעענדיק דאָס גליקלאַכע פּנים פון זייער הערשער.

סאַן-טשי-סאַנו, פאַי-כי-וואָ און כואַר-דזונג האָבן באַקומען אָרדנס פון גאָלדענעם דראַכם פאַר זייער טרייקייט און זאָרג פאַר זייער פאָלק. וו. מ. דאַראָשעוויטש.

דאָס פּלאַטערל און דער וואָרים

געזעסן איז אַ פּלאַטערל
אין גאָרטן אויף אַ קווייט;
ערשט מיט אַמאָל — פון ווייטן קריכט
אַ וואָרים שטילערהייט.
— דו וואָרים, וואָרים, ווערימל,
וואָס קריכסטו דאָ אַהער?
דו ציסט זיך און דו מאַטערסט זיך,
דיר איז דאָך נעבאַך שווער!...
— איך קריך אַהער — מיר ווילט זיך זען
ווי פּרעכטיק איך וועל זיין,
ווען איך וועל אויך אַ פּאַרביקער,
אַרומפליען אין שיין.
— דו רעדסט דאָך, וואָרים, מאָדנע רייד,
מען קען דיך ניט פאַרשטיין!
דו ביסט דאָך אַזאַ מיאוסער —
און איך בין אַזוי שיין...
— איז וואָס? דו ביסט דאָך אויך געווען
אַ וואָרים פּונקט ווי איך...

— — — — — — — — — — — — — —

אַוועקגעפלויגן איז פאַרשעמט
דאָס פּלאַטערל אויף גיך...

נחום י.

דער לייב און דער העלפאַנט

אין דעם זאָאָלאָגישן גאָרטן, אויף אַ ווייטן פּלאַץ, וואָס איז אַרומגעצוימט מיט אייזערנע שטאַנגען, איז אַרומגעגאַנגען, שווער רירנדיק זיין אומגעהייערן קערפּער, דער גרויסער העלפאַנט.

פאַר די שטאַנגען אַרום און אַרום איז געשטאַנען אַ גרויסער עולם, אַלט און יונג, מענער, פרויען און קינדער. אַלע האָבן זי געשטופּט צו זען, ווי דער געפאַנגענער ריז מאַכט קונצן.

„טו דיך אַ בוק!" האָבן זיי צו אים געשריגן.

און דער גרויסער העלפאַנט האָט אַרומגעוואָרפן מיט זיין לאַנגער נאָז, געשאָקלט דעם שווערן קאָפּ, געדרייט מיט די אויגן, געקלאַפּט מיט די אויערן און געמאַכט זיינע קאָמפּלימענטן מיט זיין ריזן־פוס. די מענטשן האָבן געלאַכט, געפרייט זיך און דערלאַנגט אים שטיקלאַך צוקער און שטיקלאַך ברויט. און דער העלפאַנט פלעגט אַריינוואַרפן די אויסגעבעטענע שטיקלאַך אין זיין ווייטן האַלז אַריין און בעטן נאָך, בוקנדיק זיך און ברעכנדיק זיך.

ניט ווייט פון דעם גרויסן פּלאַץ, אויף וועלכן דער העלפאַנט האָט לוסטיק געמאַכט די מענטשן, איז אַרומגעלאָפן

דער לייב אין זיין אייזערנער שטייג. און דער לייב איז שטאַרק צעטראָגן געוועזן: ער האָט דערקאָנט אין דעם העלפאַנט זיין בעסטן גוטן פריינד.

זיי זיינען ביידע אויסגעוואַקסן אין איין וואַלד און גע־וועזן צוערשט גרויסע שונאים. אָבער אַז זיי האָבן איינער דעם אַנדערן נישט געקאָנט בייקומען, ווייל זיי זיינען ביידע געוועזן גלייך שטאַרק און קלוג, האָבן זיי געמאַכט שלום און זיינען געוואָרן, ווי אַנדערע צוויי. מען האָט זיי שטענדיק נאָר צוזאַמען געזען. איינער אָן דעם אַנדערן האָט קיין שריט ניט געמאַכט, אפילו פון דאַנען אַהער. און דער וואַלד האָט געזאָגט, אַז די ביידע מיט זייער כוח און מיט זייער שכל וועלן באַהערשן די וועלט.

און איינמאָל זיינען זיי ביידע געפאַנגען געוואָרן. דער מענטש האָט זיי צעשיידט און פאַרפירט אין באַזונדערע לענ־דער. אין א סך מענאַזשעריען איז שוין דער לייב איבער־געווען פאַר דער צייט, אַרומגעפאָרן צוזאַמען מיט העלפאַנדן, אָבער זיין פריינד האָט ער נישט געטראָפן. און איצט, אַז ער האָט אים דערזען, איז אים דער פרייד אויסגעשריי גע־בליבן שטיין אין האַלז.

„איז עס מעגלאך, אַז דאָס איז מיין פריינד?" — האָט ער געטראַכט, — „אָט־אָ דער קונצנמאַכער, דער בעטלער, דער פּאַיאַץ?!"

ער האָט זיך אויפגעהויבן אויף ביידע פאָדערשטע פיס, אָנגעשפּאַרט זיך אָן די שטאַנגען און אויסגעבריליט זיין פריינדס נאָמען, און געוואָלט האָט ער, אַז ער זאָל אַ טעות

האָבן, אַז דאָס זאָל זיין אַן אַנדערער העלפאַנד, ניט זיין פריינד.

אָבער דער העלפאַנד האָט אַ קוק געטאָן אַהין, פון וואַנען זיין נאָמען האָט זיך געלאָזט הערן, און אָפּגעברילט מיט שמחה: „דו? !" — ער האָט אויך דערקאָנט זיין אַלטן פריינד.

„ביסטו עס טאַקע, מיין פריינד דער העלפאַנד?" — האָט דער לייב געזאָגט מיט אַ טרויעריק קול — „ווי מיר, וואָס איך זע דיך אַזוי!"

„יאָ" — האָט אָפּגעזיפצט דער העלפאַנד און אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. — „ווי אונז, וואָס מיר זעען זיך אַזוי!"

„דו זאָלסט אַזוי טיף פאַלן!"

דער העלפאַנד האָט אָנגעשטעלט אויערן און אויגן.

„וואָס מיינסטו דערמיט?" האָט ער געפרעגט.

„וואָס זאָל איך דערמיט מיינען? דו, דער גרויסער העלפאַנד, מיין חבר — אַ קונצנמאַכער, אַ פּאַיאַץ, אַ בעטלער, אַ טעלער-לעקער?..."

„אַך, אַזוי מיינסטו עס?" — ער האָט זיך אַביסל באַליידיקט און איז גלייך געוואָרן שטעכעדיק. „יאָ, מיר האָט מען עפּעס דערציילט וועגן דיר, אַז דו ביסט געוועזן אין אַ צירק, געשפּרונגען דורך רייפן, געטאַנצט אויף פערד, געבראָכן זיך... מיט איין וואָרט — אַ פּאַיאַץ, אַ קונצנמאַכער..."

„דו לייגסט!" — האָט דער לייב אויסגעברילט, — „איך בין קיינמאָל נישט געוועזן דאָס, וואָס דו זאָגסט. איך בין געשפּרונגען דורך רייפן, געטאַנצט אויף פערד, אָבער מיט

ביטשן האָט מען מיך געטריבן און מיט רעוואָלווערן. איך האָב מיך אָבער נישט דערנידעריקט, נישט געבעטלט קיין ברויט און צוקער און נישט לוסטיק געמאַכט דעם עולם פון גוטן ווילן. איך האָב מיך אויפגעפירט, ווי אַ לייב, און צו־לעצט האָב איך אָפּגעטרייסלט פון זיך די מורא פאַרן רעוואָל־ווער. דאַן האָט מען מיך פאַרזעצט אַהער אין שטייג. די אייזערנע שטאַנגען זיינען צו שטאַרק פאַר מיר, אָבער די, וואָס האַלטן מיך געפאַנגען, ציטערן פאַר מיר. אַ געפאַנגע־נער קעניג בין איך, אָבער דאָך אַ קעניג!"

„נאַ," — האָט דער העלפאַנד געזאָגט, — „איך דענק אַנדערש. איך זאָג מיר: ביסטו געפאַנגען, זיצסטו הינטער אייזערנע שטאַנגען, וואַרטסטו אויף נדבות, טאָ מאַך־זשע נישט, ברודערקע, קיין קוראַזש."

„מיאוסער שקלאַף!" — האָט אויסגעברילט דער לייב, — „דיינע קייטן זיינען פאַר דיר, ווי אָנגעמאָסטן!"

און מיט אַן עקל האָט זיך דער לייב אָפּגעקערט פון זיין אַמאָליקן פריינד, האָט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד און אַרויפגעלייגט זיינע גרויסע לאַפּעס אויף זיין קעניגלאַכן קאָפּ.

דוד פינסקי.

אַ שטיבל

צווישן בערג און צווישן טאָלן,
נאָענט פון אַ בלויען ים,
שטייט אַן איינזאַם שטיבל —
און אַרום פון האָלץ אַ צאַם.

מאַכט זיך אָבער, ווער פאַרבלאָנזשעט,
פירט א סטעזשקע אים אַהין;
בלויע בלימעלאַך ביי די זייטן
און אַרום איז טונקל גרין.

האָט דאָס שטיבל קליינע פענסטער,
און אַן אַלטע גרויע טיר;
שטעלט זיך אָפּ ביי איר דער מידער
און ער טוט אַ קלאַפּ אין איר:

— עפנט אויף אַ מידן מענטשן, —
רופט ער מיט זיין מידן קול, —
עפנט אויף אַ מידן מענטשן, —
חזר׳ט איבער באַרג און טאָל.

עפנט זיך די טיר פאַנאַדער,
ווייזט זיך באַלד אַ בלאָנדער קאָפּ,
שמייכלט פריינטלאַך אים אַנטקעגן,
נעמט פון אים דעם פאַק אַראָפּ.

בלאָנדע לאָקן, רויטע באַקן,
און די אויגן — גאָט, ווי בלוי!
לויפט געשווינד אין שטאַל דערנעבן,
ברענגט פאַר אים אַ בינטל שטרוי.

אַלע ווענט מיט פעל באַצויגן,
דורכן פענסטער רוישט דעם ים.
אין אַ ווינקל אויפן אויוון
פלאַקערט אויף אַ רויטער פלאַם.

שטעלט דאָס מיידל צו אַ טעפּל,
מאַכט אַ סעודה פאַר אים גרייט;
אין אַ ווינקל לעבן אויוון,
ליגט די קאַץ צונויפגעדרייט.

קוקט צו אַלץ זיך צו דער מידער,
ווערט אים אויפן האַרצן גוט,
שליסט ער זיינע מידע אויגן,
דרימלט איין אויף אַ מינוט.

ביז דאָס בלאָנדע, גוטע מיידל
ציט זיין אַרבל ביי אַ ברעג.
זעצט ער זיך צום טיש געגרייטן,
בענטשט דאָס שטיבל אויפן וועג.

ז. וויינפּער.

אַן אומזיסטער חשד

א.

ביידע זיינען נאָך געווען קינדער. זי, ראָזעלע, צען יאָר, און ער, מאָרים, צוועלף יאָר אַלט. ביידע האָבן געוואוינט אויף איסט בראָדוויי, אַ הויז לעבן אַ הויז. זי מיט אירע עלטערן האָבן פּאַרנומען צוויי שטאָק מיט אַ סך פענסטער, ליכט און לופט; ער מיט זיינע עלטערן האָבן פאַרנומען אַ פינסטערן פייכטן קעלער מיט אַ סך רויך. איר פאָטער איז געווען אַ רייכער אַרויפגעאַרבעטער „ריעל עסטייטניק"; זיין פאָטער — איז אַ שוסטער, א לאַטוטניק.

זי האָט אויסגעזען ווי אַ פרישע בלום, געווען פול, רונד און ווייס, מיט אַ פריילאַך פנים׳ל; ער איז געווען דאַר, מיט אַ שפּיציקן גוף און מיט אַ פנים׳ל בלייך, לאַנג און אויסגעצויגן.

זיי האָבן ביידע ליב געהאַט מוזיק. זי האָט געשפּילט אויף דער פּיאַנאָ און ער האָט געזונגען. האָט זי געשפּילט, איז ער געשטאַנען אונטער די פענסטער פון אירע עלטערנס הויז און זיך צוגעהערט מיט אַ קלאַפּנדיק הערצעלע. האָט ער געזונגען, איז זי געשטאַנען לעבן קעלער, האָט זיך צוגעהערט צו זיין האַרציקן קול, און איר פריילאַך פנים׳ל האָט נאָך פריילאַכער געשמייכלט.

און איינמאָל, אַז זיין זיס קול האָט זיך געגאָסן פון דעם טונקעלן שוואַרצן קעלער, איז זי געשטאַנען אין דרויסן מיט אַן אַפּעלסין אין האַנט און זיך צוגעהערט. מיט איינמאָל האָט זיך דאָס זינגען איבערגעריסן און פון קעלער איז אַרויס דאָס קליינע זינגערל. זי האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו אים און אים אַריינגעשפּאַרט דעם אַפּעלסין אין די הענט.

מאָרים איז צעטומלט געוואָרן.

— פאַרוואָס גיסטו דאָס מיר? — האָט ער געפרעגט.

— ווייל דו זינגסט גוט.

— און דו שפּילסט אויך גוט אויף דער פּיאַנאָ.

יענעם אָוונט האָט מאָרים געזונגען אַזוי גוט, ווי נאָך קיינמאָל ניט פריער, ווייל ער האָט געוואוסט, אַז ראָזועלע שטייט דאָרטן לעבן קעלער און הערט.

און פון דער צייט אָן זיינען די קינדער גרויסע פריינד געוואָרן.

ב.

איינמאָל האָט ראָזועלע גערופן מאָריסן צו זיך אין שטוב. זי וועט שפּילן, האָט זי געזאָגט ,אויף דער פּיאַנאָ און ער וועט זינגען.

— איך האָב מורא, מען וועט מיך פון דיין שטוב אַרויסטרייבן, — זאָגט מאָרים.

— ניט אמת, — מאַכט זי מיט זיכערקייט, — זיי וועלן דיך ניט אַרויסטרייבן! און אין שטוב איז איצט אויך קיינער ניטאָ.

איז ער אַוועק מיט איר.

זי האָט אים אַלע אירע פּרעזענטן געוויזן, וואָס מען האָט איר דאָס פאַריקע יאָר צו איר געבורטסטאָג געגעבן. און בלומען האָט זי יענעם טאָג אויך געהאַט פיל, זייער פיל פון אירע חבר'טעס, — האָט זי אים דערציילט, — און דעם קומענדיקן פינפטן יאַנואַר איז ווידער איר געבורטס־טאָג, וועט זי נייע פּרעזענטן קריגן...

נאָכדעם האָט זי זיך צו דער פּיאַנאָ געזעצט און אָנגע־הויבן שפּילן און ער האָט געזונגען.

אַרויס פון דאָרטן איז מאָרים מיט אַ נייעם געדאַנק. צו איר געבורטסטאָג וועט ער איר שענקען בלומען. ביז דעמאָלט איז מער פון אַ מאָנאַט. ער קריגט פון זיין טאַטן יעדן טאָג אַ פּעני, וועט ער קלייבן.

ווען עס איז געקומען דער פינפטער יאַנואַר, האָט מאָרים געהאַט אָנגעקליבן גאַנצע פינף און דרייסיק סענט. פאַרנאַכט, ווען ער איז געקומען פון שול ,איז ער אַוועק־געלאָפן אויף גרענד סטריט און האָט דאָרט פאַר דעם גאַנצן געלט געקויפט אַ בוקעט רויטע בלומען, האָט זיי פאָרזיכטיק באַהאַלטן אויף דער ברוסט אונטער דעם פאַרשפּיליעטן רעקל און איז אַוועק אַהיים.

באַלד איז אַריינגעקומען ראָזעלע און האָט אים אַ רוף געטאָן.

— וואָס ?

— קום, וועסטו עפּעס זען.

— ווער איז דאָרטן אין דער היים ?

— קיינער ניט... פּאַפּאַ און מאַמע זיינען אַוועק איינקויפן פאַר די געסט. קום, וואָס האָסטו מורא?

ג.

פירט ראָזעלע אים אַריין אין צימער און ווייזט אים אַלע פּרעזענטן און בלומען, וואָס זי האָט געקראָגן.

אויפן בעטל און אויף אַ שטול ליגן קעסטעלאַך און קאַסטנס מיט פאַרשידענע שפּילצייג, מיט היטעלאַך, מיט מאַנטעלאַך, מיט קליידעלאַך, און בלומען אַסך, זייער אַסך שענערע פון זיינע, רויטע און ווייסע.

— וואַרט, — מאַכט זי, — איך האָב דיר נאָך ניט אַלץ געוויזן! אין זאַל זיינען דאָ נאָך פּרעזענטן, וואַרט דאָ, איך וועל זיי אַהער ברענגען.

און זי איז ארויסגעלאָפן.

מאָרים האָט אַ טאַפּ געטאָן די בלומען ביי אים אויפן ברוסט און האָט אַ טראַכט געטאָן, אַז זיי וועלן איר אודאי ניט געפעלן ווערן, ווען זי האָט אַזוי פיל שענערע; דאָך איז ביי אים געבליבן, אַז ווען זי וועט צוריק אַריינקומען, זאָל ער איר זיינע בלומען געבן...

פון קאָרידאָר האָבן זיך דערהערט שטימען. מאָרים האָט זיך אומגעקוקט צעשראָקן.

אין צימער, וואו ער איז געשטאַנען, זיינען פּלוצלונג אַריינגעקומען ראָזעלעס פּאַפּאַ און מאַמע. זיי זיינען געבליבן שטיין פאַרוואונדערט און אָנגעקוקט מאָריסן.

— זע נאָר, וואָס טוט דאָ עפּעס דעם שוסטערס אינגל

אַליין אין צימער? צי האָט ער עפּעס ניט צוגעלאַטכנט? — האָט אויסגעשריען ראָזעלעס פאָטער.

— וואָס טוסטו דאָ, אינגעלע? — האָט ראָזעלעס מאַמע אויך געפרעגט.

— גאָרנישט, — האָט מאָרים אַרויסגעמורמלט, אַ צעשראָקענער, ניט ווייסנדיק וואָס צו ענטפערן.

— זע נאָר, חנה, וואָס האַלט ער עפּעס דאָרט אונטערן רעקל? — האָט זיך ראָזעלעס טאַטע צו אים אַ וואָרף געטאָן.

מאָריסקע האָט זיך אַ כאַפּ געטאָן ביי די בלומען אונטערן רעקל און זיך אַ לאָז געטאָן צו דער טיר. אָבער יענער האָט אים אָנגעכאַפּט, אַ שלעפּ געטאָן צו זיך און אַ ריס געטאָן מיט אַזאַ רציחה, אַז די קנעפּלאַך זיינען אויף אַלע זייטן אַרונטערגעפאַלן אויפן דיל.

— ווי איז מיר! אַזאַ קליין אינגל און איז שוין אַ גנב! — האָט ראָזעלעס מאַמע מיט די הענט געבראָכן.

— איך האָב עס געקויפט, — האָט מאָריסקע געכליפּעט, — איך האָב עס געקויפט.

— וואָס נאָך האָסטו גע׳גנב׳עט, אינגעלע? — איז צו אים ראָזעלעס מאַמע מיט אַ ווייך קול צוגעגאַנגען, — גיב בעסער אַליין אַוועק!

— גאָרנישט, גאָרנישט, איך בין ניט קיין גנב, — האָט ער געכליפּעט.

— ווייז אַקאָרשט דיינע קעשענעס, חברה־מאַן! — האָט ראָזעלעס טאַטע גענומען אים אַרומזוכן.

דאָ איז אַריינגעקומען ראָזעלע. זי איז געבליבן שטיין מיט צעשראָקענע אויגן.

— איך בין ניט קיין גנבֿ! — האָט זיך אַ פֿאַרשטיקטער געוויין ביי מאָריסקען אַרויסגעריסן, — פֿרעגט אַפֿילו ראָזעלען.

— ראָזעלע, ווער האָט אים אריינגעלאָזט צו דיר אין צימער? — האָט זיך אַ קער געטאָן צו איר דער פֿאָטער:

— ער האָט דיך באַ׳גנבֿ׳עט. פֿון אונטערן רעקל האָב איך ביי אים אַ גאַנצן פּאַק בלומען אַרויסגעשלעפּט.

— ער האָט גע׳גנבֿעט? — האָט ראָזעלע אַרויסגע־שעפּטשעט מיט שרעק, — ער?

און זי האָט מאָריסקען אַזוי אומעטיק אָנגעקוקט, און אין אירע אויגן האָבן טרערן געבלישטשעט.

— ניט אמת! — האָט מאָריסקע מיט געוויין זיך אַ כאַפּ געטאָן, — איך האָב עס געקויפֿט, איך בין ניט קיין גנבֿ.

— בלומען האָסטו געקויפֿט? וואָס זאָגסטו אויף דעם קאַ־פּיטאַליסט? — האָט ראָזעס טאַטע בייז געלאַכט. און ער האָט אויסגעפּאַטשט מאָריסן און אים אַרויסגעטריבן פֿון שטוב.

מאָריס איז מיט אַ פֿאַרשטיקטן געוויין אַרויס פֿון ראָזעלעס הויז, איז אַריין אין פֿאַררויכערטן קעלער און איז פֿאַרשוואונדן הינטער דער שוואַרצער טיר.

ל. קאָברין.

חנה׳לע

שטייען ביים טייכל פאַר׳חלומ׳ט
ביימער באַגאָסן מיט שיין.
חנה׳לע זיצט לעבן טייכל,
קוקט אינם וואַסער אַריין.

ערגעץ צעזינגט זיך אַ פויגל —
חנה׳לע חלומט און טראַכט;
נאָר אירע אייגעלאַך פינקלען,
שיינען ווי שטערן ביינאַכט.

חנה׳לע ווייס, אַז דער פויגל
זינגט דאָס זיין לידל פאַר איר —
זיצט זי אַ שטילע ביים טייכל,
גיט זיך פון אָרט ניט אַ ריר.

לאַנג שוין דער פויגל אַנטשוויגן,
חנה׳לע הערט זיך נאָר איין...
דרימלט דאָס וואַסער אין טייכל,
דרימלען די ביימער אין שיין.

נחום י.

דער טרוימער

ו ן דעם מדבר איז אמאָל געקומען אַ מאַן אין אַ גרויסער שטאָט אריין. ער איז געווען אַ טרוימער, און ער האָט גאָרניט געהאַט אויסער זיין מאַנטל און אַ שטעקן.

און ווי ער איז געגאַנגען איבער די גאַסן, האָט ער געקוקט מיט פאַרוואונדערונג אויף די טעמפּלען, טורעמס און פּאַלאַצן, ווייל די שטאָט איז געווען זעלטן שיין, און ער האָט יעדעם מאָל אָפּגעשטעלט פאַרביי־גייער, און גערעדט צו זיי, און זיי אויסגעפרעגט וועגן דער שטאָט. נאָר זיי האָבן נישט פאַרשטאַנען זיין שפּראַך, און ער האָט ניט פאַרשטאַנען זייער שפּראַך.

ארום מיטאָג־צייט איז ער שטיין געבליבן פאַר אַ גרויסן גאַסט־הויז. עס איז געווען געבויט פון געלן מירמעלשטיין, און מענטשן זיינען פריי און אומגעשטערט אריינגעגאַנגען און ארויסגעגאַנגען.

— דאָס מוז זיין אַ טעמפּל, — האָט ער געזאָגט צו זיך אַליין, און איז אויך אריינגעגאַנגען.

ווי איבערראַשט איז ער אָבער געוואָרן, ווען ער האָט דערזען אינעווייניק אַ וואונדערבאַרן, גרויסן זאַל, און מענטשן — מענער און פרויען — זיצן ארום טישלאך, עסן און טרינקען און הערן זיך צו צו דער מוזיק.

— ניין, — האָט דער טרוימער געזאָגט, — זיי טוען ניט תפילה. דאָס מוז זיין אַ סעודה, וואָס דער פרינץ האָט זיכער געמאַכט פאַרן פאָלק, פייערנדיק אַ גרויסע גע־שעעניש.

אין דער רגע איז צו אים צוגעגאַנגען אַ מאַן און האָט אים געלאַדן, ער זאָל זיך זעצן.

— דאָס איז זיכער אַ שקלאַף פונם פרינץ, — האָט דער טרוימער געטראַכט.

און מען האָט פאַר אים סערווירט פלייש און וויין און זיסע שפייזן.

ווען ער האָט זיך אָנגעזעטיקט, האָט דער טרוימער זיך אויפגעהויבן און געוואָלט אַוועקגיין.

ביי דער טיר האָט אים אָפּגעשטעלט אַ מאַן. ער איז געווען הויך און געווען אָנגעטאָן אין אַ פּאַראַדנעם מונדיר.

— דאָס איז זיכער דער פרינץ אַליין, — האָט דער טרוימער געטראַכט ביי זיך, און ער האָט זיך געבוקט פאַר אים און אים געדאַנקט.

נאָכדעם האָט דער מאַן צו אים געזאָגט אין דער שפּראַך פון יענער שטאָט:

— הער, איר האָט ניט באַצאָלט פאַרן מאָלצייט.

און דער טרוימער האָט ניט פאַרשטאַנען, און ער האָט אים נאָכאַמאָל האַרציק געדאַנקט. דאַן האָט דער הויכער מאַן זיך בעסער צוגעקוקט צום טרוימער, און ער האָט געזען, אַז דאָס איז אַ פרעמדער, איינגעהילט אין אַן אָרימען מאַנטל. און ער האָט פאַרשטאַנען, אַז דער פרעמדער האָט ניט מיט

וואָס צו באַצאָלן פאַר דעם מאָלצייט, האָט ער אַ קלאַפּ געטאָן אַ האַנט אָן אַ האַנט און גערופן — און עס זיינען צוגעקומען פיר וואַכלייט. און ווען זיי האָבן אויסגעהערט דעם הויכן מאַן, האָבן זיי גענומען דעם טרוימער צווישן זיך, און זיי זיינען געווען צוויי אין איין זייט און צוויי אין דער צווייטער זייט פון אים. און דער טרוימער האָט באַטראַכט זייערע מונדירן און שטעלונג און ער האָט געקוקט אויף זיי מיט פרייד.

— דאָס זיינען הויכע באַאַמטע, — האָט דער טרוימער זיך געטראַכט.

און זיי זיינען געגאַנגען אַזוי צוזאַמען, ביז זיי זיינען געקומען צום געריכטהויז, און אַהין אריינגעגאַנגען.

דאַן האָבן די וואַכלייט איבערגעגעבן דעם ריכטער די באַשולדיקונגען קעגן טרוימער; און דער ריכטער האָט אויסגעקליבן צוויי אַדוואָקאַטן, איינער זאָל פאַרברענגען די קלאַגע און דער צווייטער זאָל באַשיצן דעם פרעמדן. און די אַדוואָקאַטן האָבן זיך אויפגעהויבן איינער נאָכן צווייטן, און יעדערער האָט פאַרגעבראַכט די טענות. און דער טרוימער האָט ביי זיך געטראַכט:

„דאָס באַגריסט מען אים און מען נעמט אים אויף".

און דער ריכטער האָט ארויסגעגעבן אַ פסק, אַז אויף אַ טאָוול זאָל אָנגעשריבן ווערן דאָס פאַרברעכן פון דעם פרעמדן און מען זאָל דאָס אים אויפהענגען אויפן האַלז, און מען זאָל אים לאָזן רייטן אויף אַ פערד דורך די גאַסן

פון דער שטאָט, און אַ טרומייטער און אַ פויקער זאָלן גיין פאָרויס.

זיינען די איינוואוינער פון שטאָט זיך צונויפגעלאָפן, און זיי האָבן געלאַכט פון אים, און גאַנצע חברות קינדער זיינען נאָך אים נאָכגעלאָפן פון גאַס צו גאַס. און דעם טרוימערס הארץ איז געווען איבערגעפולט מיט פרייד, וואָרים פאַר אים איז דער טאָוול געווען דער צייכן פון קיניגס ברכה, און די פראָצעסיע — פון אָפּגעבן אים כבוד.

ווי ער איז אַזוי געריטן, האָט ער דערזען צווישן עולם אַ מאַן, וואָס איז געקומען פון דעם מדבר, ווי ער אַליין. ער האָט זיך זייער דערפרייט און אויסגעשריען צו יענעם:

— פריינד! פריינד! וואו זיינען מיר? איז דאָס ניט אַ שטאָט נאָך וועלכער דאָס הארץ באַגערט? סאַראַ גאַסט־פריינדלאַכע באלאבאטים! — זיי מאכן אין זייערע פּאַלאַצן סעודות פאר דעם פארבייגייער; זייערע פרינצן באַגלייטן אים; זייער קיניג הענגט אָן אן אויסצייכענונג אויף זיין ברוסט און עפנט אויף פאר אים די גאסטפריינדלאַכקייט פון א הימלישער שטאָט!

דער מאַן, וועמען ער האָט באגעגנט, וואס איז אויך געווען פון דער וויסטעניש, האָט ניט געענטפערט. ער האָט נאָר געשמייכלט און געשאָקלט מיטן קאָפּ. און די פראָצע־סיע האָט זיך געצויגן ווייטער, און דער טרוימער האָט גע־האלטן הויך זיין קאָפּ און פון זיינע אויגן האָט ארויסגע־לויכטן א לויטערע פרייד.

קאַליל גיבראָן.

א מעשה מיט א קו

יצחק משה יאָסלס
האָט אַ קו געקויפט;
בענקט די קו צום דערפל —
נעמט זי און אַנטלויפט.

מאַכט רב יצחק קולות —
ווערט אַ ווילד געלויף;
איז די גרעבלע זאַמדיק
הייבט אַ שטויב זיך אויף;

ווייקלט ער דאָס שטעטל,
דאַכט זיך, אַז ס'אַ רויך;
טרובען די „פּאָזשאַרנעס"
מיטן גאַנצן כוח.

נעמען אידן שרייען:
ראַטעוועט, סע ברענט!
און די ווייבער קוויטשען,
ברעכן מיט די הענט.

שלעפּט שוין ווער א קופערט
פון זיין הויז אַרויס,
איינער כאַפּט אַ תורה
פון דער אַלטער קלויז.

און דעם עק פּאַריסן
לויפט די קו און לויפט;
יצחק משה יאָסלס
האָט אַ קו געקויפט.

ז. ווײַנפּער.

דער משכון

אין אַ שטאָט האָבן געוואוינט צוויי גוטע פריינד—מיראָם און קלעאָן. זיי האָבן זיך צוזאמען אויפגעהאָדעוועט, צוזאַ־מען געלערנט און שפּעטער צוזאמען אַרויסגעפאָרן איבער דער וועלט. איצט האָבן זיך ביידע באַזעצט אין איין און דערזעלבער שטאָט.

מיראָם האָט געהאַט א פיינד, וואָס איז אויף אים געווען אין כעס. גייט דער פיינד און פאַר׳מסר׳ט אים פאַר דעם קעניג אין שטאָט. האָט דער קעניג פאַר׳משפּט מיראָמן צום טויט דורך אויפהענגען.

זאָגט מיראָם צום קעניג:

— איך בין אומשולדיק, נאָר דו גלייבסט מיר ניט; בין איך גרייט צו שטאַרבן. איין זאַך נאָר וויל איך ביי דיר בעטן: לאָז מיך אָפּ אויף דריי טעג, איך זאָל קאָנען גיין אין מיין געבורטשטאָט און זעגענען זיך מיט מיינע עלטערן.

— און ווער קאָן מיר ערב זיין, אז דו וועסט האַלטן וואָרט? — האָט דער קעניג מיט אַ געלעכטער געפרעגט.

— איך וועל בעטן מיין פריינד קלעאָן, וועט ער פאַר מיר אַ משכון זיין, — האָט מיראָם געענטפערט.

דער הערשטער האָט א טראַכט געטאָן און געזאָגט מיט א ביטערן שמייכל:

— רעכט, איך לאָז דיך אָפּ אויף דריי טעג, נאָר אויב

דו װעסט צו דער צײַט ניט קומען צוריק אַהער, װעל איך דײַן פֿרײַנד טײטן אַנשטאָט דיך.

איז מיראָס אַװעק צו זײַן פֿרײַנד און האָט געזאָגט:

— מען האָט מיך פֿאַר׳משפּט צום טויט. איך װיל אָבער גײן אין מײַן געבורטשטאָט נאָכאַמאָל זען זיך מיט מײַנע עלטערן. בעט איך דיך, דו זאָלסט זיך לאָזן נעמען אין טורמע פֿאַר אַן ערבֿ, אַז איך װעל זיך צו דער צײַט צוריקקערן.

— מיט פֿאַרגעניגען, — האָט קלעאָן אײַנגעשטימט. ער האָט אַרומגענומען מיראָסן געזעגנט זיך מיט אים און גע־לאָזט זיך פֿאַרשמידן אין קייטן און פֿאַרזעצן אין טורמע.

מיראָס האָט זיך גלײַך אַװעקגעלאָזט אין זײַן געבורט־שטאָט. זײַנע עלטערן האָבן זיך זײער דערפֿרײט מיט אים. ער האָט פֿאַרבראַכט מיט זײ צװײ טעג און אויפֿן דריטן טאָג האָט ער זיך אָפּגעזעגנט מיט זײ און געזאָגט, אַז ער װעט זײ שוין איצט מסתּמא לאַנג ניט זען. די מוטער האָט געװײנט, װען זי האָט זיך געזעגנט מיט אים, און דער פֿאָ־טער האָט אים אַרויסבאַגלײט פֿון שטאָט.

פּלוצלונג האָט זיך אָנגעהויבן אַ גרױסער שטורעם. עס האָט אָנגעהויבן דונערן און בליצן. ס׳האָט אַ שמיץ געטאָן אַ רעגן. פֿון די בערג האָבן זיך אַ לאָז געטאָן שטראָמען װאַסער; דער טײַך, װאָס האָט געפּליסט איבערן װעג, איז פֿול געװאָרן און זיך פֿאַנאַנדערגעגאָסן. דאָס װאַסער האָט זיך געהויבן אַלץ העכער און האָט אַראָפּגעטראָגן די בריק.

מיראָס איז צוגעקומען צום ברעג — ערשט דער טײַך האָט זיך אויפֿגעהויבן. ער האָט זיך געװאָרפֿן אַהער, אַהין,

געזוכט אַן אָרט, וואו מען קאָן אריבערגיין דעם טייך, גע־
רופן צו הילף; נאָר אַלץ איז געווען אומזיסט. און קיין שיפל
האָט זיך אויך ערגעץ ניט געזען. און דער טייך האָט גע־
רוישט און געשטורעמט אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער.

אין גרוים פאַרצווייפלונג האָט זיך מיראָם אַריינגע־
וואָרפן אין וואַסער און אָנגעהויבן שווימען מיט אַלע כוחות,
ראַנגלענדיק זיך מיטן שטורעמדיקן טייך. און אים איז גע־
לונגען צו דערגרייכן דעם צווייטן ברעג.

ער האָט אַ ווײַלע אָפּגערוט און איז אוועקגעגאַנגען
ווייטער.

ווען ער איז אָפּגעגאַנגען עטלאַכע טריט, זיינען אים
אַנטקעגן אָנגעקומען גזלנים און אים געוואָלט טייטן.

— וואָס פאַרלאַנגט איר פון מיר? — האָט מיראָם
אויסגעשריען, — איך האָב גאָרנישט. מער ווי דאָס לעבן
האָב איך נישט, דאַרף איך עס, כדי צו ראַטעווען מיין
פריינד פון טויט. האָט רחמנות אויף מיין חבר!

האָבן זיך די גזלנים פאַרשעמט און זיינען אָפּגעטראָטן,
און מיראָם איז אוועק זיין וועג. ער איז געגאַנגען געשווינט.
די זון האָט אים געברענט מיט שרעקלאַכער היץ; די לופט
איז געווען שטיקנד; עס איז אין ערגעץ ניט געווען קיין
שאָטן, און מיראָם איז געבליבן אָן כוחות. ער איז געפאַלן
און זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד.

פּלוצלונג האָט ער דערהערט, ווי אַ וואַסער פליסט ניט
ווייט פון אים. ער איז קוים דערקראָכן צום נאָענטן בערגל
און האָט דאָרט געפונען אַ זילבער־קלאָרן קוואַל, וואָס האָט

געשלאָגן פון דער ערד. ער האָט זיך אָנגעטרונקען, אָפּגע־פרישט די כוחות און געשווינט אַוועק ווייטער.

פון די ביימער האָבן זיך אָנגעהויבן צו לייגן אויף די לאָנקעס אַלץ לענגערע שאָטנס.

צוויי אומבאַקאָנטע מענטשן זיינען געגאַנגען איבערן וועג. מיראָס האָט זיי אָנגעיאָגט. פּלוצלונג דערהערט ער, ווי איינער פון זיי זאָגט צום אַנדערן:

— איצט מוז מען אים שוין אודאי הענגען.

פון שרעק, אַז זיין פריינד קאָן נאָך אומקומען, זיינען אַזוי ווי פליגלען אויסגעוואַקסן אויף מיראָס פּיס...

און אָט איז ער שוין אין שטאָט. די שפּיצן פון די שטאָ־טישע טורעמס זיינען שוין געווען באַגולט מיט די שטראַלן פון דער פאַרגייענדיקער זון. אַנטקעגן מיראָסן איז אַרויס דער פאַרוואַלטער פון זיין פריינדס הויז.

— צוריק! — האָט ער געשריען צו מיראָסן, לויפנדיק אים אַנטקעגן, — דו האָסט שוין סאַי ווי פאַרשפּעטיקט. אַנטלויף! טראַכט נאָר וועגן דיין אייגענער רעטונג. ער האָט געהאָפט פון שעה אויף שעה, האָט אַלץ געוואַרט און ניט געגלויבט, אַז דו וועסט פאַרשפּעטיקן. מען האָט פון אים געלאַכט; מען האָט פאַרזיכערט, אַז דו ביסט א ליגנער, א פאַלשער, א פאַרעטער. אָבער קיינער האָט ניט געקאָנט צעשטערן זיין האָפענונג.

— אָ, אויב ס'איז שפּעט, — האָט מיראָס געזאָגט, — אויב מיין קומען קאָן שוין אים ניט ראַטעווען, וויל איך לפחות מיט אים איניינעם שטאַרבן.

און ער האָט זיך געלאָזט לויפן.

די זון איז דערווייל שוין ארונטער. פון ווייטן האָט מיראָס שוין דערזען די תליה, וואָס איז אויפגעשטעלט געװאָרן אויפן שטאָט-פּלאַץ, און דעם עולם, וואָס האָט געררודערט ארום. ער האָט אויך דערזען, ווי מען פירט זיין פריינד און ווי מען הייבט אים מיט אַ שטריק אויף דער תליה.

מיראָס האָט זיך געמאַכט אַ וועג צווישן עולם און אָנגעהויבן שרייען:

— האַלט! הענגט ניט! אָט בין איך דאָ!

דער עולם האָט אַ ציטער געטאָן. און אין א ווײלע ארום זיינען די פריינד איינעם דעם צווייטן געפאלן אויפן האַלז און געוויינט פאַר פרייד.

דאָס גאַנצע פאָלק האָט צוזאמען מיט זיי געוויינט.

און דאָס האַרץ פונם קעניג איז אויך ווייך געוואָרן. ער האָט געהייסן ברענגען פאַר זיך ביידע פריינד און געזאָגט:

— איר וועט ביידע בלייבן לעבן. איצט זע איך, אַז ס׳איז דאָ פריינדשאַפט און אַז ס׳איז דאָ ערלאַכקייט. איך בין זיכער, מיראָס, אַז דו ביסט אומשולדיק. און איר ביידע לאָזט מיך אויך ווערן אייער פריינד און געניסן פון אייער פריינדשאפט און געטרייקייט.

פ. שילער.

אַ געשלעג

אין אָוונט האָבן אינגלאַך פאַרשלעפּט אויף אַ ליידיקן „לאַט" אַן אַלטן מאַטראַץ, אים אונטערגעצונדן, זיך אויסגעשטעלט אין אַ שורה און געשפּרונגען איבערן פייער. דאָס פייער איז געוואָרן אַלץ גרעסער, זיך פאַרגאַנגען פון פייכטן מאַטראַץ מיט אַ געדיכטן רויך, געקנאַקט, אָפּגעגאָסן די אינגלאַך מיט אַ קופּערנעם שיין. די אינגלאַך האָבן געטאַנצט פון פרייד און געצייגט מיט די פינגער אויף די פייערדיקע שפּיצן:

— אָבער איצט, ווער וועט איצט אַריבערשפּרינגען?

— איך! — האָט אַ אינגל זיך אַרויסגערוקט, געמאַכט אויף צוריק עטלאַכע טריט, זיך אַ לאָז געטאָן. האָט דער פלאַם אים אַ שפּאַר געטאָן אין פּנים אַריין און אים צוריקגעהאַלטן.

— שפּרינג בעסער ניט! — האָבן אים עטלאַכע אינגלאַך אָפּגערעדט, — די הויזן וועלן זיך ביי דיר אָנכאַפּן!

— דאגה'עט ניט פאַר מיינע הויזן! — איז ס'אינגל געוואָרן נאָך איינגעשפּאַרטער, ווען די חברה האָבן זיך אָנגעהויבן וויצלען.

ער האָט זיך געהאַלטן אין איין פאַרמעסטן, געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז אָט שפּרינגט ער, און וואָס לענגער דאָס פאַרמעסטן זיך האָט געדויערט, אַלץ שווערער איז ביי אים

געוואָרן דער מוט און ער איז געבליבן שטיין אויפן זעלבן פּלאַץ.

— איר ווייסט? — האָט איינער אַן עצה געגעבן, — אַז מ׳טוט זיך אָן נאַסע שמאַטעס, קען מען דורכגיין ס׳גרעסטע פייער.

— און ס׳שאַדט ניט?

— ער איז גערעכט! — האָט זיך א דריטער אָנגערופן, — כ׳האָב אַליין געזען, ווי אַ פייערלעשער האָט אויפן פּנים זיך אַרויפגעוואָרפן אַ נאַסע שמאַטע און ער איז אריין אין פייער. דאָס פייער האָט אזוי געפלאַקערט, אז מענטשן האָבן אַ בלאָק פון דערוויטנס ניט געקענט אײַנשטיין!

צוויי אינגלאך האָבן געבראַכט אַ שטיין, אים צוגע־טראָגן צום פייער, אויפגעהויבן, מיטן גאַנצן כוח אים אַ שליידער געטאָן אין ברענענדיקן מאַטראַץ. טויזנטער פונ־קען האָבן זיך א שאָט געטאָן, געפאַלן אין דער נאכט, ווי שטערן. די אינגלאך האָבן זיך געשאָטן אין אַלע זייטן, גע־כאַפּט מיט די הענט די פונקען. דאָס פייער האָט זיך א הייב געטאָן, אויסגעוואקסן, ווי א זייל און ארום דעם זייל האָבן צעגליטע צינגלאך געלעקט דאָס ניט דערברענטע שטרוי.

דאָס אינגל, וואָס האָט אַן עצה געגעבן מע זאָל זיך אָנ־טאָן אַ נאַסע שמאַטע, האָט ערגעץ־וואו אויפגעזוכט אַן אַלט קלייד, עס איינגעטונקט אין וואַסער, זיך אײַנגעהילט אין דעם פון קאָפּ ביז איבער די פיס, און איידער אימיצער האָט זיך געכאַפּט, איז ער שוין געווען אין פייער.

עס איז געוואָרן מיט אַמאָל שטיל. די אינגלאך זיינען

געבליבן שטיין אָן אָטעם, געזען, ווי די פלעמלאַך הילן זיך אַרום דעם קלייד, זיינען זיי זיכער געוואָרן, אַז דאָס אינגל ברענט. אינסטינקטיוו האָט יעדערער געכאַפּט וואָס ס׳איז אים געקומען אין דער האַנט אַריין, און גענומען לעשן דאָס פייער. דאָס אינגל איז דערוויל אַרויס, אַראָפּגעוואָרפן פון זיך דאָס קלייד, וואָס האָט זיך געסמאַליעט און אַלץ אין אים האָט געשריען: „בין איך ניט קיין בריה?"

אַלע האָבן אים אַרומגערינגלט, באַוואונדערט, און איינער האָט אַ פרעג געטאָן:

— עס האָט דיך דעמאָלט ניט געבריט?

אַ מאַמע איז אויסגעוואַקסן אויפן „לאַט", גענומען רופן איר זונדל. די אינגלאַך האָבן זיך דערמאָנט, אַז ס׳איז צייט צו גיין שלאָפן און איינציקווייז גענומען פאַרשווינדן.

דער מאַטראַץ האָט געברענט. עס איז געוואָרן אַלץ פינסטערער. די שמחה איז מיטאַמאָל ווי פאַרשטערט געוואָרן. די איבערגעבליבענע אינגלאַך האָבן זיך געזעצט אויף אַ שטיין, געקוקט ווי דאָס פייער ווערט אַלץ קלענער און געשוויגן.

— איר ווייסט, — האָט זיך איינער אָנגערופן, — אינדיאַנער, אַז זיי כאַפּן אַ ווייסן, צעלייגן זיי אַ פייער און בראָטן אים אָפּ.

זיי זיינען ניט קיין קריסטן, — האָט זיך אַ צווייטער אָנגערופן.

— אידן זיינען אויך ניט קיין קריסטן — האָט אַ דרייטער אַריינגעוואָרפן.

— איך בין אַ איד, — האָט דאָס אינגל, וואָס איז דורכ־געגאנגען ס׳פייער, זיך אָנגערופן און זיך איבערגעזעצט פון איין שטיין אויפן שטייטן.

— „שאַראַפּ, שיני!“ —האָט זיך א גרעסער שייגעצל, וואָס האָט ביז איצט געשוויגן, זיך אָפּגערופן.

— „אַי, וואַי, מאַי בעקי!“

— אַזוי רעדן אידן!

— שאַראַפּ אַליין!

— ווילסט זיך „פייטן“?

— און דו מיינסט, איך האָב מורא פאר דיר, דו?

— „קאָם אָן! — האָט דער שייגעץ אַראָפּגעווארפן ס׳רעקל.

— „אָל רייט!“

זיי זיינען ביידע אָפּגעשפרונגען איינער פון צווייטן, געשטאַנען ווי צוויי הענער און זיך פאַרמאָסטן. די איבע־ריקע אינגלאך האָבן זיי ארומגערינגלט, געגעבן עצות, גע־רייצט דעם שייגעץ ער זאָל זיך אפּרעכענען און מיט אומ־געדולד געווארט דער „פייט“ זאָל זיך אָנהייבן. די שלעגערס האָבן געטשאַטעוועט, שטייענדיק אויף אָן אָרט, ארויסגע־שטעקט די הענט. אייב, דאָס אידישע אינגל, האָט זיך מיט אַמאָל אַ בייג געטאָן, מיט איין צי פון קערפּער געשטאַנען ביים שייגעץ און אים פארפאָרן אונטער דער גאָמבע, אז יע־נער האָט אזש געמאכט עטלאכע טריט אויף צוריק. זיי זיי־נען געשפּרונגען איינער אנטקעגן צווייטן, און וואָס א פויסטל האָט זיך פאַרמאָסטן אין אַ פּנים אַריין, האָט עס תמיד גע־

טראָפּן אין א לײדיקן פּלאַץ. אײב האָט זיך געטשאַטעװעט דעם צװײטן אונטערן הארצן, האָט יענער זיך א בײג געטאָן, געװאָלט אױסמײדן דעם קלאַפּ — איז ער אים פּארפּאָרן אין אן אױג. דער שײגעץ איז עטװאס צעטומלט געװאָרן, געזשמורעט מיט די אױגן, האָט אײב געהאלטן אין אײן האמערן מיט די פױסטלאך, װאו ער האָט נאָר געטראָפן. א שײגעץ האָט אײבין אונטערגעשטעלט א פוס, האָט ער זיך א צי אױס געטאָן און װען אײב האָט זיך געװאָלט אױפהײבן, האָט מען אים ניט געלאָזט, צוריק א שלײדער געטאָן אַן דר׳ערד, זיך ארומגענומען אין א ראָד, געטאַנצט, געשריען:

— „אַי, װאַי, מאַי!“

— אַלע אױף אײנעם? — איז אונטערגעלאָפן א יונג, װאָס איז דורכגעגאנגען דעם „לאט“ — שעמען מעגט איר זיך, „יו רעסקעלז!“

— איך בין גרײט צו „פײטן“ יעדן אײנעם פון זײ! — איז אײב אױפגעשפּרונגען, זיך אָפּגעשאָקלט פון די קלעפּ און ס׳האָט אים פארדראָסן, װאָס די שקאָצים צעלױפן זיך.

י. אָפּאַטאָשו.

דער ווינט וואָס איז געווען אין כעס

קלאָר-ווייס פינקלט דער שניי אויף די פעלדער, בלוי איז דער הימל, און דער ווינט גייט אַזוי אַרום אַ פאַרמאַטער־טער און זוכט אַן אָרט וואו זיך אָפּצורוען. דערזעט ער דאָרטן ווייט, וואו דער הימל גייט זיך צונויף מיטן פעלד, שטייט אַ דעמב. טראַכט זיך דער ווינט: „אונטערן דעמב וועל איך זיך לייגן אָפּרוען". האָט ער זיך קוים דערשלעפּט צו יענעם אָרט און אַזוי אָן כוחות איז ער אַנידערגעפאַלן אונטערן דעמב.

— וואָס פאַר אַ חכם האָט זיך עס דאָרטן אַנידערגע־לייגט? עס שטעכט מיר אַזוי אויך פון קעלט אין די שפּיץ וואָרצלען!

— זיי ניט אַזוי שלעכט, טייערער דעמב! איך בין אַן אַלטער ווינט, אַ גייער, היינטיקס יאָר האָב איך געוואָלט ווינטערן אין די שטעט, איז פּלוצלונג געוואָרן אַן אַדליגע, האָט מיר דאָרטן אַזוי פאַרכאַפּט דער אָטעם, אַז איך בין קוים אַנטלאָפן אין די פעלדער.

ענטפערט אים דער דעמב אַביסל שוין ווייכער:

— טייערער ווינט! ס'איז מיר איצטער זייער ניט גוט אויפן האַרצן. גראָד צו ווינטער צו בין איך געבליבן אַ נאַקעטער, אָן אַ שום בלאַט אויף די צווייגן און ווען איך זאָל ניט היטן די וואָרצלען אין דער ערד, ווער ווייס, צי וועל איך נאָך קענען אָפּלעבן אין פרילינג. גיי בעסער, טייערער, צו אַביסעלע ווייטער. דאָרטן ליגט ביים וועג אַ שטיין, וועסטו זיך אויף אים צוזעצן אָפּרוען.

גייט ער, גייט ער, ערשט ער דערזעט, ווי עס ליגט ביים

זייט פון וועג דער שטיין — אַ גרויסער און אַ שטומער. האָט ער זיך אויף אים צוגעזעצט, אריינגעלייגט די הענט אַן אַרבל אין אַן אַרבל און געוואָלט שוין איינדרעמלען. האָט דער שטיין דערפילט, אַז עמיצער זיצט ביי אים אויפן פלייצע, דערלאַנגט ער אַ ברום ווי פון אונטער דער נאָז:

— ווער איז דאָרטען?

— איך.

— ווער איז דער „איך"?

— דאָס בין איך, אַן אַלטער ווינט, אַ גייער. הייַנטיקס יאָר האָב איך געוואָלט ווינטערן אין די שטעט, איז פּלוצלונג געוואָרן אַן אָדליגע, האָט מיר דאָרטן פאַרכאַפּט דער אָטעם אַזוי, אַז איך בין אַנטלאָפן אין די פעלדער, האָב איך געוואָלט זיך לייגן אָפּרוען אונטערן דעמב, האָט דער דעמב געזאָגט, אַז איך דריק אים צופיל אויף די וואָרצלען און זיינע וואָרצלען זיינען אים טייער ווי דאָס לעבן...

— וואָרצלען, שמאָרצלען!...

דער שטיין האָט פיינט געהאַט אַלעמען, וואָס קאָנען גיין און דער ווינט האָט עס ניט געוואוסט.

גייט זיך דער ווינט אַזוי מיטן וועג, אַוודאַי אַ שעה צייט, און קיין כוח האָט ער שוין ניט. דערזעט ער, עס שטייט אַ גרויסע קרעטשמע מיט אַ גרויסן, רויטן גאַניק. טראַכט ער זיך: „איך וועל אַ פרעג טאָן ביים קרעטשמער, צי איך מעג זיך אָפּרוען ביי אים אויפן גאניק". גייט ער צו צום טיר און קלאַפּט אָן:

— באַלעבאָס!

ענטפערט אים קיינער ניט, הייבט ער זיך שוין אָן בעטן מיט אַ וויינענדיקן קול:

— באַלעבאָס!

דאָס מאָל האָט מען אים אויך ניט געענטפערט. דער

קרעטשמער איז געלעגן אויפן אויוון און געשלאָפן. צום מארק אין שטאָט פאָרן דאַך די פויערים מאַנטיק, און דאָס איז געווען דינסטיק, האָט זיך דער קרעטשמער באַטראַכט:

— וויבאַלד אַז קיין דורכפאָרער זיינען סיי ווי דינסטיק ניטאָ וועל איך זיך גאָר לייגן אויפן אויוון שלאָפן.

עפנט אויף דער ווינט פאַמעלינקעם די טיר, שטעקט דעם קאָפּ אין שטוב אַריין, ער וויל אַ קוק טאָן, וואָס איז דאָרטן.

דערווייל האָט אויפן קרעטשמער געגומען בלאָזן א קאַל־טער ווינט אונטערן קאָלנער, איז ער אראפגעשפרונגען אוי־סער זיך פון אויוון מיט א געשריי:

— אי, ווי צו מיר ניט, אַ צוק־ווינט! די טיר איז אָפן!

דער ווינט האָט קוים ארויסגעכאַפּט דעם קאָפּ פון צווישן טיר, ער האָט גענומען לויפן אָן אָן אָטעם מיטן וועג און הינטער זיך הערט ער ווי דער קרעטשמער שרייט און שילט זיך.

דער ווינט איז אין כעס געוואָרן אויף דער גאנצער וועלט. ער האָט גענומען בלאָזן מיט אלע כוחות. נאָכדעם האָט ער אָנגעהויבן פייפן, בלאָזן און פייפן, פייפן און בלאָזן, און עס איז געווארן א זאווערוכע און עס איז געוואָרן א דרייעניש, און א פייפעניש, און א שרייעניש; און דער שניי האָט זיך גענומען דרייען אוןווארפן און אזוי ווי ווייסע האַנטעכער וואַלטן ארומגעפלויגן אין דער לופטן. און דער ווינט האָט אָנגעהויבן וויינען. דער ווינט האָט פארשאָטן אלע וועגן. די פורמאַנעס, וואָס זיינען געפאָרן אין וועג, האָבן אָפּגעשטעלט זייערע פערד. מע זעט ניט, וואוהין צו פאָרן. שטייענדיק ביי זייערע וועגענער סחורה, האָבן זיי אונטערגעשפרונגען, געקלאַפּט מיט די הענט אונטער די פאכוועס און געוואונדערט זיך:

— סאַר אַ שטורעמווינט!
— סאַר אַ וויכער!
— קיינמאָל האָט נאָך ניט געטראָפן אזא זאַווערוכע!

און אין ערגעץ אַ קליין אָרים שטיבעלע, וואָס איז געשטאַנען ביים עק שטאָט, האָט געוואוינט אַן אָרימע פרוי מיט צוויי קינדערלאַך. דער ווינט האָט פארשטאָפּן מיט שניי דאָס גאַנצע שטיבעלע. די קינדערלאַך האָבן זיך גע־טוליעט צו זייער מוטער: זיי האָבן זיך געשראָקן פאַרן ווינט. די מאמע האָט זיי געגלעט איבער די קעפּעלאַך און געוואָלט איינשלעפערן, עס האָט אָבער געקלאַפּט דער ווינט אין די פענסטער און ניט געלאָזן שלאָפן.

— מאַמע, גיי בעט ביים ווינט, ער זאָל ניט קלאַפּן אַזוי אין די פענסטער!

דער ווינט איז געשטאַנען הינטערן וואַנט, ער האָט געהערט וואָס די קינדערלאַך פאָדערן פון זייער מאמען, עס האָט אים פארקלעמט דאָס האַרץ, דער גוטער ווינט איז אָבער געווען אין כעס אויף דער וועלט.

— מאַמע, גיי בעט ביים ווינט, ער זאָל ניט וויינען אַזוי אין קוימען.

די מאמע האָט אויף גיך אָנגעטאָן די פאַטשיילע, זי האָט אויפגעעפנט די טיר פון פירהויז: עס איז פינסטער. האָט זי זיך אוועקגעשטעלט אויפ׳ן שוועל און געזאגט אין דער פינסטערניש:

— ווינט, ווינט, הער אויף צו זיין אין כעס!

האָט איר דער ווינט ניט געהערט. ער האָט זיך נאָך מער צעבייזערט און אַ שאָט געגעבן דער מאמען אין פנים אַריין אַ פולן הויפן שניי. האָט די מאמע אָפּגעווישט דעם שניי פון פנים און געזאגט צום ווינט אַ צווייטן מאָל:

— ווינט, גוטער ווינט, באַטראַכט דיך וואָס דו טוסט!

האָט איר דער ווינט דאָס מאָל אויך ניט געהערט, נאָר אין פּנים האָט ער שוין מיט שניי ניט געשאָטן.

האָט די מאַמע זיך דעמאָלט געווענדעט צום ווינט מיט טרערן אין די אויגן:

— ווינט, טייערער ווינט, טו צוליב די קליינע קינדערלאַך וועגן!

איז דער ווינט באַלד שטילער געוואָרן. דער שניי האָט ביסלאַכווייז אויפגעהערט צו שיטן. הינטער די ראָגן פון די שטיבער האָט זיך נאָך געהערט א פאַרשטיקטער געוויין, נאָר אַלץ שטיל און שטילער, ביז ער האָט אינגאַנצן אויפגעהערט.

דער ווינט האָט זיך איבערגעבעטן...

משה קולבאַק.